DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

BOĞAZİÇİ'NDE YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

İSTANBUL

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BOĞAZİÇİ'NDE YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

BOĞAZİÇİ'NDE YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

İSTANBUL
AĞAÇ VE PEYZAJ

www.istanbulagac.com.tr

2010

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH
ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

"Anıt ağaçlarımız asırlardır Boğaziçi'nde tarihimize tanıklık ediyor"

Sevgili İstanbullular,

Anıt ağaçlar İstanbul'umuzun vazgeçilmez ve korunması gereken doğal değerlerindendir. Bu ağaçların birçoğu tarihi öneme sahipken birçoğu da sosyal ve kültürel yönden önem arz etmektedir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey rüyasında çınar ağacını görmüş ve çınar gelişen tarihsel süreçte Osmanlı Devleti'nin sembolü haline gelmiştir. Şanlı ecdadımız gittiği her yere çınarı da götürmüş, yapmış olduğu mimari eserlerin yanı başına çınarı dikmiştir. Çınar gibi daha bir çok ağaç da tarihi, sosyal ve kültürel olaylara tanıklık etmiştir. Hikayeler anlatılmıştır bu ağaçlarımız hakkında. Kimisi bulunduğu yöreye adını vermişken, kimisi buluşmalar için mekan oluşturmuştur.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak çevreyi çok önemsiyoruz. Bu konuda birçok yatırımlar ve başarılı çalışmalar gerçekleştirdik ve gerçekleştirmeye de devam ediyoruz. İstanbul'umuzu lalelerle, çiçeklerle, ağaçlarla ve göz alabildiğince yeşil alanlarla süsledik. Tüm bu yeni çalışmalarımız yanında tarihi doğal mirasımız olan anıt ağaçlarımızı da unutmadık. Anıt ağaçlarımızı korumak ve yaşatmak için üniversitelerimizin ilgili bölümleri ile birçok çalışma yaptık.

Bu kapsamda özellikle Boğaziçi'nde yer alan anıt ağaçlarımızı ve korunmaya değer ağaçlarımızı tek tek tespit ettik. Tarihimize tanıklık etmiş olan anıt ağaçlarımızın bir kısmını hikayeleri ve efsaneleri ile bu kitapta bir araya getirdik. Böylece anıt ağaçlarımızı ve sahip oldukları sosyal ve kültürel değerleri ortaya çıkarmayı ve bu değerleri gelecek kuşaklara aktarmayı amaçladık.

Kitabın hazırlanması ve yayınlanmasında emeği geçen tüm arkadaşlarıma tebrik ve teşekkürlerimi sunuyor, eserin faydalı olacağına tüm kalbimle inanıyorum.

Tüm İstanbullulara saygı ve sevgilerimle...

Kadir TOPBAŞ
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

Ahtapot Çınar / İ.Ü Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH
ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

"Asırlık Ağaçlar, İstanbul'un çeşitli semtlerindeki varlıklarıyla geçmişten günümüze ışık tutuyorlar"

Değerli Ağaç Dostları,
Tarih boyunca bir çok medeniyete başkentlik yapmış, kültürel mirası bakımından son derece zengin İstanbul'umuzun, tarihsel dokusunu koruma çalışmaları hızla devam etmektedir. Bu bağlamda asırlarca süren hayatlarıyla, bu tarihi sürece tanıklık eden anıt ağaçlarımızın yeri önemlidir. Bulundukları semte adını verecek kadar kentle özdeşleşen, hikayeleri kulaktan kulağa günümüze kadar gelen anıt ağaçlar, korunması gereken en önemli canlı kültür mirasımızdır.

Tarihi süreç içinde o günün önemine binaen dikilen ağaçlar, o anın kimi zaman coşku ve heyecanını, kimi zaman hüznü ve kederini günümüze taşımıştır. Her birinin ayrı bir hikayesi olan bu ağaçlar, o dönemin gizli fakat günümüzün canlı tanıklarıdır. Tarihi ve kültürel mirasımızın en kıymetli varlığı olan asırlık ağaçlar, İstanbul'un çeşitli semtlerinde sessiz fakat mağrur varoluşlarını, her türlü etkiye rağmen günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Anıt ağaçların korunmasında en önemli etken; bulunduğu yerdeki halkın ağaca yüklediği anlam ve sahiplenme duygusudur. Eyüp'teki 600 yıllık Çınar ağacından, Sultan Ahmet Çınarı'na, Fatih'in Taşlı Çınarı'ndan 1300 yıllık Şehzadebaşı Çınar'ına kadar her biri İstanbul halkı için son derece önemlidir. Bu ağaçların varlıkları devam etikçe, boyut ve görkemleri arttıkça insan ve toplum psikolojisi üzerindeki etkisi de o derece artmaktadır. Bu yüzden bu ağaçların bundan sonra da hayatlarını devam ettirmeleri için, tespit, tescil ve kayıt altına alınmaları önemlidir.

İstanbul'da anıt olarak kaydedilen bir çok ağaç olmasına karşın bu alanda yapılmış kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmamızda; şehrimizde bulunan anıt ağaçların yanı sıra, varlıklarını sürdürebildikleri takdirde belki de anıt ağaç olabilecek "korunmaya değer ağaçların" tespitiyle ilgili de kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Bu kitap, İstanbul'da yer alan anıt ağaçların tüm özelliklerini, güncel fotoğraflarını, hikayelerini ve gravürlerini bulabileceğiniz kapsamlı bir çalışmayı içermektedir.

Günümüz İstanbul'unda yeşil alan çalışmalarını hızlı ve başarılı şekilde gerçekleştirip, geleceğe olan yatırımını en güzel şekilde ortaya koyan İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş., geçmişten günümüze kadar gelen en önemli kültür varlıklarımız olan anıt ağaçlarımıza da sahip çıkmayı hedeflemiştir. Sonuç olarak; hedefimize ulaşma yolunda gerçekleştirdiğimiz bu eserin son derece faydalı bir kaynak eser olacağına inanıyor, katkısı olan tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Saygılarımla

Eyyüp KARAHAN
İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş. Genel Müdürü

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH
ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

İÇİNDEKİLER

1- GİRİŞ 13

2- İŞİN AMACI ve KAPSAMI 17

3- ANIT ve KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ KAVRAMLARI İLE BİR AĞACI ANIT YAPAN ÖZELLİKLER 19

3.1- Anıt ve Korunmaya Değer Ağaç Kavramları 20

3.2-Ağaçları Anıtlaştıran Özellikler 21

3.2.1-Fiziksel Boyut ve Görsel Özellikler 22
3.2.1.1- Fiziksel Boyutlar Yönünden Anıt Ağaçlar 22
3.2.1.2- Görsel Özellikler Yönünden Anıt Ağaçlar 24

3.2.2-Sosyal ve Kültürel Özellikler 25
3.2.2.1- Mistik Yönü ile Anıt Ağaçlar 25
3.2.2.2- Tarihsel Yönü ile Anıt Ağaçlar 30
3.2.2.3- Mitoloji ve Destanlardaki Yönü ile Anıt Ağaçlar 38
3.2.2.4- Folklorik Yönü ile Anıt Ağaçlar 43
3.2.2.5- Sanata Katkı Yönü ile Anıt Ağaçlar 51
3.2.2.6- Bilimsel Araştırmalara Katkı Yönü ile Anıt Ağaçlar 56
3.2.2.7- Ekoturizm Yönü ile Anıt Ağaçlar 57

4- BOĞAZİÇİ'NDE TARİHE TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR 61

4.1- Anıtsal Ağaç Türlerinin Botanik Özellikleri ve Yayılışları 62
4.1.1- Çınarlar 62
4.1.2- Serviler 64
4.1.3- Meşeler 64
4.1.4- Çamlar 66
4.1.5- Atkestaneleri 67
4.1.6- Dişbudaklar 68
4.1.7- Sedirler 69
4.1.8- Manolyalar 70
4.1.9- Mabet Ağacı 71
4.1.10- Sakızlar 72
4.1.11- Ihlamurlar 73

4.2- Sarıyer'de Zamanın Görkemli Tanıkları 75
4.2.1- Sarıyer'in Anıt Ağaçları 76
4.2.2- Konumsal Durum ve Ulaşım 115

4.3- Beşiktaş'da Zamanın Görkemli Tanıkları 121
4.3.1- Beşiktaş'ın Anıt Ağaçları 122
4.3.2- Konumsal Durum ve Ulaşım 142

4.4- Üsküdar'da Zamanın Görkemli Tanıkları 145
4.4.1- Üsküdar'ın Anıt Ağaçları 146
4.4.2- Konumsal Durum ve Ulaşım 179

4.5- Beykoz'da Zamanın Görkemli Tanıkları 183
4.5.1- Beykoz'un Anıt Ağaçları 184
4.5.2- Konumsal Durum ve Ulaşım 241

5- ANIT AĞAÇLARIN TESPİT, TESCİL VE KORUNMALARI 247

5.1- Anıt Ağaçların Tespit ve Tescil Süreci 248

5.2- Anıt Ağaçları Tehdit Eden Faktörler ve Koruma Önlemleri 248
5.2.1- Anıt Ağaçların Varlığını Tehdit Eden Faktörler 248
5.2.2- Koruma Önlemleri 249

5.3- Anıt Ağaçlarda Bakım ve Muhafaza 252
5.3.1- Dikili Kuru Ağaçların Muhafazası (Tahnit) 252

6- YARARLANILAN KAYNAKLAR 254

Manolya / Sarıyer

ÖNSÖZ

"Kültür mirasımızın yaşayan temsilcileri, bulundukları yöreye öz kimlik ve ayrıcalık kazandırıyor"

Hiç kuşku yok ki, yaşadığımız coğrafyayı bizlere vatan yapan, bu topraklar üzerindeki ortak geçmişimizdir. Bu geçmişi toplum belleğinde canlı tutan varlıklar ise, tarihsel süreç içinde yüzlerce olaya tanıklık eden doğa ve kültür anıtlarımızdır. Bu mirasın bir parçası olan anıt ağaçlar, yüzyıllar öncesinden günümüze taşıdıkları toplumsal anılar ile bulunduğu yöreye öz kimlik ve ayrıcalık kazandıran canlı tanıklardır.

Çevremizdeki cami, türbe ve mezarlık gibi mistik ve kutsal alanlarda, eski külliyelerde ya da köşk ve saray bahçelerinde sıkca karşılaştığımız bu tanıdık yüzler, ortalama insan ömrünün 15 - 20 katı uzunluğa ulaşan yaşları ile günümüzde artık unutulan pek çok tarihsel olayın yüzyıllar içinden süzülüp gelen sessiz tanıklarıdır. Çekildikleri köşelerde öylece bekleşirken, kimileri umut olur insanlara, kendisinden mucizeler beklenir. Devasa gövdelerinde zaman içinde ortaya çıkan ilginç patalojik oluşumların kendilerine kazandırdığı ayrıcalıktan ötürü, devlet gücünün, kudret ve otoritesinin simgesi olarak algılanır eski toplumlarda. Günümüzde ise, daha evrensel boyut kazanmıştır anıtsal ağaçların simgeselliği. Örneğin, 5000 yıl önce yitip giden eski orman zenginliğinin anısını canlı tutmak içindir Lübnan Bayrağı'nı süsleyen yaşlı Sedir ağacı. Keza, uluslararası dostlukların ve uzun ömürlü bir dünya barışı arzusunun ifadesidir, 1945 Yılında San Fransisko'da yapılan Birleşmiş Milletler toplantısında üye ülkeler delegasyonuna Sekoya tohumlarının dağıtılması. Ve yine aynı düşüncenin daha küçük ve fakat çok yaygın bir başka yansımasıdır, son zamanlardaki nikâh törenlerinde davetlilere ağaç fidanlarının verilmesi.

Kültür mirasımızın bu yaşayan temsilcilerinin bireysel duygulara tercüman olduğu da gözlenir zaman zaman. Şiirler yazılır, şarkılar bestelenir onlar için. Üsküdar-Üçkuyular'daki "Aşıklar Çınarı" örneğin. Gölgesinde el ele ve diz dize saatlerce oturulurken kurulan hayalleri sonradan unutan vefasız sevgiliye, yüreklerden yükselen o coşku dolu anları yeniden anımsatmak için besteciye ilham kaynağı olmuştur. Bursa Orhan Camii avlusundaki "Eskicibaba Çınarı" ise; kutsal ve mistik mekanların insan ruhunun derinliklerinde kıpırdattığı mistisizmi Bursa'da Zaman adlı şiirinde anlatan Ahmet Hamdi Tanpınar'a ilham vermiştir.

Size sunulan bu eser, İstanbul Boğazı öngörünüm alanı içinde bulunan anıtsal nitelikli ve korunmaya değer ağaçların bugünkü durumunu tespit amacıyla yapılan özgün bir çalışmanın ürünü olup, söz konusu çalışmanın küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Çalışmadan güdülen amaç, çalışma alanında mevcut anıtsal nitelikli ağaçlar hakkında mevcut tarihsel, mistik ve folklorik bilgileri toplum ile paylaşmaktır. Bu arada, anıt ağaç niteliği taşımasa da çeşitli özellikleri (Egzotik olma ve nadir bulunma, bilimsel açıdan önem taşıma, kent siluet ve peyzajını tamamlayarak görsel kaliteyi yükseltme vb. gibi) nedeniyle korunmaya değer olan ağaçların tespitlerini yaparak tescillerini sağlamaktır. Eserin ortaya çıkmasında emeği geçen Boğaziçi İnşaat Müşavirlik A.Ş. (BİMTAŞ) ve İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş. (AĞAÇ A.Ş.) de çalışan çok sayıda teknik personele ayrı ayrı teşekkür ederim.

Çalışmayı ilgililerin ve doğa severlerin beğenisine sunarken, canlı kültür mirasımızın bu nadide varlıklarının gelecek nesillere ulaştırılması için gereken koruma ve bakımlarının aksamadan yürüyeceği konusundaki inancımı sizlerle paylaşır, eserin bu konuda çalışma yapacaklara faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Ünal ASAN

Mabet Ağacı / Sarıyer

BOĞAZİÇİ'NDE YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

GİRİŞ

Üçte ikisinin denizlerle kaplı olması nedeniyle uzaydan bakıldığında mavi bir top görünümünde algılanan dünyamız; katı, sıvı ve gaz halindeki cansızlar ile bitki, hayvan ve insan gibi canlıların karşılıklı ilişki ve etkileşim halinde bulunduğu devasa bir küreden ibarettir. Evrensel zekâya sahip olan insan, bu kürenin temel öğesi ve asıl sahibi konumundadır. Çünkü, yerkürede bulunan varlıklar arasında süregelen doğal dengeyi zekâsı ile etkileme gücüne sahip olan tek varlık insandır. Uzayın görkemli büyüklüğü karşısında küçücük bir nokta olmasına karşın, biz insanlar yine de dev aynasında görürüz dünyamızı. Genlerimizde şifrelenen kalıtsal bilgi mirası, bizi sürekli evrenin merkezi imişiz yanılgısı içinde tutar ve üzerinde yaşadığımız toprağı bizimle özdeş hale getirerek, bizleri ona bağlar.

Anıtsal nitelik taşıyan devasa ağaçlar, kültür mirasının yaşayan tanıkları olarak bu bağlamda özel bir konuma sahiptir. Normal insan ömrünün 15 - 20 katı uzunluğunda yaşam süresine sahip olan bu ağaçlar, hem unutulmuş zamanların karanlık tüneli içinden süzülüp gelen 900 - 1000 yıllık hayatları boyunca tanık oldukları tarihsel olaylardan ve hem de zamanın kendilerine kazandırdığı görkemli görünüşlerinden ötürü, insan ruhu ve bilincinde önce merak ve hayranlık, sonra da takdir ve saygınlık duygusu uyandırırlar (ASAN 1991).

Bu ağaçların zaman içinde boyutları değişip görkemleri arttıkça, birey ve toplum psikolojisi üzerinde bıraktığı etki de yükselir. Yükselen bu etki ağacı daha da anıtlaştırır. Anıtlaşan ağaç toplumu daha çok etkiler. Böylece; toplum ve ağaç arasında, zaman içinde karşılıklı bir etkileşim süreci oluşur. Ağacın doğal ömrüne koşut bu etki giderek evrenselleşir dil, din, ırk ve zaman gözetmeksizin bütün belleklerde derin izler bırakır. Bu duygular, genç beyinlerde bir taraftan soya bağlılık, yurt ve ulus sevgisi kavramlarının doğup gelişmesine yardımcı olurken, bir taraftan da doğa sevgisi ve çevre bilincinin oluşum sürecini hızlandırır.

Anıt ağaçların toplum psikolojisi üzerindeki etkisinin en belirgin kanıtını ilkel klanlarda görürüz. Bu klanlar, devasa boyutlu ağaçları kendilerine totem kabul etmenin, küçük toplumlarının güç ve kudretini arttığına inanmışlardır. Keza, ünlü filozof Pluton' da öğretilerini uzun yaşamış servi ağaçlarından elde edilmiş levhalar üzerine kazıtmayı, düşüncelerini ölümsüzleştirmenin bir yolu olarak görmüştür (ASAN 1993; BOYDAK ve ASAN 1995).

Ulusal kült ve mitlerin bir parçası da destanlardır. Destanlar, bir milletin kültür mirasının parlayan yıldızlarıdır. Çoğu kez hayal ve gerçeğin birbirine karıştırıldığı bu söylemler, yeni nesiller için sayısız mesajlarla doludur. Tarihsel çağlar içinde geriye gittiğimizde, her büyük imparatorluğun kuruluş yıllarını anlatan bir destanla karşılaşırız. Örneğin, Roma İmparatorluğu'nun temeli Remus ve Romulus kardeşleri emziren bir dişi kurt üzerine oturur. Bu simge, biraz değişik biçimde Göktürk İmparatorluğu'nun kuruluşunu anlatan Ergenekon Destanı'nda da karşımıza çıkar.

Ancak, bu temel taşı her zaman hayvan motifi olmaz elbette. Nitekim; ünlü Türk destanı Oğuzname'de iki ulu Kayın ağacının bütün Oğuz neslinin atası olduğu belirtilir. Keza; Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluş Destanı'nda da dev bir ağaç simgesi ile karşılaşırız. Bu simge Osmanlı Hanedanı üzerinde öyle bir etki bırakmıştır ki, bütün padişahlar kazandıkları zaferler anısına bu olayların geçtiği yerlere Çınar ve Servi ağaçları dikmiştir. Bursa, Edirne ve İstanbul'daki anıt ağaçların hemen tamamı, o günlerin canlı tanıklarıdır.

Eskilerin gelecek kuşaklar ile iletişim kurmada kaçınılmaz bir yol olarak gördükleri bu davranış biçimini günümüzün çağdaş toplumlarında da izliyoruz. Örneğin, 1945 yılında Amerika'da yapılan Birleşmiş Milletler toplantısında üye ülkeler delegasyonuna Sekoya tohumları dağıtılması, uzun ömürlü bir dünya barışı arzusunu ifade içindir. Keza, nikâh törenlerinde davetlilere fidan verme davranışını da bu bağlamda algılamak ve ömür boyu mutluluk düşüncesinin bir ifadesi biçiminde yorumlamak gerekir.

Dünyanın en zengin flora merkezi olan ülkemizde 9000 den fazla otsu ve odunsu bitki doğal olarak bulunmaktadır. Bu bağlamda kıvanç verici olan ve en az flora zenginliğimiz kadar önemli sayılan ikinci husus da, mevcut türlerin yaklaşık %30'unun sadece ülkemizde görülebilen endemik türler oluşudur. Bir başka anlatımla, Anadolu'nun değişik yörelerinde karşımıza çıkan 3000 bitki türünü dünyanın başka yerlerinde görme olanağı bulunmamaktadır (ASAN 1998; 2001).

Ancak, yurdumuzun doğal bitki örtüsü, yazılı tarihin bilindiği 5000 yıldan bu yana sürekli tahrip edilmiştir. Bugün tam bir step görünümünde olan İç Anadolu'nun yakın zamanlara kadar ormanlarla kaplı olduğu yazılı belgelerle ve bilimsel araştırmalar ile sabittir.

Yerleşim alanlarının hemen bitişiğinde oldukça şiddetli süren bu doğa tahribi, dağ başlarındaki ormanlarda da gerçekleşmiştir. Ancak, salt kesilip taşınmasındaki güçlüklerden ötürü, kimi orman alanlarına bugün dahi girilemediği için, buralardaki doğal yapı henüz bozulmamıştır. Bu alanlarda biyolojik ömürlerinin üst sınırına kadar gelebilen bazı ağaçlar, yaş, çap ve boy itibariyle olağanüstü boyutlara ulaşabilmiştir. Yerleşim alanları içinde veya hemen bitişiğinde ise; yine bazı ağaçlar ya kutsal ve mistik mekânlarda yer almalarından, ya önemli tarihsel olaylara tanıklık etmelerinden, ya da yöre folklor ve kültüründe özel yeri bulunmalarından ötürü normal yaşamlarını sürdürerek günümüze kadar ulaşabilme şansını elde edebilmiştir. Bir kısmı 500 yıllık türbelerin yanında bir türbedar gibi, bir kısmı yıkık manastır duvarlarının dibinde yalnız ve hüzünlü beklerken, bir kısmı yüzyıllara meydan okuyan cami avlularında minareler ile boy ölçüşmektedir (DALGIÇ ve YALTIRK 1999).

Bulunduğumuz coğrafyayı vatan yapan, yaşanan ortak geçmişimizdir kuşkusuz. Ortak geçmişi toplum belleğinde sürekli canlı tutan ise, tarihsel çağlar içinde yüzlerce olaya tanıklık eden doğal ve kültürel anıtlarımızdır. Değişik toplumların birbirine olan üstünlükleri bu mirasın zenginliği ile ölçüldüğü içindir ki, dünyanın hemen her yerindeki toplumlar sahip oldukları bu hazineyi olanaklarının tamamını seferber ederek korur.

Anıt ağaçların bilimsel tanımı "Yaş, çap ve boy itibariyle kendi türünün alışılmış ölçüleri üzerinde boyutlara sahip olan, yöre folklöründe, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan, geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlar anıt ağaçlardır" biçiminde yapılmaktadır (ASAN 1992).

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir ağacı anıt yapan özelliklerin başında fiziksel boyutlar gelmektedir. Özellikle çap ve boy gibi doğrudan göze hitap eden fiziksel özellikler bu konuda en etkin belirleyicidir. Ancak, izleyenlerde takdir ve hayranlık duygusu uyandırmak suretiyle birey ve toplum psikolojisini etkilese de, bu iki ölçüt, yani çap ve boy, bir ağacı anıtlaştırmak için yeterli değildir. Çünkü anıt ağaçların kuşaklar arasında bağ kurabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olması da zorunludur. Salt bu zorunluluk nedeniyledir ki, Kavak, Söğüt, Kızılağaç gibi ağaçlar ne denli hacimli ve görkemli olursa olsunlar anıt sayılamazlar (ASAN 2007).

Diğer taraftan, çalı ve bodur ağaç formunda olan (Kermes Meşesi, Şimşir, Sandal vb.gibi) ve ne kadar yaşarsa yaşasın, çap ve boy gibi görsel ölçütler yönünden doyurucu olmayan, yöre kültürü ve tarihi açısından herhangi bir anlam taşımayan yaşlı ağaçlar da, bilimsel açıdan ne denli önemli olursa olsun anıt ağaç sayılmazlar. Çünkü, eser albenisini arttıran renkli çiçekleri veya ilginç bir yaprak oluşumuna sahip değilse, kendisini izleyen sıradan insanlar için betonlaşan çevrede yeşili ve doğayı anımsatan canlı bir varlık olma dışında hiçbir anlam ifade etmezler.

Ağaçlara anıtsal nitelik kazandıran ikinci grup özellikler ise, ilgili ağaca atfolunan moral ve kültürel ayrıcalıklardır. Fiziksel boyutlar yönünden olağanüstü sayılmasa da, yöre kültüründe olumlu veya olumsuz, gerçek veya hayal ürünü, mistik veya folklorik bir öyküye sahip olmak, ya da yöresel veya ulusal tarihte kimi olaylar ile özdeş hale gelmek ve onlara tanıklık etmek de ağaçlara anıtsal nitelik kazandırmaktadır. Bugün cami, mescit ve türbe avlularında karşılaşılan devasa Çınarlar, Serviler ve Ihlamurlar, hep bu mistik kültürün bizlere armağan ettiği birer doğal mirastır (ASAN ve UZUN 1994).

Anıt ağaç, sahip olduğu özelliklerden ötürü her türlü önlem alınarak mutlak surette korunması ve doğal miras olarak gelecek nesillere bırakılması zorunlu olan ağaçtır. Kamu yararı açısından en yüksek değere sahip olan bu ağaçlar, amacı ne olursa olsun her türlü çevre düzenlemelerinde "Muhafazası Mutlak Zorunlu" olan objeler niteliğindedir. Hiçbir gerekçe ile kesilmeleri ya da bir başka yere taşınmaları mümkün değildir.

Hiç kuşku yok ki, anıtsal nitelik taşımasalar da, yerleşim alanlarının içinde ve hemen bitişiğindeki yeşil doku üzerinde bulunan, doğal peyzajı bütünleyerek görsel

kalitesini yükselten, tek veya sıra ve gruplar halindeki ağaçlar da özellikle büyük şehirler ve metropoller için hayati önem taşımaktadır. Toplum sağlığı ve çevre etiği yönünden, bu ağaçların da koruma altına alınmasının gereği tartışmasızdır. Ancak, üstün kamu yararının ortaya çıkması halinde bunların taşınması, bunun mümkün olamaması halinde ise kesilerek kendilerinden vazgeçilmesi mümkündür. Koruma statülerinde görülen bu farklılık nedeniyle, salt varlıklarını garanti altına alabilmek amacıyla, böyle ağaçları anıt ağaç statüsü içine sokmanın teknik ve bilimsel açıdan yanlış olacağı ortadadır. Örneğin, kent ulaşım sisteminde yeni bir düzenleme ya da okul, hastane veya kamu yönetimi için gerekli bir bina kompleksinin inşasına olanak vermek amacıyla, bu ağaçların, koruma değeri daha düşük olan ayrı bir statüsü altında düşünülmesi gerekmektedir. Bu noktada gözetilmesi gereken en önemli ölçüt, "Üstün Kamu Yararı" dır. Bu nedenle, korunması mutlak zorunlu olan "Anıt Ağaç" ile çeşitli özelliklerinden ötürü korunmasında fayda görülen "Korunmaya Değer Ağaç" kavramlarını birbirine karıştırmamak gerekmektedir.

İstanbul Boğazı öngörünüm alanı içinde bulunan anıtsal nitelikli ve korunmaya değer ağaçların bugünkü durumunu tespit amacıyla yapılan bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Ağaç A.Ş. birimi tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan güdülen amaç, hem daha önce çeşitli kurum ve araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız olarak yapılan çalışmalar da belirlenen anıtsal nitelikli ağaçların bugünkü durumunu topluca görerek eski bilgileri güncellemek, hem de bu ağaçlar hakkında mevcut tarihsel, mistik ve folklorik bilgileri toplum ile paylaşmaktır.

İŞİN AMACI

İstanbul Boğazı öngörünüm alanı içinde bulunan anıtsal nitelikli ve korunmaya değer ağaçların bugünkü durumunu tespit amacıyla yapılan bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş. iştirakı tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan güdülen amaç, hem daha önce çeşitli kurum ve araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız olarak yapılan çalışmalarda belirlenen anıtsal nitelikli ağaçların bugünkü durumunu topluca görerek eski bilgileri güncellemek, hem de bu ağaçlar hakkında mevcut tarihsel, mistik ve folklorik bilgileri toplum ile paylaşmaktır. Bu arada, anıt ağaç niteliği taşımasa da çeşitli özellikleri (Egzotik olma ve nadir bulunma, bilimsel açıdan önem taşıma, kent siluet ve peyzajını tamamlayarak görsel kaliteyi yükseltme vb gibi) nedeniyle korunmaya değer olan ağaçların tespitlerini yaparak tescillerini sağlamaktır.

İŞİN KAPSAMI

Sunulan çalışmanın kapsamı, Boğaziçi'nin dört ilçesi olan Sarıyer, Beşiktaş, Üsküdar ve Beykoz ilçelerinin öngörünüm alanı içinde kalan anıt ağaçları kapsamaktadır. Ancak, öngörünüm alanı içinde kalmamalarına rağmen çalışmanın Boğaziçi'ndeki anıt ağaçların durum tespiti olması nedeniyle daha önce tespiti yapılmış bazı önemli ağaçların da bu bağlamda değerlendirilmesi uygun ve gerekli bulunmuştur.

Çalışma amacına uygun olarak eserin dört ana başlık altında kaleme alınması uygun görülmüştür. Birinci başlık altında anıt ve korunmaya değer ağaç kavramları açıklanmıştır. İkinci ana başlık altında bir ağacı anıt yapan özelliklere dikkat çekilmiştir. Boğaziçi öngörünüm alanı içinde bulunan anıtsal nitelikli ağaçların türler itibariyle sınıflandırılması ve bu ağaçların çalışma alanını kapsayan dört ilçedeki örneklerinin özel tanıtımı üçüncü ana başlıkta ele alınmıştır. Tür grupları itibariyle her bir ağaç ayrı ayrı ele alınarak önce fiziksel, konumsal ve sosyokültürel özellikleri hakkında görsel, sözel ve sayısal bilgilere yer verilmiş, sonra da toplu bir değerlendirmeye olanak vermek amacıyla bazı özet tablolar ve haritalar düzenlenmiştir.

Dördüncü ana başlık, anıt ağaçların tespit ve tescilinde izlenen prosedüre ve bu ağaçların varlığını tehdit eden zarar faktörleri ile koruma önlemlerine ayrılmıştır.

Havuzbaşı Çınarı / Üsküdar

ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ KAVRAMLARI İLE BİR AĞACI ANIT YAPAN ÖZELLİKLER

ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇ KAVRAMLARI

Anıt ağaçların bilimsel tanımı "Yaş, çap ve boy itibariyle kendi türünün alışılmış ölçüleri üzerinde boyutlara sahip olan, yöre folklöründe, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan, geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlar anıt ağaçlardır" biçiminde yapılmaktadır (ASAN 1992). Bu tanım, Türk Standartlar Enstitüsü tarafından da kabul görmüş olup anıt ağaçların seçim ve tespitinde kullanılması uygun bulunmuştur (TSE 2005). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir ağacı anıt yapan özelliklerin başında fiziksel boyutlar gelmektedir. Özellikle çap ve boy gibi doğrudan göze hitap eden fiziksel özellikler bu konuda en etkin belirleyicidir. Ancak, izleyenlerde takdir ve hayranlık duygusu uyandırmak suretiyle birey ve toplum psikolojisini etkilese de, bu iki ölçüt, yani çap ve boy, bir ağacı anıtlaştırmak için yeterli değildir. Çünkü anıt ağaçların kuşaklar arasında bağ kurabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olması da zorunludur. Salt bu zorunluluk nedeniyledir ki, Kavak, Söğüt, Kızılağaç, gibi ağaçlar ne denli hacimli ve görkemli olursa olsunlar anıt sayılamazlar (ASAN 2007).

Diğer taraftan, çalı ve bodur ağaç formunda olan (Kermes Meşesi, şimşir, Sandal vb.gibi) ve ne kadar yaşarsa yaşasın, çap ve boy gibi görsel ölçütler yönünden doyurucu olmayan, yöre kültürü ve tarihi açısından herhangi bir anlam taşımayan yaşlı ağaçlar da, bilimsel açıdan ne denli önemli olursa olsun anıt ağaç sayılmazlar. Çünkü, eğer albenisini arttıran renkli çiçekleri veya ilginç bir yaprak oluşumuna sahip değilse, kendisini izleyen sıradan insanlar için betonlaşan çevrede yeşili ve doğayı anımsatan canlı bir varlık olma dışında hiçbir anlam ifade etmezler.

Ağaçlara anıtsal nitelik kazandıran diğer özellikler ise, ilgili ağaca atfolunan moral ve kültürel ayrıcalıklardır. Fiziksel boyutlar yönünden olağanüstü sayılmasa da, yöre kültüründe olumlu veya olumsuz, gerçek veya hayal ürünü, mistik veya folklorik bir öyküye sahip olmak, ya da yöresel veya ulusal tarihte kimi olaylar ile özdeş hale gelmek ve onlara tanıklık etmek de ağaçlara anıtsal nitelik kazandırmaktadır. Bugün cami, mescit ve türbe avlularında karşılaşılan devasa Çınarlar, Serviler ve Ihlamurlar, hep bu mistik kültürün bizlere armağan ettiği birer doğal mirastır (ASAN ve UZUN 1994). Ağaçlara anıtsal nitelik kazandıran özelliklerin ayrıntılı incelemesi bir sonraki alt başlıkta ele alınacaktır.

Anıt ağaç, sahip olduğu özelliklerden ötürü her türlü önlem alınarak mutlak surette korunması ve doğal miras olarak gelecek nesillere bırakılması zorunlu olan ağaçtır. Kamu yararı açısından en yüksek değere sahip olan bu ağaçlar, amacı ne olursa olsun her türlü çevre düzenlemelerinde "Muhafazası Mutlak Zorunlu" olan objeler niteliğindedir. Hiçbir gerekçe ile kesilmeleri ya da bir başka yere taşınmaları mümkün değildir.

Hiç kuşku yok ki, anıtsal nitelik taşımasalar da, yerleşim alanlarının içinde ve hemen bitişiğindeki yeşil doku üzerinde bulunan, doğal peyzajı bütünleyerek görsel kalitesini yükselten, tek veya sıra ve guruplar halindeki ağaçlar da özellikle büyük şehirler ve metropoller için hayati önem taşımaktadır. Toplum sağlığı ve çevre etiği yönünden, bu ağaçların da koruma altına alınmasının gereği tartışmasızdır. Ancak, üstün kamu yararının ortaya çıkması halinde bunların taşınması, bunun mümkün olamaması halinde ise kesilerek kendilerinden vazgeçilmesi mümkündür. Koruma statülerinde görülen bu farklılık nedeniyle, salt varlıklarını garanti altına alabilmek amacıyla, böyle ağaçları anıt ağaç statüsü içine sokmanın teknik ve bilimsel açıdan yanlış olacağı ortadadır. Örneğin, kent ulaşım sisteminde yeni bir düzenleme ya da okul, hastane veya kamu yönetimi için gerekli bir bina kompleksinin inşasına olanak vermek amacıyla, bu ağaçların, koruma değeri daha düşük olan ayrı bir statüsü altında düşünülmesi gerekmektedir. Bu noktada gözetilmesi gereken en önemli ölçüt, "Üstün Kamu Yararı" dır. Bu nedenle, korunması mutlak zorunlu olan "Anıt Ağaç" ile çeşitli özelliklerinden ötürü korunmasında fayda görülen "Korunmaya Değer Ağaç" kavramlarını birbirine karıştırmamak gerekmektedir.

BİR AĞACI ANIT YAPAN ÖZELLİKLER

Ağaçları anıt yapan özellikler; a) fiziksel boyutlar, b) görsel ayrıcalıklar c) moral ve kültürel değerler biçiminde üç grupta ele alınır. Bir ağacın anıt olarak tespit ve tescili için bu özelliklerden en az birisine sahip olması gerekir. Çevremizdeki ağaçlar arasında anıtsallığı kabul edilen ağaçlar incelendiğinde bunların genellikle hem fiziksel boyutlar itibariyle sıra dışı oldukları, hem de sosyo-kültürel açıdan bazı ayrıcalıklara sahip oldukları görülür. Çoğu örneklerde olduğu gibi, esasen, anıt ağaçların günümüze kadar yaşamış olma nedenlerine bakıldığında, bu nedenlerin aynı zamanda söz konusu ağaca anıtsal nitelik kazandıran özellik olduğu anlaşılır. Örneğin, tarihsel veya kutsal bir mekânda bulunan ağacın yaşlanarak devasa boyutlara ulaşabilmesi, o ağacın orada bulunduğu için özel olarak korunması nedeniyledir.

Anıt ağaçların birey ve toplum psikolojisi üzerindeki etkileri, bu ağaçların hem cinslerine oranla olağanüstü boyutlu ve uzun ömürlü olmalarından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de insan ömrüne oranla 15-20 kata ulaşan yaşları ile bu ağaçlar insan ruhu ve bilincinde önce merak ve hayranlık, sonra da takdir ve saygınlık duygusu uyandırmaktadır. Nitekim, bugün dünyaca ünlü Sekoyaların fiziksel ölçütler dışında hiçbir özelliği yoktur. Yurdumuz ormanlarının yüksek dağlık kesimlerinde böyle ağaçların çok sayıda örneği bulunmaktadır.

Hiç kuşkusuz, anıt ağaçların toplum üzerindeki bu etkisinin temel nedeni görkemli görünüşleri yanında çok uzun ömürlü olmalarıdır. Toplum üzerinde anıt ağaçların yarattığı bu etkinin kökeni antik çağların ilkel klanlarına dayanır. Bu klanların anıt ağaçları totem yapma düşüncesi, klan ömrünü olabildiğince uzatma arzusundan kaynaklanmıştır. Bu davranış biçiminin daha evrensel boyut kazanarak günümüzde de sürdüğünü görüyoruz. Örneğin, Lübnan'da olduğu gibi, kimi ülkelerin uzun ömürlü devlet düşüncesiyle bayraklarını ağaç motifleriyle süslediğine, kimi ülkelerin de, uluslararası dostlukların ve uzun ömürlü bir dünya barışı arzusunun ifadesini uzun ömürlü ağaç tohumları ile dile getirdiklerine tanık oluyoruz.

1945 Yılında San Fransisko'da yapılan Birleşmiş Milletler toplantısında üye ülkeler delegasyonuna Sekoya tohumlarının dağıtılmasını ve yine, çoğu zaman yazılı ve görsel basında izlediğimiz gibi; yabancı ülkeleri ziyaret eden devlet büyüklerine fidan diktirilmesini, böyle bir davranışın evrensel örnekleri olarak algılıyoruz. Keza, son zamanlardaki nikâh törenlerinde davetlilere fidan verilmesini de, aynı düşüncenin daha küçük ve fakat çok yaygın bir başka yansıması olarak gözlemliyoruz.

Ağaçlara anıtsal nitelik kazandıran ikinci grup özellikler; genetik bozukluklardan veya kök, gövde ve dallarında böcek, mantar, hayvan ve insan zararları ile oluşan patolojik veya genetik farklılıklarıdır. Bu ağaçlar, sergiledikleri farklı dallanma biçimleri, iki ve daha fazla gövdeden oluşan kütlelerdeki sıra dışı kaynaşma şekilleri, devasa kök ve gövdelerinde zaman içinde ortaya çıkan ilginç oluşumları ile kendilerini izleyenlerin belleğinde aynı nesne ve simgeleri çağrıştıran ve bir başka örneği bulunmayan ağaçlardır. Çınar başta olmak üzere Meşe ve Kestanelerde çok sık karşılaşılan bir anıtsal özellik türüdür.

Ağaçları anıt yapan üçüncü grup özellikler ise ilgili ağaçlarla ilişkilendirilen moral ve kültürel ayrıcalıklardır. Fiziksel boyutlar yönünden olağanüstü sayılmasa da, yöre kültüründe olumlu veya olumsuz, gerçek veya hayal ürünü, mistik veya folklorik bir öyküye sahip olmak, ya da yöresel veya ulusal tarihte kimi olaylar ile özdeş hale gelmek ve onlara tanıklık etmek de ağaçlara anıtsal nitelik kazandırmaktadır. Bugün çevremizdeki mistik ve kutsal mekânlarda, eski külliyelerde, köşk ve saray bahçelerinde sıkça karşılaştığımız devasa Çınarlar, Serviler, Sedirler ve Ihlamurlar, hep bu mistik kültürün bizlere armağan ettiği birer doğal mirastır.

Yurdumuz, bulunduğu coğrafya ve sahip olduğu topografya nedeniyle biyolojik çeşitlilik bakımından çok zengindir. Bu zenginlik ağaç türlerine de yansıdığı içindir ki, Ayıfındığından Meşeye, Porsuk ağacından Ardıca kadar her ağaç türünün anıtsal nitelik taşıyan bireylerini Türkiye'de görmek mümkündür.

Yapılan anıt ağaç tespitleri incelendiğinde, devasa Sedir, Ardıç, Karaçam ve Kayınların daha çok orman alanlarında tek ağaç ya da orman parçaları halinde, Çınar başta olmak üzere Servi ve Meşelerin yerleşim alanları içi ve civarındaki kutsal ve mistik mekânlarda tek ağaçlar halinde bulunduğu görülür. Kahramanmaraş'ın Hartlap Bölgesi'ndeki Kasım Dede Mezarlığı, göğüs çapları 1,4 - 1,5 m., boyları 40 - 45 m., sayıları 50 civarında olan anıt Sedirler ile, Antalya İbradı'daki eski mezarlık, göğüs çapları 2,0 - 2,5 m., boyları 20 - 22 m., sayıları 17 adet olan Kestaneler ile kaplı olmasına karşın, kutsal ve mistik mekânların ana türü Servi, Çınar ve Meşedir. Fethiye İncirköy Eski Mezarlığı'nın tamamı Kızılçam'dır. Türkiye'nin en boylu Sedir ve Kızılçamları bu mezarlıklarda bulunduğu için, her iki alan da genetik rezerv olarak ayrılmış ve bilimin hizmetine sunulmuştur.

Türkiye'de değişik kurumlar tarafından tescil ettirilen anıt ağaç sayısı yaklaşık 1000 -1500 adet civarındadır. Çalışmalar tamamlanmadığı için bu sayının artması beklenmelidir. Mevcut tespite göre anıt ağaçların yaklaşık yarısı Çınardır. Çınar ile Osmanlı arasındaki organik bağ nedeniyle, bu türün anıtsal örneklerini Bursa, Edirne ve İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun hemen her yerinde görmek mümkündür. Ancak, Osmanlı'nın başşehri olmalarından ötürü, bu üç ilimiz civarındaki anıt Çınarların sayısı diğer illerimizden belirgin biçimde fazladır.

FİZİKSEL BOYUT VE GÖRSEL ÖZELLİKLER

Giriş bölümünde gerekçeleri açıklandığı üzere, anıtsal nitelik taşımasalar da, büyük şehirler ve metropoller için hayati önem taşıyan ve yeşil dokunun ayrılmaz parçası olarak görsel peyzajın kalitesini yükselten bazı tek veya sıra ve guruplar halindeki ağaçların da doğal çevre adına korunmaları zorunludur. Ancak, hem bilimsel açıdan çok önemli olanların, hem de doğal çevre yönünden korunmalarında toplumsal fayda görülen bu ağaçların, koruma değeri daha düşük olan ayrı bir statü altında düşünülmeleri öngörülmektedir. Korunması mutlak zorunlu olan "Anıt Ağaç" ile "Korunmaya Değer Ağaç" kavramlarını birbirinden ayırma noktasında yararlanılan tek ölçüt, "Üstün Kamu Yararı" dır.

Çalışmamızın bu bölümünde anıtsal nitelikli ağaçlar "Fiziksel Boyut ve Görsel Özellikler" yönü ile ele alınmıştır. Bu bağlamda anıt ağaçların önce çap, boy ve yaş gibi fiziksel boyutları incelenecek, sonra da bu ağaçların göze hitap eden ve izleyenlerin belleğinde aynı simgeleri çağrıştıran özelliklerine dikkat çekilecektir.

1 - FİZİKSEL BOYUTLAR YÖNÜNDEN ANIT AĞAÇLAR

Normal insan ömrünün 15-20 katı uzunluğunda yaşam süresine sahip olan anıt ağaçlar, hem unutulmuş zamanların karanlık tüneli içinden süzülüp gelen 900-1000 yıllık hayatları boyunca tanık oldukları tarihsel olaylardan ve hem de zamanın kendilerine kazandırdığı görkemli görünüşlerinden ötürü, insan ruhu ve bilincinde önce merak ve hayranlık, sonra da takdir ve saygınlık duygusu uyandırırlar (ASAN 1991). Bu ağaçların zaman içinde boyutları değişip görkemleri arttıkça, birey ve toplum psikolojisi üzerinde bıraktığı etki de yükselir. Yükselen bu etki ağacı daha da anıtlaştırır. Anıtlaşan ağaç toplumu daha çok etkiler. Böylece; toplum ve ağaç arasında, zaman içinde karşılıklı bir etkileşim süreci oluşur. Ağacın doğal ömrüne koşut bu etki giderek evrenselleşir dil, din, ırk ve zaman gözetmeksizin bütün belleklerde derin izler bırakır. Bu duygular, genç beyinlerde bir taraftan soya bağlılık, yurt ve ulus sevgisi kavramlarının doğup gelişmesine vesile olurken, bir taraftan da doğa sevgisi ve çevre bilincinin oluşum sürecini hızlandırır.

Bolu ili, Saçcılar Köyü mezarlığında bulunan bir meşe ağacında saptanan fiziksel boyutlar ile bu boyutların insan psikolojisi ve inanç dünyasında bıraktığı etkiler üzerine yapılan bir değerlendirme aşağıda verilmiştir. Mengen ilçesi, Mamatlar Köyü Yaylası'ndaki Mamatlar Meşesi ile Çankırı ili, Yapraklı ilçesi, Köyü'ndeki Kaba Meşe, bu değerlendirmenin yapıldığı tarihte henüz keşfedilmemiş olduğu için, bu ağaçlar 1992 yılında yapılan değerlendirme sırasında dikkate alınamamıştır.

Saçcılar Meşesi

Bolu ve civarındaki en kalın çaplı ikinci Meşe ağacı, Saçcılar Köyü'ndedir. Ormancılık literatürümüzde anıtsal nitelikli Meşelere ait en kalın çap rekoru 3,5 m ile

İstanbul - Yıldız Parkı'ndaki bireye aittir. Ancak, sözü edilen bu ağaç 1,5 m yükseklikten itibaren çatal gövde formuna sahip olduğundan fazla görkemli değildir. Bir başka kalın Meşe ise, Bursa - Armutköy Mezarlığı'ndadır. Ancak, 2,8 m çap ve 24,5 m boya sahip olan bu bireyin gövde kalınlığı ve görkemi, üzerindeki kanser urlarından ileri gelmektedir. Bu nedenle, hem tek bir gövde olması ve hem de üzerinde anormal patalojik şişkinlik ve kanser urlarının bulunmaması nedeniyle, Meşeler arasında en kalın çap rekoru, şimdilik Bolu ili, Saçcılar Köyünde bulunan Meşeye (Quercus robur) aittir. Bu ağaçta tarafımızdan yapılan ayrıntılı ölçüler aşağıda olduğu gibidir (ASAN, 1992, S.19).

1,3 m yüksekliğindeki çevre	8,70 m
1,3 m yüksekliğindeki çap	2,78 m
Boy	20,00 m
Tahmini yaş	950 - 1000 yıl
Tepe alanı	346 m^2
Dikili gövde hacmi	60 m^3
Taze ağırlık	75 Ton
(Gövde, dal ve yaprak ile birlikte yaklaşık)	

Anıt Meşede yaş tahmini, ortalama yıllık halka kalınlığı 3 mm/yıl kabul edilerek yapılmıştır.
Dikili gövde hacmi (/4)x d^2.h.f formülü ve f = 0,5 alınarak hesaplanmıştır. Taze ağırlık ise, gövde + tepe ağırlığı halinde, gövde ağırlığının 1,5 katı olarak tahmin edilmiştir.

Şimdi isterseniz, Saccılar Meşesi için yukarıda sıralanan sayısal değerleri daha somut ve anlamlı hale getirelim. Saccılar Meşesi öyle bir ağaç ki;

- Ortalama boyu 1,75 m olan altı insan bir araya gelse, bu ağacın gövdesini ancak sarabiliyor,
- Kerestesi ile, kapısından penceresine ortalama büyüklükte beş ev yapılabiliyor,
- Kütlesi, ortalama yük kapasitesi 15 ton olan beş kamyon ile ancak taşınabiliyor,

Bu devasa boyut, bu hacım, ve bu olağanüstü kütle canlı bir organizmaya ait. Öyle bir canlı ki;

- Tarihsel süreç içinde karanlık ortaçağın sonlarında çimlenip yeşermiş,

Şekil 1: Saçcılar Meşesi (Ü. ASAN Arşivinden)

- Atalarımızın Anadolu'ya gelişine, Selçuklu ve Osmanlı imparatorluklarının kuruluş ve çöküşlerine tanık olmuş,
- Ortalama insan ömrü 65 yıl hesabıyla, bulunduğu yerde tam 15 neslin gelip geçişini izlemiş.

Şimdi bir de dört tarihsel çağ boyunca sürdürülen bu dopdolu hayatın; ağırlığı ortalama 1,0 - 1,5 gr, hacmi yaklaşık 1 cm^3 olan bir tohum tanesi ile başladığını düşünelim. Bir varlık ki;

- Küçücük bir kütle ile işe başlamış,
- Yaşadığı uzun yıllar boyunca, hacmini yaklaşık 60 milyon, ağırlığını 75 milyon defa büyütmüş,
- Verdiği milyonlarca tohum ile doğal bereketin ve yaratıcı gücün simgesi olmuş.

Bu değerlendirmeden de anlaşılacağı üzere, sıra dışı boyutlara sahip anıt ağaçlar, birey ve toplum psikolojisi ve inanç dünyasında bıraktığı etkiler ile kendilerine gösterilen saygı ve hayranlığı çoktan hak etmektedir.

2 - GÖRSEL AYRICALIKLAR YÖNÜNDEN ANIT AĞAÇLAR

Ağaçlara anıtsal nitelik kazandıran ikinci gurup özellikler; genetik bozukluklardan, kök, gövde ve dallarında böcek, mantar, hayvan ve insan zararları ile oluşan patolojik veya genetik farklılıklarıdır. Tamamen göze hitap eden böyle özellikleri bulunan ağaçlar, sergiledikleri farklı dallanma biçimleri, iki ve daha fazla gövdeden oluşan kütlelerdeki sıra dışı kaynaşma şekilleri, devasa kök ve gövdelerinde zaman içinde ortaya çıkan ilginç oluşumları ile kendilerini izleyenlerin belleğinde aynı nesne ve simgeleri çağrıştıran ve bir başka örneği bulunmayan ağaçlardır. İngiltere'nin güneyinde bulunan ve gövdesi öküz başını andıran bir Meşe, Baden- Württemberg Eyaleti'nde, kadın göğsünü çağrıştırdığı için "Ormanın Anası" olarak anılan Kayın, ya da kalıtsal özelliğinin kendisine verdiği şişe benzerliği nedeniyle "Şişe Ağacı" örnekleri dünyaca ünlüdür.Benzer ilginç oluşum örnekleri ile ülkemizde de karşılaşmak mümkündür. Samsun-Bafra'daki Şişe benzeri Dişbudak, Florya Atatürk Ormanı'ndaki anıtsal Sakız'ın gövdesindeki mask ve Dilek Yarımadası - Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'ndaki Nero Koyu Mevkiinde, dalı insan görünümünde olan Meşe ağacını bu bağlamda örneklemek mümkündür. (Şekil 2)

Şekil 2: İlginç Gövde Oluşumları Nedeniyle Anıtsal Özellik Kazanan Ağaçlara Türkiye'den Örnek Mask (Ü.ASAN Arşivinden)

Çınar başta olmak üzere Meşe ve Kestanelerde çok sık karşılaşılan bir anıtsal özellik türüdür (Şekil 3 / a ve b).

Şekil 3: İlginç Gövde Oluşumları Nedeniyle Anıtsal Özellik Kazanan Ağaçlarına Türkiye'den Örnekler a) Kestanede İlginç Gövde Oluşumu, b) Çınarda ilginç Kök Oluşumu (Ü.ASAN Arşivinden)

SOSYAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLER

1- MİSTİK YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Anıtsal niteliğe sahip ağaçların insan belleğindeki mistik yönünü öne çıkaran kültürel mirasın temelleri, binlerce yıl önce yaşayan ilkel klanların ağaç kültüne kadar inmektedir. Batı dillerindeki kelime anlamı tapma, tapınma, din, dini tören, ibadet ve ayin olarak açıklanan kült terimini Türk kültüründe dini tören veya ayin olarak anlamak gerekir. Çünkü, Türkler arasında kutsal ağaç, dağ, su vb gibi nesneler Tanrının kendisi olarak değil, onu sembolize eden ve kendisi ile bağlantı kurmada insana yardımcı olan vasıta olarak kabul edilmektedir. Nitekim, ne eski Türk inancı terk edilmeden önce, ne de bugün kimi ilkel klanlarda görülen biçimde kendisine tapılmamıştır.

Yaratılışın ilk anından günümüze kadar olan süreçte hava, su, ve toprak kadar önemli olan ağaç, insan oğlunun inanç dünyasında bir taraftan tanrı ile bağlantı kurma ve cennete gitme gibi konularda kendisine yardımcı olurken, bir taraftan da yağmur yağdırma, sürüleri çoğaltma, çocuk sahibi olamayan kadınları doğurtma gücüne sahip varlıklar olarak algılanmıştır. Ağaçların ruhları olduğuna inanılan ilkel toplumlarda dünyanın kendisi gibi ağaçların da birer ruhu olduğuna ve her davranışı insan gözü ile değerlendirdiklerine inanılır. Örneğin, Doğu Afrika'daki Wanikalar arasında Hindistancevizi ağaçlarını kesen bir kişinin ana katili gibi değerlendirildiği, çünkü ana çocuklarını nasıl besliyor ise bu ağacın da insanları öyle beslediği belirtilmiştir. Benzer şekilde, her yerin ruhlar ile dolu olduğuna inanan Siyam'lı keşişlerin suçsuz bir insanın kolunu kesmek ile bir ağacın dalını kesmenin aynı şey olduğuna inandıkları ifade edilmiştir (FRAZER 1991, s. 61-68).

Ağaç kültü, bütün dünya milletlerinde olduğu gibi Türk Milleti'nin eski inanç sisteminin bir uzantısı olarak günümüzde yaşamaya devam etmektedir. Bu kültün özünü, "Hayat Ağacı" düşüncesi oluşturmuştur. Bütün dünya milletlerinin kültüründe ve hemen hemen bütün dinlerde görülen bu kutsal ağaç motifi, "Kozmik Ağaç" olarak da anılır. Hiç kuşkusuz, hayat ağacı kavramı eski Türk toplumlarının hiç birisinde kimi ilkel klanlarda olduğu gibi kendisine tapılan bir nesne değil, tanrısallığı çağrıştıran ve tanrının algılanığına yardımcı olan, kendisine ulaşmada vasıta olarak kullanılan kutsal bir simge olarak kabul görmüştür (ERGUN 2004, s.391).

Eliade'nin (1991 ve 1999) çalışmalarına atfen Ergun (2004) tarafından verilen bilgilere göre kozmik ağacın en önemli özelliği dünyanın merkezinde (yeryüzünün göbeğinde) yer alması ve yer altı, yer üstü ve gökyüzünden oluşan üç kozmik alanı birbirine bağlamasıdır. Kozmik ağaç, bazen merdivenle, bazen de ağaç direkle temsil edilir. Yeryüzünün ortasında yükselen kozmik ağacın dalları gökyüzünde tanrı katına ulaşır (Şekil 4).

Sibirya Tatarlarına göre bu ağacın bir eşi de yer altında bulunur. Dokuz köklü bir çam olan bu ağaç, İrle Han'ın sarayının önünde yükselir ve ölüler hakanı ile oğulları atlarını bu ağaca bağlarlar. Orta ve Kuzey Asya mitolojilerine göre, kozmik ağacın göğün yedi katını simgeleyen yedi adet dalı bulunmaktadır (ERGUN 2004, s.19).

Dünya mitlerinde kozmik ağaçla ilgili olarak verilen bilgiler birbirine benzemektedir. Orta ve Kuzey Avrupa mitlerindeki ortak tanıma göre kozmik ağacın ana özelliği; gökyüzü, yeryüzü ve yer altını kapsayan üç âlemi birbirine bağlayan devasa bir yapıya sahip olmasıdır. Dibinde kutsal bir su kaynağının yer alması, tepesinde bir kartalın oturması, dallarında geyik ve karaca türlerinden hayvanların otlaması ve dallardaki yuvalarda ruhların ya da çarmıha gerilen "ilk ata" nın bulunmasıdır (ERGUN 2004, s.20-21).

Perslerin yaratılış miti Bundahiş' e göre, dünya yaratılırken üç büyük ağaç öne çıkmaktadır ki bunlar "Bütün tohumların ağacı", yaşlıları gençleştiren, ölüleri canlandıran "Ölümsüzlük ağacı" ve ilk yaratılan insan olan Gayamort'un ölümü ile ortaya çıkan ağaçtır. Pers inanışındaki "Bütün tohumların ağacı" düşüncesinin bir benzerini eski Lübnan Halkının inanışında da görüyoruz.

Şekil 4 : Kozmik Hayat Ağacı

Bu gün Bischerre Köyü civarında 400 ağaçlık bir parça olan ve etrafı taş duvar ile çevrili olan anıt ormanda bulunan bir Sedir ağacı " Allah'ın Sediri " adı ile anılmakta ve 3000 yaşında olduğu belirtilen bu bireyin dünyadaki tüm Sedirlerin atası olduğuna inanılmaktadır (ASAN 1991, 1994).

Kozmik ya da hayat ağacı kavramları, "Kozmik direk" tanımlaması ile Avustralya klanlarının mitlerinde de görülmektedir. Ergun, Kızılderililerde ve Türklerde evin kutsiyeti ve merkezinin direk kabul edilmesinde ağacın büyük rolü olduğuna dikkat çekmektedir. Yazara göre, çadırın orta direği kozmik ağacı temsil etmektedir. Yazar, bu düşüncenin Anadolu'da halen devam ettiğini, Balıkesir Savaştepe ilçesi, Karacalar Köyü'nde yaklaşık 100 yıl önce gerçekleştiği belirtilen bir olaya bağlamaktadır. Olay, köye yerleşen bir Yörük oymağının başından geçmiştir. O tarihlerde köye gelen oymak çadırlarını bir su kenarına kurmuştur. Geri dönüş zamanı geldiğinde çadırları söken oymak, direklerden birisinin Allahın bir hikmeti olarak yeşerdiğini ve ağaç haline geldiğini görür. Ağaç haline gelen bu direği yerinde bırakan oymak halkı ona saygı gösterir (ERGUN 2004, s.28). Burada hemen belirtelim ki, Kavak, Söğüt, Dişbudak ve Kızılağaç gibi ağaç türlerine ait gövdelerin sırık ya da direk biçiminde kesilen son 3-5 yıllık uç gövde parçaları uygun yerden alınmaları ve su kenarına yakın olan yerlerde yeteri derinliğe dikilmeleri halinde yeşerip sürgün vermeleri, doğada sık karşılaşılan normal bir durumdur. Bu nedenle, Yörük obasının karşılaştığı olayın gerçekleşmiş olmasından kuşku duyulmamalıdır. Ancak, bu olayın ilginç ve anormal olan yönü, çadır orta direği olduğu için dibindeki toprak sürekli sıkıştığı ve köklerin hava alamadığı ve keza, toprak üstündeki bölümün çadırın içindeki normal yaşam aktivitelerinden kaynaklanan (üzerine çivi çakarak askılık biçiminde kullanma, hemen bitişiğinde ısınma ve pişirme amaçlı ateş yakma vb.gibi) ortam baskısı altında olduğu halde, dikilen direğin yine de yeşerebilmiş olmasıdır.

Hayat ağacının Tanrı ile iletişim aracı olduğuna ilişkin bir başka örneği de Sümer Mitolojisinin ünlü bir kahramanı olan Gılgamış Destanı'nda görüyoruz. Adı geçen destanda hem ağaç, hem de orman kültü bulunmaktadır. Mezopotamyalılar, Tanrıça İştar'ın kutsal Sedir ormanında yaşadığına inanmaktadır.

Amanos Dağları'nda (Eski adı Hamanu) bulunan bu Sedir ormanının altı bin fersah uzunluğunda olduğu belirtilmiştir.

Doğu Torosların Güney - Doğu uzantısı olan Amanos Dağları Adana'dan başlayıp Suriye ve Lübnan üzerinden Filistin'e kadar uzanmaktadır. Mısır ve Mezopotamya ile birlikte Peygamberler diyarı olarak bilinen bu coğrafyanın yazılı tarihin henüz ortaya çıkmadığı 5000 yıl öncesinde Sedir ormanları ile kaplı olduğunu eski Sümer tabletlerinden ve kutsal kitaplardan anlıyoruz (ASAN ve PEHLİVANOĞLU 1985; ASAN 1991). Lübnan ve Filistin'deki Sedir ormanlarının tarihsel çağlar içinde nasıl yok edildiğine ilişkin günümüze ulaşan yazılı belgeler, Arap, Babil, Finike, Yunan ve Roma dillerinde yazılmıştır. Eski çağlarda en kıymetli ticari mal olan Sedir, Eski Mısır ve Mezapotamya uygarlıklarında saray ve tapınakların vazgeçilmez ögeleri olarak algılanmıştır (BOYDAK ve ASAN 1990).

Yaşlı bireylerinin o görkemli görünüşünün insan belleğinde bıraktığı izlenim nedeniyle, Sedirler tüm tarihsel çağlar içinde insanoğlunun özel ilgisini çekmiştir (Şekil 5/a ve b). Bu nedenle de eski kitabelerde ve kutsal kitaplarda sık sık konusu edilmiştir. Eski İncil'de 40 ayrı paragrafın 100 yerinde adı geçen Sedirler, Yeni İncil'de de yer bulmuş ve bu kutsal kitapta devlet gücü, şan, şeref, zenginlik ve otoritenin simgesi olarak gösterilmiştir.

Şekil 5: Sedir tarihsel çağlar boyunca insanoğlunun ilgisini çekmiştir a) Görkemli Sedir b) Çamkuyuları Ormanı'nda Anıt Sedirler, (Çizim:Prof. Dr. N. ULUOCAK)

Eski Mezopotamya'yı anlatan kil tabletlerde, İsa'dan 2400 yıl önce bu topraklarda hüküm süren Babil Kralı Gudea'nın yaptırdığı saray ve tapınaklarda 60 elle (yaklaşık 25 - 30 m) uzunluğundaki Sedir gövdelerini Amanos Dağları'ndan getirttiği belirtilmektedir. Bir başka Babil kitabesinde ise; Kral II. Nabukadnazar'ın Babil kentinin imarı için gereken ağaç gövdelerini taşımak amacıyla özel geçitler ve kaydırma yolları inşa ettirdiği, Babil şehrinin ana kapısını Sedir ağacından yaptırarak üzerini bronz ile kaplattığı bildirilmektedir. Bu kralla ilgili olarak yazılan bir kitabede Nabukatnazar'ın Sedir odununa verdiği değer; "Evvelce hiç bir kralın yapmadığını ben yaptım. Dağları yardım, taş blokları uçurdum, geçitler açtım ve Sedirleri taşınması için kaydırma yolları yaptırdım. Muhteşem, çok uzun, kuvvetli Sedirler getirttim ki, vasıfları fevkalade ve koyu renkli, görünüşleri emsaliz olup Lübnan'ın en büyük hasılatı idiler." biçiminde ifade edilmektedir. Lübnan'daki Sedir ormanlarını yok olması üzerinde insanlar kadar Akdeniz İklim Kuşağı'nın normal olaylarından sayılan doğal yangınlar da etkili olmuştur. Yazılı belgelerde bu tahribat "Lübnan, kapılarını aç, yangın Sedirlerini yutuyor! Siz Göknarlar, feryat edin zira Sedirler öldü ve harikulade varlıklar mahvoldu." (Sacharja 11, 1-2) cümleleri ile, lirik bir biçimde anlatılmıştır.

Bölge ormanlarında tarihsel çağlar boyunca yapılan tahribattan günümüze ulaşabilen kalıntılar, en büyüğü Bischerre Köyü civarında 400 ağaçlık parça olan birkaç orman artışıdır. İçinde çok sayıda anıtsal nitelikli Sedir ağacı barındıran bu ormanda bulunan ve yeryüzündeki bütün sedirlerin atası olduğuna inanılan bir Sedir ağacı (Şekil 6) " Allah'ın Sediri " adı ile anılmakta ve Lübnan Bayrağını süslemektedir (ASAN 1991, 1994).

Şekil 6: Bischerre Köyü Anıt Ormanında Allah'ın Sediri olarak anılan anıt ağaç (Ü. ASAN Arşivinden)

Hayat ağacı kültünün bir başka örneğini eski İran ve Hindistan'da yaşayan Mecusilerde gözlemliyoruz. Mecusiliğin temel dayanağı, aydınlık ilahı olan Ahura Mazda'yı simgeleyen kutsal ateştir. Ahura, kâinatın düzenini kurup kollayan bir güç olarak algılanmıştır. Ahura Mazda'nın diğer adı Mitra (Güneş Tanrısı) dır.

Mecusilik, önce Hindistan'da başlayan çok eski bir inanç olup, İran'a Zerdüşt ile birlikte daha sonra girmiştir. Mecusilikteki ağaç kültünün temel dayanağı tepe formu bir mum alevini andırdığı için, kutsal ateşi çağrıştıran Servi ağacı oluşturmaktadır (ASAN 1987, 1992). Servinin ağaç kültünde kutsal sayılmasının kökeni ilkel klanlara dayanmaktadır. Bu nedenledir ki, Servi ağacı Hindistan'dan Anadolu'ya, Yunanistan'dan İngiltere'ye kadar, yüzyıllar boyunca eski dünyanın bu coğrafyasında devlet kurup hüküm süren bütün milletler tarafından kutsal sayılarak, saray, tapınak ve mezarlıkların vazgeçilmez ağacı olmuştur. Servi bu yönü ile pagan inanışından Museviliğe, Hıristiyanlıktan İslamiyet'e bütün dinlerde kutsal sayılmıştır. Ancak, pagan inanışından farklı olarak, tek tanrılı dinlerde bu kutsiyet sonsuz sükun ve uhreviyet simgeselliğinin ötesine geçmemiştir (Şekil 7).

Şekil 7: İslamiyet'te Uhreviyet Simgesi Servi (Çizim: Prof. Dr. Nihat ULUOCAK)

Hayat ağacı kültünün eski Türk inanışındaki yansımasında cennette bulunan kutsal bir Kayın ağacı ile bu ağacın kökünde oturan bir "Ana Tanrı" bulunmaktadır. Bu Kayın ağacı, bütün insanlığın anası olan " Kadın Ana" yı içinde saklamaktadır. Yakut Türklerindeki inanca göre, dünyanın ortasından Kutup Yıldızı'na kadar uzanan bir demir ağaç vardır. Bu ağacın tohumları toprağa yer ve gök yaratılırken atılmıştır. Yer ve gök gelişip büyüdükçe bu ağaç da gelişmiş yer ve gök arasındaki boşluğun tamamını kaplamıştır (GENÇ ve GÜNER 2003).

Hayat ağacı bütün kültlerde yaratılışın kaynağı olarak görüldüğü için ilkel klanlarda kendilerine korku ile karışık derin bir saygı duyulmuştur. Ancak, Hz. Adem ile başlayıp Hz. Nuh ile devam eden, tufan sonrasında Hz İbrahim ile yeniden canlanıp, Hz Muhammet ile en üst noktasına ulaşan tek tanrı (Allah) inancı fetişizme dayalı pagan ritüellerin her türlüsünü yasaklamıştır. Bu nedenle, Allah inancının yaygın olduğu semavi dinlerde kutsal ağaç inancı zaman içinde önemini yitirmiştir.

Burada hemen belirtelim ki, Türk toplumu, hemen hiçbir dönemde tanrıdan başka yaratıcı ve koruyucu tanımamıştır. İslamiyet öncesinde her şeyin yönetici ve düzenleyicisi olarak gördüğü Gök Tanrı, kendisi ile irtibat kuran kullarına yardım elini yer altı, yer üstü ve gökyüzünü birleştiren kozmik ağaç vasıtası ile uzatmıştır. Tanrıyı simgeleyen bu kutsal ağaç, Türk toplumlarında hiçbir zaman Tanrı yerine geçmemiş ve fakat Tanrı katına ulaşan dalları ile ona ulaşmada çok önemli bir vasıta olarak algılanmıştır. Bu nedenle, halen günümüzde bile Türk toplumu namaz sonrası yaptığı dua ile kutsallığına inandığı anıtsal nitelikli ağaç altında kurban adayıp bez bağlayarak yaptığı dua arasında hiçbir fark görmemektedir (ERGUN 2004, s.392).

Türk toplumunda kutsal ve mistik mekânlardaki ağaçlara gösterilen saygının, bazı hallerde bu ağaçların himayesinde bulunan kabirlerin sahiplerine duyulan saygıdan kaynaklandığını görürüz. Bu konuda ülkemizdeki en özgün örnek, İstanbul Kocamustafapaşa Camii avlusunda, uzun yıllar boyunca ahşap ve beton çeşitli payandalarla ayakta tutulmaya çalışılan ölü bir Servi gövdesidir (Resim 8).

Şekil 8: Sümbül Efendi Servisi (Ü. ASAN arşivinden)

Ağaç ile ilgili el yazması eserlere göre, bu ağacı anıtlaştıran mistik özellik, altında yatan iki genç kızın mezarıdır. Öyküye göre, Kerbelâ'da şehit olan İmam Hüseyin'in iki kızı Yezit tarafından esir edilip Mısır'a gönderilir. Ancak, yolda İspanyol gemicilere esir düşen kızlar, önce İspanya'ya, sonra da Bizans İmparatoruna teslim edilmek üzere İstanbul'a getirilirler. İmparator, Araplar ile arasındaki ilişkileri düzeltmek amacıyla bu iki kızı kendi oğulları ile evlendirmek ister. Talebi ret eden kızlar o zaman adına "Kızlar Manastırı" denilen yere kapatılır. Bir akşam üzeri ikisi birden ölen kızlar için İmparator bu Servi ağacının altında iki mezar yaptırır. İstanbul'un fethinden sonra Sümbül Efendi Dergâhı olarak ünlenen eski manastırdaki bu Servi ağacının ne denli kutsal olduğunu, kendisini bugün dahi ziyaret eden binlerce insandan anlıyoruz (ASAN 1987; 1991; 2009). Yavuz Sultan Selim zamanında içine cami yaptırılan dergâhta bulunan bu Servinin yıkılması halinde kıyametin kopacağına inanılmıştır (AYTÜRK ve ALTAN 1990).

2- TARİHSEL YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Kimi toplumsal coşkuları veya toplum belleğinde iz bırakan bireysel olayların anısını da yaşatır anıt ağaçlar. Günümüzde özellikle Bursa, Edirne ve İstanbul'un tarihsel ve kutsal mekânlarını süsleyen pek çok yaşlı ağaç, adeta Osmanlı Tarihi'nin belirli dönemlerinin kilometre taşı gibidir. Esasen, bugün çevremizde gördüğümüz anıt ağaçların onlarcası, günümüze kadar gelebilme şansını bizzat içinde yer aldıkları ya da yakından tanık oldukları bu olaylara borçludur. Yaşadıkları yüzlerce yıl içinde tanık oldukları onlarca toplumsal olayın anısını bugüne taşıdıkları içindir ki, toplum bu ağaçlara saygı ve hayranlık duymaktadır. Gördükleri işlevin öneminden ve toplum nezdinde ki saygınlığından ötürü de bu ağaçlar korunmakta ve alınabilen her türlü önlem ile ömürleri olabildiğince uzatılmaya çalışılmaktadır.

Camii, mescit, medrese, saray, kervansaray ve imarethanelerin çevrelerindeki ağaç türleri incelendiğinde, Çınarın Osmanlı için özel bir anlam taşıdığını görüyoruz. Örneğin saltanatın ilk yıllarında Başkent Bursa'da her tarafın Çınar ve Serviler ile süslendiğini, bu iki türün devlet gücü ve sonsuzluğu simgesi olarak algılandığını anlıyoruz. Nitekim, devlet erkânına ait türbe ve hazirelerde, ünlü cami avlularında ana öğe Çınar ve Servidir. Ulucami avlusunda, Muradiye Külliyesinde, Sultan Osman ve Orhan'ın türbelerindeki anıt Çınarlar bu düşüncenin kanıtıdırlar.

Kimi tarihçiler, Osmanlı ile Çınar arasındaki ilişkinin temelini imparatorluğunun kurucusu Osman Bey'in gördüğü bir düşe bağlamaktadır. İmparatorluğun ilk günlerini anlatan Kuruluş Destanı'nda belirtildiğine göre, genç cengâver Osman Bey, bir gün toprak komşularından Şeyh Edebali'nin evine konuk olur. O gece gördüğü düşünde şeyhin göğsünden doğarak yükselen bir ay, ışıklar saçarak Osman Bey'in göğsüne girer. Ay'ın girdiği yerde bir Çınar ağacı yeşerir. Süratle büyür ve etrafına uzattığı dallar ile bir ulu ağaç olur. Dağlar, ovalar, dereler, akarsular bu ulu ağacın gölgesi altında kalır. Bu mistik düşü yorumlayan Şeyh, Osman Bey'e dünyaya hükmeden bir devlet kuracağını müjdeler. (Şekil 9)

Şekil 9: Osman Bey'in Çınarı

Hiç kuşkusuz, Osman Bey'in bu düşünü ve Şeyh Edebali'nin bu düşe getirdiği yorumu, Orta Asya ve Altay Türk boylarının şaman inanç sistemindeki yer altı, yeryüzü ve gökyüzünü birleştiren kozmik hayat ağacı imajının, şuur altındaki bir yansıması biçiminde anlamak gerekir. Belki de, Osman Bey'in ruh halinin ve ait olduğu toplumun yaklaşık 300 yıl önce terk ettiği inanç sisteminin dışavurumu olan bu rüyanın etkisiyle olsa gerek, Osmanlı Hanedanı'na mensup tüm devlet adamları kurdukları imparatorluğun belirli dönüm noktalarını toplum belleğine kazımak için olayın geçtiği yerlere Çınar ve Servi ağaçları dikmişlerdir. Haklarında anlatılan öykülerden ötürü kimi mistik özellikler de taşıyan bu ağaçlara ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (ASAN 1999; 2007; 2009).

Kavaklı Cami Çınarı

Osmanlı döneminde dikilen ve bugün yaşayan anıt ağaçların ilk örneğini diktiği Çınar fidanı ile Osman Bey vermiştir. Yazılı belgelere göre olay şöyle gerçekleşmiştir; Bir seferi zaferle sonuçlandıran Orhan Gazi, kazandığı galibiyeti kutlamak için bir şölen düzenler. Şölen sırasında Devlet erkânının tebriklerini kabul ederken, babası Osman Gazi'nin gelmediğini fark ederek içi burulur. Oğlunun üzüntüsünü hisseden baba, sırtında taşıdığı bir çınar fidanını getirip kendi eliyle ordugâhın bulunduğu yere diker ve oğlunun gönlünü alır. Daha sonra buraya inşa edilen bir cami adını bu Çınardan almıştır. Çınarın halk arasındaki adı Kavak olarak bilindiği için, caminin adı günümüzde Kavaklı Cami olarak anılmaktadır.

Eskici Baba Çınarı

Orhan Camii avlusundaki Eskicibaba Çınarı, bu konuda verilebilecek bir başka örnektir. A. Hamdi TANPINAR'a ilham kaynağı olan bu ağaçla ilgili söylentilere göre camide müezzin olarak görev yapan zat, bu ulu Çınarın kovuğunda yaşamakta ve boş zamanlarında ayakkabı tamir etmektedir. İleri yaşına kadar tek başına burada yaşayan müezzin, bir akşam üzeri girdiği kovukta kayboldığından, ağaca Eskici Baba Çınarı adı verilmiştir.

Alüfeli Çınar

Osmanlı'nın çınarla ilişkisine verilecek bir başka örnek Alüfeli Çınar'dır. Bulunduğu semte adını veren bu Çınar 16,3 m. çevreye sahiptir. Yıldırım Beyazıt zamanında dikilmiştir. Tahta çıkan Osmanlı Padişahları ulufe dağıtımını bu ağaç altında yaptıkları için, sahne olduğu bu törenlerden ötürü adı Ulufeli ya da Alüfeli Çınar olarak anılmaktadır. Osmanlı'nın bu geleneği; ağacın dikimiyle ilgili ilginç bir öyküye dayanmaktadır. Anlatılanlara göre; çıktığı bir seferden bol ganimetle dönen Yıldırım Beyazıt, zaferin anısına o yıl doğan tüm erkek çocuk anılarına ömür boyu maaş başlanmasını emreder. Fermanı duyan yaşlı bir kadın padişah huzuruna çıkarak kendisine maaş başlanmasını ister. Bu talebi yersiz bulan padişah, " Ana sen nasıl çocuk doğurursun? " diye sorunca, yaşlı kadın " Evet, senin için bir oğul doğuramadım ama, şanın için bir Çınar diktim. " diye cevap verir. Bu yanıttan hoşnut kalan padişah yaşlı kadına da maaş bağlanmasını emreder (ASAN 1992).

Nilüfer Çınarı olarak da anılan Alüfeli Çınar'ın 1936 yılında çekilen bir fotoğrafı şekil 9 da verilmiştir. 12.12.1936 tarihinde bu Çınar da yapılan tespite göre ağacın toprak seviyesine yakın bir yerindeki çevresi 21 m. olarak ölçülmüştür (YUND 1940 s. 116).

Şekil 10: Alüfeli Çınar (YUND 1940)

Eyüp Sultan Çınarı

Osmanlı tarihinde günlük olayları kaydeden Vak'ai-nüvislere göre, İstanbul kuşatmasının en sıkıntılı günleridir. Uzayan kuşatmanın getirdiği gerginlik hem genç sultanı hem de devlet erkânını etkilemektedir. Yeniçerinin moralini yükseltmek ve kuşatmanın uzatılmasından hoşnut olmayan serasker ile vezirlerin huzursuzluğunu gidermek için bir olay düşleyen padişahın aklına Eyüp El Ensâri gelir. İstanbul'un Araplar tarafından kuşatılması sırsında şehit düşen ve İslam âlemi için değerli olan bu muhterem zatın yattığı yer o ana kadar bilinmemektedir. Bu kabrin bulunmasının asker üzerinde iyi bir etki bırakacağını uman Sultan hocası Akşemsettin'den kabir yerini belirlemesini ister. Bizans kayıtlarında o zamanki adı Cosmidion olarak anılan ve imparatorluk tacının Patrik elinden giyildiği yer olarak bilinen bu kabir yerinin kayboluş öyküsü de çok ilginçtir. Reşat Ekrem Koçu tarafından verilen ve İslam kaynaklarına dayandığı belirtilen bilgilere göre Hâlid bin Zeyd, seksenin üzerindeki yaşına aldırmadan, salt İslâm dinamizmini canlı tutma uğruna Yezid komutasındaki Arap ordusu ile Bizans surlarına dayanan bir devlet büyüğüdür. Kuşatma sırasında hastalanarak ölen bu zat, kendi vasiyeti ile İslam ordusunun ulaşabileceği en uç noktaya gömülür. Ancak, kuşatma kalktıktan ve Arap Ordusu kendi ülkesine çekildikten sonra mezar yerinin Bizanslılar tarafından bulunmaması gerekmektedir. Yezid bu düşüncesini gerçekleştirmek amacıyla süvari birliklerine emir verir ve kabir yeri ile beraber etrafındaki geniş bir alan da atlara çiğneterek kabrin bulunduğu uç noktayı belirsiz hale getirir (KOÇU).

Fatih Sultan Mehmet, hocası Akşemsettin'i Topkapı civarında kurduğu kırmızı atlas otağına davet ederek kendisinden işte bu kabrin bulunmasını ister. Akşemsettin kabir yerini kimi mistik belirtiler yardımıyla saptar ve bulduğu yere bir Çınar fidanı dikerek padişaha haber verir. Hocasının sezgilerinden emin olmak isteyen Sultan, silâhtarağayı yanına çağırarak dikilen fidanın yerin değiştirmesini ve sökülen yere kendi yüzüğünün bırakılmasını emreder. Emir harfiyen uygulanır. Ertesi gün, bir bölüm devlet erkânı ile olay yerine gelen padişah, Akşemsettin'den kabir yerini kendisine göstermesini ister. Akşemsettin hiç tereddüt etmeden ilk bulduğu yere gider ve Çınar fidanının dikili olduğu yere bakmaksızın "Kabrin yeri burasıdır" der, inancını pekiştirmek isteyen padişah " Emin misin hocam? " diye üstelemesi üzerine Sultanın kuşkusunu hisseden Akşemsettin "Elbette eminim, işte burada, toprak içinde bir yüzük görüyorum, iki kulaç derinde de mezar taşı görüyorum " der, olay karşısında tüm şüphesi yok olan genç sultan, fidanı gerçek yerine diktirmek ister . Ancak Akşemsettin" Bırakın Çınar yerine kalsın. Orası da kutsal bir mahaldir. Eyyüp El Ensari orada gasledilmiştir" der. Bugün Eyüp Sultan Camii'nin dış avlusunda bulunan bu Çınar, sahip olduğu boyutlar ve gövdesinde taşıdığı görkemli urlar ile kendisini izleyenlere bebekliğinde yaşadığı tarihsel olayın gururunu yaşatmaktadır (Şekil 11).

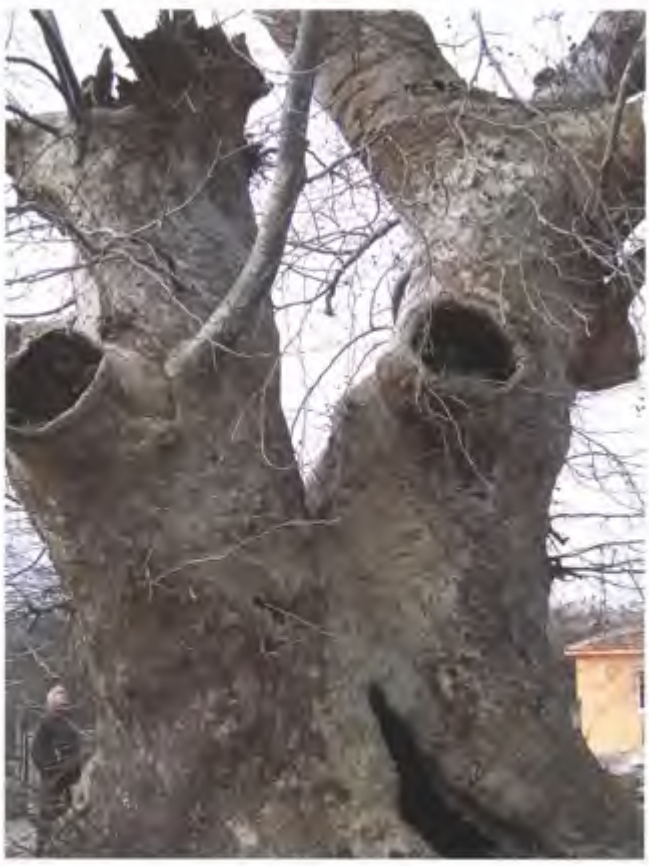

Şekil 11: Eyüp Sultan Çınarı (Ü. ASAN arşivinden)

Osmanlı'nın Çınara olan bu ilgisi diğer devlet erkânına da yansımıştır. Köşk, cami, medrese ve imarethane gibi özel yerleri veya topluma açık binaları inşa ettiren vezir ve sadrazamlar, bu yapıtların avlu ve bahçelerini Çınar ağaçları ile süslemişlerdir. Keza, kendi dönemlerindeki mesire yerlerini de yine çınar ağaçları ile donatmışlardır. Bir taraftan Osmanlı Hanedanı, bir taraftan zengin devlet erkânı, Osmanlı Devleti'ne başkentlik etmiş Bursa, Edirne, İstanbul'u Çınar ağaçları ile donatmışlardır. Nitekim 3 - 5 yy. yaşa ulaşmış, sahip olduğu boyutlar ve görkem ile bulunduğu yerin simgesi olmuş yüzlerce çınarı bugün bu üç şehrin her tarafındaki cami ve türbelerde, saray bahçelerinde ve Göksu, Beykoz, Emirgan ve Büyükdere gibi eski ünlü mesire yerlerinde görmek mümkündür.

Kırımlı Çınarları

Çatalca ilçesi, Subaşı Köyü, Kırımdan gelen göçmenler tarafından kurulmuştur. Kırım Tatarları'nın Balkanlara ve Anadolu'ya göçü, 1771 yılındaki Rus istilâsı ile 1772 yılında başlamıştır. Şahin Giray'ın, 1777'de Rusların desteğiyle Kırım tahtını ele geçirmesiyle kendi topraklarında esir durumuna düşen Türkler 'kâfir' diye nitelendirdikleri Şahin Giray'ın Hanlığını kabul etmedi. Çok sayıda Kırım Türkü, kurtuluşu, o zamanlarda da 'Ana Vatan' kabul edilen Anadolu'ya sığınmakta buldu. Sayıları 100 - 300 bin arasında değişen ve farklı tarihlerde dalgalar halinde gelen göçmenler Osmanlı topraklarının çeşitli bölgelerine yerleştirilmiştir. Bereketli topraklarını ve sahip oldukları zenginliği terk eden Kırımlılar, Anadolu topraklarının yanı sıra, Osmanlı idaresindeki Balkanlar ve Rumeli'ye de göç etti. Köy, Kırımdan gelen göçmenler tarafından kurulduğu için, Subaşı Köyü'nde bulunan bu iki Çınar 300 yıl civarındaki yaşı ile köy tarihini başından beri izleyen iki canlı tanık konumundadır. Bu tanıklardan birisi (Çatal olanı) Şekil 12 de görülmektedir.

Şekil 12: Kırımlı Çınarları (Ü. ASAN arşivinden)

BUGÜN YAŞAMAYAN ESKİ ÜNLÜ AĞAÇLAR

İstanbul'un değişik semtlerinde pek çoğu bugün artık yaşamayan ve fakat eski İstanbullular kadar İstanbul'u ziyaret eden Avrupalı gezginlerin de belleğinde yer eden Şeceri Vakvak Çınarı, Yeniçeri Çınarı, Büyükdere Çınarı bu bağlamda akla gelen ilk örneklerdir.

Vakvak Çınarı

Sedir ve servinin eski Mısır ve Mezopotamya'daki önemi gibi, çınarın da Osmanlı için özel bir ağaç olduğunu görüyoruz. Çünkü; Osmanlı'ya başşehir olmuş Bursa, Edirne ve İstanbul'da mevcut anıtsal çınarların pek çoğunun özel bir öyküsü ve Osmanlı Tarihi'nde özel bir yeri var. Bunlardan en ünlüsü, yazılı belgelerde "Derununda bir merkep ahırı ile bir yatak odası bulunan ..." ve 18. Yüzyılda kesildiği için günümüze ulaşamayan Şeceri Vakvak Çınarı'dır. Salt bu ağaç nedeniyle Osmanlı tarihi kronolojisinde 4-6 Mart 1656 tarihleri arası " Vak'ai Vakvakiye " ya da " Çınar Vakası " alarak anılır. Yazılı kaynaklarda olay aşağıda olduğu gibi anlatılmaktadır: IV. Sultan Mehmet'e baş kaldıran yeniçeri ve kapıkulu süvarileri 15 yaşındaki genç padişahtan, saray entrikalarına karışan harem ağalarının kellelerini ister. İstenilen kişilerin hepsi de, idam edilerek saray duvarlarında aşağıya isyancılara atılır. İsyancılar çırılçıplak soydukları bu cesetleri ayaklarına bağladıkları ipler ile At Meydanı'na (bugünkü Sultanahmet) kadar sürükleyerek getirir ve oradaki ulu bir çınarın dallarına asarlar. (Şekil 13) Beş gün boyunca ağaçta asılı kalan cesetler yeniçeriler tarafından parça parça doğranarak isyancıların öfkesi yatıştırılır. O sıralar ünlü meddahları sıkça anlattıkları bir masal halk arasında oldukça yaygındır. Anlatılanlara göre Çin Denizi'ndeki adalardan birinde, yaprakları incir ağacınınkine benzer bir ağaç vardır. Nisan başında çiçek açan bu ağacın meyveleri haziran sonunda olgunlaşırmış. Meyve olgun hale gelirken üst tarafında önce bir çift ayak çıkar, sonra da saçından tırnağına kadar tam bir kadın görünümünü alırmış. Olgunlaşan meyve ağaçtan düşerken vak vak diye bir ses çıkartırmış. Bu masalın o yılardaki popülaritesi nedeniyle olsa gerek, dallarına asılan 30 haremağasından ötürü bu ulu çınar

Şekil 13: Şeceri Vakvak Çınarı

halk belleğinde masaldaki ağaç ile özleştirilmiş ve o tarihten sonra adı Şecer-i Vakvak ya da Vakvak Çınarı olarak anılmıştır (ASAN 2007).

Bu ünlü çınar, yukarıda anlatılan olayın hem öncesinde hem de sonrasında da benzer olaylara sahne olduğu için, Şecer-i Vakvak Çınarı, kimi belgelerde "Kanlı Çınar" olarak anılmıştır. 1648 yılında Sultan İbrahim'i tahtından indirmek için ayaklanan yeniçeriler boğarak öldürdükleri sadrazam Ahmet Paşa'nın cesedini bu Çınarın altında parçalamıştır. Bu hazin olaydan ötürü, sadrazam Ahmet Paşa "Hezarpare", yani "bin parça" sıfatı ile anılmıştır. 1826 yılında yeniçeri ocağını kaldıran ikinci Mahmut'un boğdurduğu yeniçerilerin cesedini yine bu ağacın dallarına astırdığı bilinmektedir.

18.yy. sonunda kesilen ağaç günümüze ulaşamamıştır. Yund (1940) tarafından Hoca Ali Rıza (1914) Efendi'ye atfen verilen ölçülere göre bu anıt Çınar 10,3 m. çevre ile 31 m. boya sahip idi (YUND 1940, s. 113). İstanbul'un bitki coğrafyasına ve anıtsal nitelikli ağaçlarıyla ilgili yazılı kaynaklar, sur içi olarak bilinen eski İstanbul'da ve Boğaziçi'nde devasa görünümlü Çınar ve Kestane ağaçları ile çok sık karşılaşıldığını, buralardaki doğal peyzajın ana öğesini böyle ağaçların oluşturduğunu, evsiz ve düşkün vatandaşların bu ağaçların kovuklarını barınak olarak kullandığını belirtmektedir. Örneğin, "Çıplak Osman" adlı bir evsizin Laleli civarındaki böyle bir ağacın kovuğunda 40 yıl yaşadığı yerli kaynaklarda, dört çocuklu bir ailenin de Çekmece civarındaki bir Servi ağacının kovuğunda yaşadığı yabancı kaynaklarda ifade edilmektedir. Bu ağaçlardan onlarcasının 1940 lı yıllarda başlayan imar çalışmaları sırasında kesildiği anlaşılmaktadır. Sadece saray, kasır, köşk ve cami avluları ile mezarlıklarda bulunan ağaçlar bu kırımlardan kurtulmuşlardır (ASAN 2008).

Büyükdere Çınarı

Konu Çınar olunca; günümüze kadar ulaşamayan fakat 20.yy. başına kadar Avrupalı seyyahlar, tarihçi, edebiyatçı ve ressamlar arasında adeta İstanbul'un simgesi sayılan bir başka anıttan söz etmek gerekir. Bu anıt tarihi Büyükdere Çınarı'dır. İstanbul Boğaziçi'nde bugün Çayırbaşı olarak anılan eski Büyükdere mesiresinde bulunan ve De Condole'ye göre 2000 yıl ömür süren bu devasa kütle, aynı kökten çıkmış yedi adet dev ağaçtan oluşan bir canlı grubu idi. Bu imajından ötürü de halk arasında " Yedi Kardeşler " adı ile anılmakta idi (ELİÇİN 1967). Aynı ağaç için Yund'un Hoca Ali Rıza (1914) Efendi'ye atfen verdiği bilgilere göre ağacın gövde sayısı dokuz adet olup birbiri ile kaynaşmış dört grup halinde bulunmakta idi. 1865 yılında yapılan ölçüme göre, iki adet gövdenin birleşmesi ile oluşan birinci grup 10,80 m çevreye sahiptir. Tek bir gövde halinde olan ikinci grup 5,40 m çevreye, diğer altı ağacın oluşturduğu üçüncü grup ise 23 m çevreye sahip idi (YUND 1940, s. 114).

Haçlı Orduları Komutanı Kont Godefroi de Bouillon'un 1096 yılında altında karargah kurduğu söylentisi nedeniyle, bu çınar hakkında Berlin, Londra, Paris ve İstanbul'da yayınlanmış çok sayıda seyahat anıları, tarihsel ve bilimsel makaleler ile kitap mevcuttur. Örneğin, William H. Ablett tarafından 1880 yılında yayınlanan bir eserde bu ünlü Çınar şöyle anlatılmaktadır: " .. Hususile Büyükdere Çayırı'nda bir danesi seyyahlar tarafından 7-8 ağaç görünüşünde bir gövdeye malik olmakla tavsif olunur. Toprak sathında kaidesi muhiti 41 ayak (1 Ayak 33 cm hesabı ile 46,53 m), dallarının muhiti 130 Ayak (42,90 m) idi. Eğer o bir tek ağaç farz edilmiş olsa ihtimal Asya ve Avrupa'nın en büyük Çınarı olacaktı." . Yund'un Cevat Rüştü'ye atfen belirttiğine göre, "Sultan Murat Hânı sâni Hazretleri, Boğaziçi'nin Büyükdere Çayırı'ndaki cesim bir Çınarın altında, yeniçerilerin ılgasından evvel arasıra giderler, bunlara tokmak oyunu oynattırırlar ve en mahir musikiğinasları toplayarak teşnifi ezan ederlerdi."

Fiziksel ölçülerinin anormalliği ve görkeminin sıradışılığından ötürü, bu ulu Çınar onlarca gravürün ana öğesi olarak resmedilmiştir ki bunların bir bölümünü Gülersoy (1972) tarafından yayınlanan "İstanbul'un Tarihsel Ağaçları " adlı eserde görmek mümkündür (Şekil 14).

Kerim Yund'un 1940 yılında yayınlanan bir makalesinde Cevat Rüştü'ye atfen verilen bilgilere göre tarihi Büyükdere Çınarı 32 m. çevreye sahiptir. İç boşluğu uzun yıllar kır kahvesi olarak işletilen bu ağaç gurubu 1910-1920 yılları arasında yanmıştır.

Şekil 14: Büyükdere Çınarı (GÜLERSOY 1972)

Yeniçeri Çınarı

Bugün artık yaşamayan ve fakat olağanüstü boyutları ve ilginç gövdesi ile Osmanlı'dan çok önce geldiği Topkapı Sarayı avlusunda onlarca tarihsel olaya tanıklık eden bir ağaç idi Yeniçeri Çınarı. Fatih döneminde saraydan kaçan bir cariyenin kovuğuna saklandığına dair öykü dikkate alındığında, Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda bulunan ve 1928 yılında kuruyan bu çınarın, öldüğünde 1000 yılın çok üzerinde bir yaşa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Eski Müzeler Müdürü Halil Edhem Bey tarafından kaleme alınan Haziran 1928 tarihli bir makalede verilen bilgilere göre gövdesinin kalınlığı tam yirmi metre idi. İçine 15 kişiyi alacak bir mağara görüntüsü veren bir boşluk var idi (Şekil 15). Avrupalı seyyahlar ve sarayı ziyarete gelen yabancı elçiler ağacın hemen yanındaki kışlada bulunan yeniçerileri her zaman bu ağacın altında dinlenirken gördükleri için, ağaç yabancılar tarafından "Yeniçeriler Çınarı" adıyla anılmış ve tarihsel belgeler ve seyahatnamelerdeki yerini bu isimle almıştır (ASAN 2008).

Şekil 15: Yeniçeri Çınarı'nın 1800'lü yıllardaki görünümü (GÜLERSOY 1972)

Mızıkçam

Tarihsel olaylarla ilgisi bulunan anıt ağaçların tamamı Çınar ve Servi değil kuşkusuz. Osmanlı tarihi ile ilişkisi bakımından son derece önemli anıt ağaçlarımızdan birisi de, Kütahya'nın Domaniç ilçesi, Domur köyünde bulunan ve 1988 yılında devrilen 870 yaşındaki Karaçam (P. nigra)'dır. 1977 yılında kuruyan ağaç 11 yıl dikili kuru olarak ayakta kaldıktan sonra 1988 yılında meydana gelen bir fırtına ile yıkılmıştır. Sahip olduğu tarihsel önem nedeniyle devrilen gövde Kültür Bakanlığı'nca özel koruma altına alınmıştır.

"Mızıkçam" adıyla bilinen bu Karaçamın tarihsel önemi, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey ile olan ilişkisine dayanmaktadır (ASAN 1992; 1999; ARAS ve TAYHAN 1999; GENÇ ve GÜNER 2003).

Mızıkçam'ın hikayesi şöyledir: Söylentiye göre Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Bey küçükken oldukça huysuzmuş. Büyükannesi Hayme Ana, bu yaramaz torununu hoş tutmak için ona salıncak kurar ve ninniler söylermiş.

Kendisine atfolunan bu öyküden ötürü yöre halkının saygınlığını kazanmakla birlikte, Mızıkçam'ın insan zararı görmemesinin nedeni Osman Bey'in güçlü kişiliğinden ileri geliyor. Çünkü, halk arasında yaygın inanışa göre Osman Bey, yapılan her türlü ceza, cefa ve kötülüğü bir gün mutlaka cezalandırmaktadır. Yine söylentiye göre bu güce inandığı için Mızıkçam'dan çıra koparan bir kişinin evi bir hafta içinde çıra gibi yanmış, dallarını koparan bir başka kişi kısa zamanda ölmüş. Kuşkusuz, Mızıkçam'ın bu uğursuzluğu, sadece mistik ve folklorik açıdan önemlidir. Yoksa, gerçek doğada insana huzur veren yeşil dokunun en önemli ögesi sayılan ağaçların insanlar için uğursuzluk kaynağı olması mümkün değildir. Bu nedenle; bu öykü belki de, Osmanlı Devletinin kuruluş yıllarını günümüze taşıyan bu yağlı ve korumasız tanığı, yüzyıllar boyu süregelen yaşam mücadelesi sırasında, insan zararlarına karşı koruma içgüdüsüyle bilinçli insanlar tarafından kasıtlı olarak çıkartılmış bir öyküdür.

3- MİTOLOJİ VE DESTANLARDAKİ YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Ulusal mit ve destanlar, bir milletin tarih öncesi çağlarda başlayıp zaman içinde oluşan kültür mirasının parlayan yıldızlarıdır. Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan sözlükte mit terimi; "Geleneksel olarak yazılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça ve evrenin doğuşu ile ilgili hayali, alegorik biranlatımı olan halk hikâyesi, mitos: Ergenekon efsanesi bir mittir." olarak açıklanmıştır (TDK 1988). Kozanoğlu (1994), Örnek (1973 ve Ögel (1993), mit ve efsane terimlerini aynı anlamda kullanmışlardır.

Tarihte adı geçmeyen unutulmuş kahramanlara ait efsaneler mitolojinin, gerçek kişilere ait öyküler ise destanların konusu içine girmektedir (ÖGEL 1993). Ergun (2004), mit ve efsane terimlerinin farklı olduğunu, mit yerine efsane kelimesini kullanmanın, eski kaynakları yorumlayıp anlamada pek çok karmaşaya neden olduğunu belirtmektedir.

Mitlerin tarihinin ilk insanlara kadar indiğini bildiren yazar, mitleri "yaratılış düşüncesinin insan beynindeki tezahürü" biçiminde tanımlamıştır (ERGUN 2004, s. 9). Yazar, mitlerde Tanrı'ya, efsane ve destanlarda ise insana ait olayların anlatıldığına dikkat çekmektedir. Bu çalışmadaki konumuz bu tür farklılıkların açıklaması olmadığı ve keza, konu uzmanlık alanımız dışında kaldığı için; mit, efsane ve destanların etimolojik kökenlerine daha fazla girilmeyecektir.

Değişik toplumların mit ve destanlarına göz atıldığında, hemen her toplumun geçmişinde anıtsal nitelikli ulu ve görkemli ağaçlar ile ilgili efsanelerin bulunduğu göze çarpmaktadır. Çoğu kez hayal ve gerçeğin birbirine karıştırıldığı bu söylemler, yeni nesiller için sayısız mesajlarla doludur. Anıt ağaçların toplum üzerindeki bu tür etkisinin en belirgin kanıtını kimi ilkel klanlarda görürüz. Bu klanlar, devasa boyutlu ağaçları kendilerine totem kabul etmenin, küçük toplumlarının ömrünü uzattığına, güç ve kudretini arttırıldığına inanmışlardır (ASAN 1993; BOYDAK ve ASAN 1995). Ancak ağaç ve insan ömrü arasındaki bu paralellik Orta Çağın, Altay ve Çin halklarında da gözlenmektedir. Örneğin Marco Polo, astrologlarının ve büyücülerinin kendisine "her kim ağaç dikerse ömrü diktiği ağaçlar kadar uzun olur " dediği için Çin Hakanı'nın çok sayıda ağaç diktirdiğini bildirmektedir (HAMBİS 1955). Roux'un Harva (1938) ve Emscheimer (1946) ya atfen belirttiğine göre, Goldlar ve Oroçiler gibi Altay kavimlerindeki şamanlar, yaşamlarının diktikleri ağacın ömrü ile sınırlı olduğuna inanırlardı (ROUX 2005 s. 361). Yazar, bir efsanede Cengiz Han'ın, bir av sırasında gördüğü ulu bir ağacı işaret ederek, "Burası gömülmem için uygun bir yerdir." dediğini ve öldüğünde oraya gömüldüğünü Raverty (1881)'ye, Kıgızlar'da ölen bir kişinin kutsal kişiler arasında yer alabilmesi için mezarı üzerinde devasa boyutlu bir ağacın aniden yükselmesi gerektiğini, Levchine (1840)' ye atfen bildirmektedir (ROUX 2005 s. 363).

Yund (1947), eski Türk kavimlerinin ağaca verdikleri kutsiyetin temelini, ulu ağaçların kendilerinde uyandırdığı hissiyata başlamaktadır. Ağaçların gece yakıldıklarında etrafa verdikleri aydınlık ve sıcaklığı düşünerek, bunları güneşin yere inen temsilcisi gibi algılamışlardır.

Yazara göre Türkler, vücutlarına yaptırdıkları ağaç motifli dövmeler ile kendilerinin korunduğuna inanmışlardır (YUND 1947 s. 159).

Görüldüğü üzere, özellikle fiziksel boyutları ve görkemleri olağanüstü olan anıtsal nitelikli ağaçlar dünya milletlerinin destan ve mitlerinde önemli bir yer işgal etmektedir. Benzer motifleri Yunan Mitolojisi'nde de görmek mümkündür. Örneğin, sonsuzluğu simgeleyen Servinin, Apollon'u kendisine âşık eden Cupaerrisos adlı bir gencin tanrı Zeus tarafından ağaç haline getirilmiş görüntüsü olduğu bu mitolojide belirtilmektedir (KAYACIK, 1966; ASAN, 1987).

Yine, salt doğal ömrünün uzun olmasından ötürü, ünlü filozof Pluto'nun, düşüncelerini ölümsüzleştirmek amacıyla, öğretilerini anıtsal nitelikli servi ağacında elde edilmiş tahta levhalar üzerine kazıttığı bilinmektedir (ASAN, 1992).

Özellikle Yunan Mitolojisi ağaç ve ormanlar ile ilgili çok sayıda olayla doludur. Örneğin, gökyüzünü süsleyen takım yıldızlardan Ülker ya da Yedi Kardeşler olarak bilinen yedi yıldızdan oluşan grubun, Anadolu ormanlarının perileri olan "Hiyadlar" adındaki güzeller olduğu, bunların, Şarap Tanrısı Diyonisos'u koruyup gözettikleri için, mükafat olarak yıldız haline getirilip gökyüzünü süsledikleri ifade edilmektedir. Truva Savaşı kahramanı Paris'in karısı Kazdağı ormanlarının perisi Oenone'dir. Afrodit'in sevgilisi Adonis'in annesi Myra, Tanrı Zeus'un Mersin ağacı haline getirdiği bir kadındır. Çam ağacı, Toprak Tanrı'sının acıyarak ağaç haline getirdiği Pitis adlı bir peri kızıdır (YUND 1954 s.228).

Tarihsel çağlar içinde geriye gittiğimizde, her büyük imparatorluğun kuruluş yıllarını anlatan bir mit ve destanla karşılaşırız. Örneğin, Roma İmparatorluğu'nun temeli Remus ve Romulus kardeşleri emziren bir dişi kurt üzerine oturur.

Bu simge, biraz değişik biçimde Göktürk İmparatorluğu'nun kuruluşunu anlatan Ergenekon Destanı'nda da karşımıza çıkar (ASAN 1999). Keza, 960 yılında İslâmiyet'i kabul eden ilk Türk hanı olan Satuk Buğra Han'a İslâmiyet'e geçmesini, 12 yaşında iken 40 arkadaşı ile birlikte avlanmak için gittiği ormanda kaybolduğu sırada kendisine yol gösteren ve belirli bir yere geldiğinde bilge bir yaşlıya dönüşen bir tavşan öğütlemiştir (ROUX 1959, 2005). Esasen, Satuk Buğra Han'ın doğumuna ilişkin efsane daha da ilginçtir. Bu Han'ın doğumu sırasında çok sayıda deprem meydana gelmesi, yerden su kaynaklarının fışkırması, bahçe ve çayırların çiçek açması gibi mucizelerin ortaya çıktığı belirtilmiştir (ROUX 2005, s. 333)

Ancak, bu temel taşı her zaman hayvan motifi olmaz elbette. Nitekim; ünlü Türk Destanı Oğuzname'de iki ulu Kayın ağacının (Coğrafi konum ve iklim koşulları dikkate alındığında bu ağacın Kayın değil, Huş olması gerekiyor.) bütün Oğuz neslinin atası olduğu belirtilir. Efsaneye göre, Tola ve Selenga nehirlerinin birleştiği yerde bulunan iki ulu ağaca bir gece gökten kutsal bir ışık sütunu iner. Bir süre sonra ağaçlardan birinin gövdesi şişer, sayılı günlerin geçmesinden sonra bu ağacın gövdesinden, ağızlarında gümüş emzikler bulunan beş erkek çocuk görünür. (Şekil 16) Kısa zaman içinde büyüyüp sütten kesilen çocuklar hemen konuşmaya başlar ve ebeveynlerini sorar. Halk çocuklara iki ağacı gösterir. Ağaçlara yaklaşıp önünde saygı ile eğilen çocuklar her iki ağacı kendi nesillerinin atası sayar (YUND 1947 s. 161). Işıktan hamile kalan ağaçlara "Tabulu Ağaç" denildiği ve böyle ağaç efsanesi ile Etiler'in yaratılış destanında da karşılaşıldığı Yund tarafından ifade edilmektedir.

Oğuz Kağan Destanı'nın bir başka yerinde, Kağan'ın güzel eşini gittiği av sırasında göl ortasındaki bir ağacın kovuğunda bulduğu belirtilmektedir. Destandaki anlatıma göre olay şöyle gerçekleşmiştir: Oğuz Kağan bir gölün ortasında kovuk bir ağaç ve içinde muhteşem bir güzelliğe sahip tek başına oturan bir kız görür. Kızın uzun sarı saçları, masmavi gözleri ve inci gibi dişleri vardır. Oğuz bu kızı görünce aklı başından gider ve kalbine ateş düşer. Oğuz ile evlenen kız, adları Gök, Dağ ve Tengiz (Deniz) olan üç erkek çocuk doğurur.

Destanda ayrıca Oğuzlar'ın Kıpçak Boyu'nun ortaya çıkış efsanesini anlatan ve Oğuz Kağan'ın beylerinden birisi ile ilgili olan anlatımlar da ilgi çekicidir. Roux'un Ebulgazi'ye atfen belirttiğine göre, Oğuz Han'ın beylerinden biri, gittiği askeri sefere karısını da birlikte götürür.

Şekil 16: Oğuz Kağan Destanı'na göre Oğuz Nesli'nin türeyişi

Kendisi savaşta ölünce kurtulmayı başaran karısı, Oğuz Kağan'ın iki nehir arasındaki birliklerine ulaşır. Bu sırada kadın hamileliğinin son aylarındadır ve doğum sancıları çekmektedir. Ancak etrafta hiçbir kulübe bulunmadığı için kadın doğumu ulu bir ağacın kovuğunda yapmış ve bir erkek çocuk doğurmuştur. Oğuz Kağan, evlat edindiği bu erkek çocuğa " Ağaç kovuğu" anlamına gelen Kıpçak adını vermiştir (ROUX 2005 s.353).

Oğuzname'de Kıpçaklar'ın kökenine ilişkin efsanenin bir başka versiyonunda yukarıda sözü edilen Bey'in Oğuz Kağan'ın ordusunda Uluğ Ordu Bey adındaki bir komutan olduğu bildirilmektedir. Destanda anlatılanlara göre, Oğuz Kağan komutasındaki ordu İtil (Volga) Nehri kenarına gelmiştir. Kağanın, "İtil suyundan nasıl geçeceğiz" demesi üzerine bu bey civardaki ağaçları kestirip içlerinin oyulmasını ve askerlerin bu oyuklara yatarak nehri geçmelerini sağlamıştır. Sonuçtan memnun olan Kağan; " Ey! Ey sen! Bu ülkenin Bey'i olasın ve adın da Kıpçak olsun" demiştir (ROUX 2005 s.353).

Türk Tarihi'nde bazı Türk boylarının ağaç ve orman isimleri ile anıldıkları anlaşılmaktadır. Bugün Çanakkale Boğazı'ndan İskenderun Körfezi'ne kadar batı ve Güney Anadolu'nun dağlık kesiminde yaşayan ve kendilerini "Tahtacı" olarak tanımlayan halkımızın bu kimliği geçimlerini ağaç ve ormandan sağladıkları için kendilerine uygun gördükleri, kökenlerinin Altay Dağları'nda yaşayan ve tekerleği ilk bulan Türk boyu (Kıpçaklar) olduğu, bu işi yapan subayın soyuna kağnı anlamına gelen "Kanıklı" adının verildiği belirtilmektedir (YUND 1947 s. 173). Çince, Uygurca ve Sogdca olmak üzere üç ayrı dilde yazılı olan Karabalasagun dikili taşında anlatılanlar, efsanenin bir başka versiyonunun da bulunduğunu göstermektedir. İranlı tarihçi Cüveyni'ye atfen anlatılan öyküde Uygur neslinin atası sayılan Buku ya da Buğu Han'ın doğumu anlatılmaktadır (ROUX 2005). Cüveyni olayı şöyle anlatmaktadır: "Karakurum'un biri Tola, diğeri Selenga adını taşıyan iki ırmağı Kalamançu denilen bir yerde birleşiyordu.

Bu iki ırmak arasında iki ağaç vardı, birinin adı Kusuk (Sibirya Servisi) olup çamı andırıyordu ama yaprakları kışın serviye, meyveleri şekil ve tat bakımından şiguza'ya benziyordu. Diğer ağaca ise Toz (kayın ağacı) diyorlardı. Bu iki ağaç arasındaki toprak üzerine gökten bir ışık düştü. Bu sahneyi gözleyen Uygur kavimleri şaşkınlık içinde kaldılar, tepeciğe yaklaştıklarında şarkıya benzer uyumlu sesler işittiler. Ve her gece bu tepecik otuz adım uzağına kadar bir ışıkla kaplandı, günün birinde aynı doğum anındaki kadın gibi tepeciğin içinden bir kapı açıldı ve içeride her birisinde bir çocuğun oturduğu çadıra benzer beş ayrı tepecik bulunduğu görüldü. Her çocuğun ağzında ihtiyacı olan sütü sağlayan bir tüp bulunuyordu." Öykünün devamı Oğuz Kağan Destanı ile benzerlik göstermektedir. Farklı olarak; ağaçların konuşarak halkı erdeme teşvik ettiği ve onlara uzun yaşam dilediği belirtilmektedir. Halkın da çocukların büyüğüne Songur Tegin, ikincisine Kotur Tegin, üçüncüye Tügel Tegin, dördüncüye Or Tegin, en küçük olan beşinciye de Buku Tegin adını verdikleri bildirilmektedir (ROUX 2005 s. 344).

Efsanede ayrıca, çocukların kendilerine Tanrı tarafından gönderildiğine inanan Türk boylarının; diğerlerine üstün olan güzelliği, zekâsı, yargılama konusundaki basireti ve diğer halkların dillerini bilmesini dikkate alarak, en küçükleri olan Buku Tegin'i kendilerine Han yaptıkları ifade edilmektedir. Efsanenin diğer araştırmacılar tarafından anlatılan diğer versiyonlarında ortak olan husus çocukların sayısının beş olması ve iki ağaçtan doğmuş olmalarıdır. Altaylar ve Orta Asya'daki Türk boylarının destanlarından bir bölümü Dede Korkut Hikâyeleri içinde anlatılmaktadır. Bunlardan birisi, hikâyeler arasında " Basat'ın Tepegözü Öldürdüğü Boy" olarak anılmaktadır. Oğuz boylarının atasının ulu bir ağaç olduğuna dikkat çekilen destanın bu bölümünde, Basat Tepegöz'e soyunun ulu bir ağaç (destanda " Kaba Ağaç" olarak ifade ediliyor) olduğunu şöyle belirtmektedir.

"Kalarda koparda yerim gün ortaç!
Karangu dün içre yol azsam, umum Allah!
Kaba âlem götüren Hanımız Bayındır Han!
Atam adın sorar olsan. Kaba ağaç!
Anam adın der isen Kağan Arslan!
Benim adım sorar isen, Uruz oğlu Basat'tır."

Mitoloji ve destanlarda anıtsal nitelikli ulu ağaçların kendisine sığınan han ve beyleri koruyup beslediğine ilişkin örneklere de rastlanılmaktadır. Altay Türk destanlarında dara düşen, yardım bekleyen bahadır ve yiğitlerin "Bayterek" olarak bilinen ulu ağaçlara sığındıkları, orada yeniden güç kazanarak düşmanlarını yendiklerine ilişkin pek çok öykü anlatılmaktadır. Maaday Kara Destanı'nda, yüz dudağı bulunan Mönkü Terek isimli ulu ağacın savaşta ölen kimi yiğitlerin böyle ağaçlar altında yeniden dirildikleri belirtilmektedir. Manas Destanı'nda ise böyle ulu bir ağacın, Kanıkey ve oğlunu, budaklarından salgıladığı sıvı ile besleyerek eskisinden daha güçlü kıldığı anlatılmıştır (ERGUN 2004 s.372).

Türk Kozmolojisi üzerinde araştırmalar yapan Köprülü'ye (1926) atfen Gökberk'in(1948) belirttiğine göre, Kayın ağacı efsanelerde hep kutsal ağaç olarak gösterilmiştir. Efsaneye göre "Dünyada hiçbir şey yok iken iki Han mevcuttu: Karahan ve Su. Su ezelden beri dalgalanan bir kaos, Karahan ise gizli bir "İlim"idi.

Karahan'dan başka gören, Su'dan başka gören yoktu. Karahan yalnızlıktan usandı. Kendisi gibi gören, giden yapabilen bir mevcudun var olmasını istedi. Kişi'yi yarattı. Ona bilme ve toprağın üzerinde yaşama kudreti verdi. Ona toprak lazımdı. Karahan, denizin altından bir yıldız yükseltti. Kişi buradan bir avuç toprak aldı. Suyun yüzüne attı. Karahan toprağa "Büyü" emrini verdi. Toprak büyüdü, büyük bir ada oldu. Kişi bu toprağı alırken kendisi için gizli bir dünya yaratmayı düşünerek bir parçasını gizledi. Karahan farkına vardı. Kişiye bunu tükürttü. Ve bu topraktan dağlar, tepeler dereler vücuda geldi.Karahan bu büyük adayı boş bırakmamak için adanın üstünde bir çam ağacı çıkardı.Bunun dokuz dalı vardı. Her dalın altında yeni bir adam yarattı. Bu dokuz adamdan, dokuz ayrı ırk türedi." (GÖKBERK 1948 s.72).

Bir ormandan çıkıp gelen Kırgızların yaratılış destanı da bu konuda ilginç bir efsanedir. Efsaneye göre bir hükümdarın otuz dokuz hizmetçisi bulunan bir kızı vardır. Bir gün kız ve hizmetçileri yüzeyi köpükler ile kaplı bir gölün kenarında gezer iken, köpüklere ellerini sokup eğlenmek isterler. Belirli biz zaman geçince hükümdar kızı ve hizmetçilerin tamamının hamile oldukları görülür. Durumu gören hükümdar kızını ve hizmetçilerini bir ormana sürgün eder. Burada yaşayan kadınlar bir zaman sonra çocukları ile birlikte ormandan çıkarak Kırgız Halkı'nı meydana getirir (YUND 1947 s. 161).

Altay ve Orta Asya mitlerinde görülen devasa ağaç simgesinin, Kayı Boyu'ndan gelen Osmanlı'da da öne çıktığını görüyoruz. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Destanı'nda karşılaştığımız bu simge Osmanlı Hanedanı üzerinde öyle bir etki bırakmıştır ki, bütün padişahlar kazandıkları zaferler anısına bu olayların geçtiği yerlere Çınar ve Servi ağaçları dikmiştir. Eskilerin gelecek kuşaklar ile iletişim kurmada kaçınılmaz bir yol olarak gördükleri bu davranış biçimini günümüzün çağdaş toplumlarında da izliyoruz. Örneğin, 1945 Yılında Amerika'da yapılan Birleşmiş Milletler toplantısında üye ülkeler delegasyonuna Sekoya tohumları dağıtılması, uzun ömürlü bir dünya barışı arzusunu ifade içindir. Keza, nikâh törenlerinde davetlilere fidan verme davranışını da bu bağlamda algılamak ve ömür boyu mutluluk düşüncesinin bir ifadesi biçiminde yorumlamak gerekir.

Kuşadası'na bağlı Güzelçamlı beldesindeki Dilek Yarımadası'nın milli park ilan edildiği 1966 yılından önce, anıt Meşe ağacının olduğu yerde yörükler yaşamaktaydı. Burada yaşayan yörükler arasında, Meşe ağacıyla ilgili ilginç bir efsanede kulaktan kulağa yayılmıştır. Efsanede "Bölgede yaşayan yörüklerden birisi, anıt meşe ağacının gövdesini keserken birden ortadan kaybolmuş. Kaybolan kişiyi günlerce aramışlar ama bulamamışlar. Bir gün meşe ağacının altında koyunlarını yatıran yörüklerden birisinin kafasına kuş pisleyince, yukarı doğru bakmış ve insan görünümlü dalı fark etmiş. İlginç görünümlü dalı fark eden çoban koşarak büyüklerine haber vermiş. Yörüklerin ileri gelenleri ağacın yanına gelerek incelemede bulunmuşlar. Günlerdir aradıkları kişinin ağacı kestiği için, bir dal şeklini aldığına inanmışlar. Birçok yerde ağaçlarla ilgili, yöre kültüründe olumlu veya olumsuz, gerçek veya hayal ürünü, mistik öyküler anlatılmakta ve kuşaktan kuşağa geçmektedir.

4 - FOLKLORİK YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Ağaçlara anıtsal nitelik kazandıran sosyo-kültürel özelliklerden birisi de, ilgili ağaca atfolunan moral ve kültürel ayrıcalıklardır. Fiziksel boyutlar yönünden olağanüstü sayılmasa da, yöre kültüründe olumlu veya olumsuz, gerçek veya hayal ürünü, mistik veya folklorik bir öyküye sahip olmak, ağaçlara anıtsal nitelik kazandırmaktadır. Anadolu'nun pek çok yöresinde anlatıla gelen uzun halk hikâyeleri ve kısa öyküler, hep bu kültürün bizlere armağan ettiği birer kültür mirasıdır (ASAN ve UZUN 1994). Aşağıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, anıt ağaçlar sosyo-kültürel açıdan incelendiğinde bazı örneklerde folklorik özelliğin mistik özelliklere, bazı örneklerde ise mistik özelliğin tarihsel ve folklorik özelliklere göre daha baskın olduğu görülür. Bir başka ifade ile; bazı ağaçlar sadece folklorik yönü ile anıtsal özellik kazanırken, diğer bazı ağaçlar hem folklorik, hem mistik, hem de tarihsel özelliklerin her üçünü birden kendi üzerinde toplayabilmektedir.

Uşaklı Çam

Ağaçları anıtlaştıran bir başka özellik, bu ağaçların yöresel folklor açısından kimi ilginç öykülerin kaynağı olmalarıdır. Sahip oldukları olumlu veya olumsuz kimi öyküler nedeniyle yöre halkının saygı ve sempatisini kazanan bu ağaçlara ilişkin pek çok örnek mevcuttur.

Karaçamlar içinde folklorik özelliği olan anıt ağaçlardan birisi de Uşaklı Çam'dır. Uşaklı Çam'ın öyküsü aşağıdaki gibidir.

Bolu ili, Abant yakınındaki Güvem Köyü'ndeki bu anıt Karaçam yöre folklorunda hakkında anlatılan biri olumlu, diğeri olumsuz iki öykü ile ünlenmiş. Uşaklı Çam'ın olumlu öyküsüne göre, bu ağaç çocuksuz hanımlara çocuk veriyor. Bu inanışın nedeni ağacın ilginç dal oluşumu ve tepe yapısından kaynaklanıyor olsa gerek. Çok çatallı gövde formu yöre halkı tarafından doğurganlığın simgesi olarak algılanmış. Bu nedenle, çocuksuz hanımların bu ağaca yapacağı ziyaretin mutlaka ödüllendirileceğine inanılıyor. Ödülün değerinden ötürü de anıt çam çevre halk arasında "Uşaklı" adı ile anılıyor.

Uşaklı Çam'ın olumsuz yönü ise, hakkında çıkarılan uğursuz bir söylenti ile ilgili. Anlatılanlara göre, kışın odunu kalmayan bir kişi Uşaklı Çamın birkaç kuru dalını kesmek istemiş. Ancak, dala değen balta vuranın elinden fırlarken, ağacın kesilen yara yerinden kan akmaya başlamış. Olaya neden olan kişide yedinci gün sonunda yaşamını yitirmiş.

Doğada hiçbir varlığın bir başka varlık için uğursuzluk alameti olması mümkün değil kuşkusuz. Ancak, Mızık Çam da olduğu gibi, Uşaklı Çam'ın hakkında söylenegelen bu öykü de ağaç için adeta bir sigorta işlevi görmüş. Çünkü kuruyup aşağı düşen tek bir dalı dahi yerinden kaldırılmamış. Buna göre, anlatılan bu öykünün, ormanın göbeğinde, doğanın ve insanın her türlü zararlı etkisine açık olan bu ilginç görünümlü ağacın günümüze kadar sağlıklı bir biçimde gelebilmesine vesile olduğu yadsınamaz bir gerçek biçiminde karşımıza çıkıyor.

Arap Asılan Ağaç

Folklorik açıdan bir başka önem taşıyan ağaç, Akseki ilçesi, İbradı Beldesi'nde bir anıt Kestane ağacıdır. Buradaki çok sayıdaki anıt ağaç içinde "Arap Asılan Ağaç" olarak ün yapan bu ağacın yöresel folklora konu olan öyküsü oldukça hüzünlüdür. Öyküye göre, İbradı'da bir genç kız öldürülür. Olayın sanığı olarak Arap bir jandarma eri tutuklanır ve mahkeme edilmeksizin asılır. Olay aydınlanıp gerçek katilin bulunması üzerine Arap erin ölümüne üzülen yöre halkı, bu hüzünlü olayı toplum hafızasında canlı tutmak amacıyla jandarma erinin asıldığı 2.65 m. çaplı bu ağaca, Arap Asılan Ağaç adını vermiştir.

Şekil 17: Arap Asılan Ağaç (Ü. ASAN Arşivinden)

Altıkulaç Çam

Anadolu'da kimi köklü aileler, kendilerine verilen ilginç lakaplar ile tanınır. Çok defa, ilk kez kim tarafından verildiği bilinmeyen bu sıfatlar, ilgilinin verilen sıfata konu özelliğini çok iyi yansıtır. Çok eski bir mezarlık içinde bulunduğu için kutsal sayılan bu Karaçam ağacı halk arasında "Altı Kulaç Çam" olarak anılmaktadır. Çünkü, altı yetişkin insan parmak ucu temasıyla bu ağacın çevresini sarmak isterse, ağacı ancak sarabilmektedir. Ağaç kendisine verilen sıfatı tam anlamıyla hak ettiği içindir ki; hem fiziksel boyutlar, hem folklorik ve hem de mistik özellikler açısından anıtsal nitelikler taşımaktadır.

Şekil 18: Altıkulaç Çam (Ü. ASAN Arşivinden)

Titrek Kavak

Latince adı Populus Tremula olan Titrek Kavak (Genellikle yangın ve böcek tahribatı sonrasında ölen ağaç gruplarının yerine öncü orman olarak gelen bir orman ağacı olup yaprak sapının özelliğinden ötürü en hafif rüzgârda dahi sallanmaktadır.) hakkında yaygın olan bir inanışa göre, bu Kavağın titremesi Hz. Fatma zamanında başlamış. Üzerine kuma gelmesini kabullenemeyen Hz. Fatma, derin bir öfke ile Kavak ağacına yaslanarak sinirinin geçmesini beklemiş. Kadının üzüntüsünü içinde hisseden ağaç o günden itibaren sürekli titremeye başlamış (KARA 1993).

Çoban Zeynel Çınarı

Mersin-Gülnar İlçesi, Sütlüce Beldesi'nde bulunan ve dibinden bir pınar çıkan Çınar ağacı için anlatılan öyküye göre, yedi kardeşi bulunan Zeynelabidin çok kurak olan bu civarda çobanlık yaparmış. Yörede hiç su bulunmadığı halde sürüsünü sürekli sulayan bu ermiş çobana suyu nereden bulduğunu sormuşlar. Çoban yanında taşıdığı âsa ile Çınar ağacının dibine vurmuş ve fışkıran suya, "Ne kadar parçalarlarsa parçalasınlar sen hiç azalma, hep çoğal" demiş.

Bugün kutsal sayıldığı için tek bir dalına dahi el sürülmeyen bu Çınarın dibinden çıkan su yöre halkı arasında zemzem suyu gibi değerlendiriliyor (ERGUN 2004, s. 490).

Yukarıda anlatılan öykünün birebir benzerinin (belki de aynı öykünün bir başka versiyonu), Silifke'nin Zeyne Köyü'nde çobanlık yapan Ali Semerkandi isminde bir zata ait olduğu belirtilen bir yatır yanında mevcut Çınar ağacı ile ilgili olarak anlatıldığını görüyoruz. Yund'un, Gülnar'da görev yapan bir ormancıya atfen verdiği bilgilere göre, bu yatırın türbesi yanındaki Çınar ağacı, ermiş çobanın uykuya dalmadan önce tarlaya sapladığı kuru asasının aniden yeşermesi ile ortaya çıkmıştır. Çoban asasının yeşerip ağaç haline gelmesini çobanın kerameti sayan yöre halkı, hem türbeyi, hem de ağacı kutsal saymıştır. Yazar, benzer öykülerin Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde de yer aldığını bildirmektedir (YUND 1940/b s. 154)

Ağıl Ardıç

Dağ başlarında yeya bozkırların göbeğinde sürü giden çobanlar, hayvanlarını insan ayağından uzak, su ve çayırın bol olduğu yerlerde otlatır. Sabah ve akşam serinliğinde yaydığı sürüsünü öğle sıcağında geniş tepeli, kaba dallı ve gölgeli ulu ağaçların serin gölgesinde dinlendirir. Bir örneği Konya, Taşkent Balcılar Köyü'nde görülen ve 2000 yaşında olduğu belirtilen bir Ardıç gibi (şekil 19), Anadolu'nun pek çok yöresinde böyle ağaçlar ile karşılaşılır.

Çobanlar, bulundukları yerin ve yaptıkları işin doğası gereğince bazen aylarca insan yüzü görmediklerinden, tesadüfen gelip geçen herkese büyük ilgi gösterirler.

Şekil 19: Ağıl Ardıç (Ü. ASAN Arşivinden)

Onca zaman tek başına doğa ile iç içe olmanın kendilerine kazandırdığı davranış biçimi ve kimi özellikler sıradan insanlarda bulunmadığı için, özellikle yaşlı çobanların çoğu, Anadolu'da "Ermiş" ya da " Eren" kabul edilir. Çoban Dedemiz, böyle özellikleri olan birisidir. Nereden geldiği, nereye gittiği hiçbir zaman bilinememiştir.

Çoban Dedemizin bulunduğu yörenin yerleşim biriminde, halkın hiç sevmediği bir toprak ağası vardır. Herkese kötülük yaptığı için tek bir seveni bile bulunmayan bu ağa öldüğünde cenazesi yerde kalır. Ne namazını kıldırmaya hoca yanaşır, ne de cenazeyi gömmeye halk kalkışır. Duruma üzülen karısı, bir kağnıya yüklediği kocasını Çoban Dede'ye getirir. Dede, gelen kadını ve ölü kocasını misafir kabul ederek gereğini yapar ve ölüyü gömer.

O gece köy halkının tamamı, ölen şirret ağalarını rüyalarında cennetin başköşesine oturmuş olarak görür. Aynı rüyayı birbirine anlatan köy halkı bu olayın nedenini anlamak ister ve ölüyü gömen Çoban Dedeye başvurarak işin sırrını sorar. Dedemiz gayet sakin bir şekilde şöyle der: "Ben talkın verirken Allah'a şöyle seslendim; Allah'ım sen bana kimi gönderdinse ben elimdekinin en iyisini ikram ettim. Şimdi ben sana birini gönderiyorum. Sen de ona elindekinin en iyisini ver. Anlaşılan o ki, Allah duamı kabul etmiş. "

Hıdırbey Çınarı (Musa Ağacı)

Hatay, Samandağ İlçesi'nin Hıdırbey Köyü'nde bulunan bu Çınar ağacı "Musa Ağacı" olarak da anılmaktadır. Ağaç hakkında anlatılan öyküye göre Musa Peygamber zamanında yörede Hıdır isimli bir çoban yaşarmış. Köy civarında "Hayat Suyu" olarak anılan pınarın yanında bekleyen bir ejderhaya her yıl bir genç kız kurban edilmez ise, ejderha suyu kimseye içirmez imiş. Zaman içinde kurban verilme sırası kralın kızına gelmiş. Ejderha, kızı yemek üzere ağzından alevler saçarak yaklaşır iken bu çoban her zaman elinde taşıdığı değneği ile ejderhayı kovalar. Çoban işi bitince değneğini yere saplar ve kralın kızı ile evlenir. Yere saplanan değnek yeşererek bir ağaç olur (şekil 20). Olay sonrasında halk arasında çobanın adı Hıdırbey olarak anılmaya başlar.

Şekil 20: Musa (Hıdırbey) Ağacı
(N. BOZALİ Arşivinden)

Bu ağacın "Musa Ağacı" olarak anılması hakkında anlatılan öykü de en az ilki kadar ilginçtir. Öyküye göre Hz. Musa bir gün Allah'a " Dünyanın en akıllı adamı kimdir ? Onu nasıl bulurum ?" diye sorar. Tanrı'nın cevabı "Değneğini yere saplayınca ağaç olduğunu gördüğün, torbandaki ölü balıkların canlandığı, gökte hiç bulut yok iken üzerine yağmurun yağdığı ve iki denizin birleştiği yerde bulursun." olmuş. Yola çıkan Musa Samandağ'a geldiğinde dinlenmek üzere bir kaya üzerinde oturup değneğini yere saplamış. Yorgunluktan uykuya dalan peygamber uyandığında torbasındaki balığın kaçtığını, dikili değneğinin de bir Çınar ağacı olduğunu görmüş (KIZILDAĞLI 1972).

Öyküdeki "ölü balık ve iki denizin birleştiği yer" ifadelerinin, Kur'an-ı Kerim'deki Kehf Suresi'nin 60-64. ayetlerini anımsatması ve Musa peygamberin Hızır ile buluşmasıyla ilgili olarak, 60 ve 61. ayetleri doğrudan çağrıştırması nedeniyle olsa gerek, bu ağaç "Hızır Ağacı" olarak da anılmaktadır. Bu durum, Hıdırbey Çınarı'nın mistik yönünün folklorik yönünden daha ağır bastığını göstermektedir. Ağaç hakkında anlatılan bir başka öyküye göre, abdest almak üzere bastonunu yere saplayan bir eren namazını kıldıktan sonra bastonunun yeşerip ağaç haline geldiğini görür. Bir başka öyküde sopayı saplayan zatın Hızır olduğu belirtilmektedir (SARI 1994).

Geyikli Baba Çınarı

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında Orhan Gazi, yöresinde Geyikli Baba olarak bilinen ve geyikler ile dolaşan bir dervişi makamına çağırır. Derviş davete icabet etmediği gibi, Orhan Gazi'nin gelmesini de istemez. "Dervişler gözcü olup dua vaktini gözetirler. İnşallah vakti gelince Orhan Bey'in yanına varır, dua ederiz." der. Arada belli bir zaman geçtikten sonra derviş Orhan Bey'in konağına gelerek bir fidan diker. Orhan Bey ancak dikim bittiğinde dervişin yanına gelir. Orhan Bey'in konuşmasına fırsat vermeden; "Bu bizim kutlamamızdır. Dervişlerin duası senin ve neslin için makbuldür." diyerek oradan uzaklaşır. Orhan Gazi bir zaman sonra dervişin makamına gelir ve kendisine " Dede, bu İnegöl yöresi senin olsun" der. Derviş " Ey Han! Hüda, mülkü senin gibi padişahlara, malı da muamele ehline verir. Biz bunların ehli değiliz" diyerek teklifi geri çevirir. Orhan Gazi bu defa, " Ey derviş sözümü kabul eyle" diyerek ısrar eder. Israrı kıramayan derviş " Padişahsın, sözün geri dönmesin" diyerek eli ile ilerdeki bir tepeyi gösterir ve " şu tepeden buraya kadar olan yer dervişlerin mekânı olsun" der. Derviş bir zaman sonra ölünce Orhan Gazi mezarına Türbe, yanına da bir cami yaptırır (şekil 21).

Şekil 21: Geyikli Baba Çınarı (Ü. ASAN Arşivinden)

Ağaç hakkında anlatılan bir başka öyküye göre, Geyikli Baba Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında Orhan Bey adına savaşan bir cengâverdir. At yerine geyik üzerinde savaşan bu alp eren altmış okkalık kılıcı ile savaşır ve gün batımında dev bir Kestane ağacının kovuğuna girip kaybolurmuş (OLGUN 1989). Gün batımına kadar savaşan bu aziz, akşam olunca ağacın yanına geldiğinde ağaç yarılıp Geyikli Baba'yı içine alır ve kapanırmış. (Şekil 22) Ağaç eski haline döndüğü için de, kendisini takip eden düşman askerleri ereni bir türlü bulamazmış. İnegöl ve civarının fethi sırasında 360 kapılı Kızılkilise'nin Geyikli Baba tarafından zapt edildiği belirtilmektedir (YUND 1940 s. 112).

Şekil 22: Geyikli Baba Çınarı

Somuncu Baba Çınarı

Mistik yönü folklorik yönüne ağır basan bir başka anıt ağaç da Somuncu Baba Çınarı'dır. Bugün Bursa'da bulunduğu yol kavşağına Somuncu Baba tarafından dikildiği söylenen bu anıtsal Çınar, "Dua Çınarı" olarak da bilinmektedir. Anlatılanlara göre, fırıncılık yapan Somuncu Baba Ulucami'nin yapılışı sırasında inşaatta çalışan işçilerin ekmeğini pişiren ermiş bir kişidir. Ermiş olduğunun bilinmesi halinde halkın kendisine ibadet edeceğinden korktuğu için, ölümünden sonra mezarının bilinmemesini istemektedir. Bu nedenle inşaat bitiminde fırını terk ederek Dua Çınarı'nın bulunduğu yere gelir. O zaman çok ıssız olan bu yerde fırıncı iken ekmek pişirmede kullandığı kuru sopayı toprağa dikip Allah'tan canını orada almasını ister. Dikilen kuru sopa kısa zamanda yeşererek ağaç haline gelir. Somuncu Baba'yı arayan halk kendisini yeşeren Çınar ağacının yanından havaya uçup uzaklaştığını görür (OLGUN 1989).

Ulu Ağaç

Anadolu'da bütün ağaçların yaşlı ve heybetlisi "Ulu" ya da "Koca" olarak anılır ve hepsine saygı gösterilir. Kutsallığına inanılan bu ağaçlara dokunulmaz. Denizli Tavas Yolunda sol tarafta bir dere içinde bulunan anıt bir Çınar ağacının Ulu Ağaç (Ulu Çınar) olarak anıldığı ve bulunduğu dere içinin eski bir mezarlık olduğu belirtilmiştir. Halk tarafından kutsiyetine inanılan ağaç altında dua edilip dilek dilendiği belirtilmiştir (şekil 23).

Şekil 23: Denizli - Tavas Yolunda Uluçınar
(Ü. ASAN Arşivinden)

Gülhane Çınarı (Taşlı Çınar)

Gülhane Parkı'nın Bab-ı Ali Kapısına bakan tarafında tramvay yolunun ortasında bulunan bu ağacın gövdesi üzerinde yerden 3 m yukarıda iri bir taş bulunuyordu (şekil 24). 10 yıl öncesine kadar yerinde duran taş daha sonra söküldüğü için, yeri bugün boşluk olarak görünmektedir. Bu taş nedeniyle "Taşlı Çınar" olarak da anılan ağaç hakkında anlatılan öyküye göre, Çınar ağacı üzerindeki taş, İstanbul'un fethinden sonra Ayasofya'ya giden Fatih'in bindiği ünlü Beyaz At'ın nalından sekerek ağaca saplanmıştır (ASAN 1993).

Şekil 24: Gülhane (Taşlı) Çınarı
(Ü. ASAN Arşivinden)

Ağaç üzerinde yaptığımız ölçümler sonucunda Taşlı Çınar'ın yaşı 250 yıl olarak tahmin edilmiştir. Bu durum, ağacın yaşı ile öyküde anlatılan olayın tarihi arasında uyumsuzluk bulunduğunu ve öyküde anlatılanın gerçeği yansıtmadığını ortaya koymaktadır. Ancak, burada hemen belirtelim ki, öyküde geçen olayın gerçek olup olmadığının folklorik açıdan hiçbir önemi yoktur.

Bu tür söylentilerde esas olan, halk arasında söylenegelen öykünün kabul görüp görmediğidir. Olay, yöre sakinleri arasında hâlâ anlatılıp ilgi ile dinlendiğine göre sosyo-kültürel açıdan genel inanca saygı göstermek ve ağacın folklorik özelliğini kabullenmek gerekmektedir.

Taşın orada bulunma nedenine gelince; olayın gerçeğini İstanbul Eski Belediye Başkanı Cemil Topuzlu'nun, hatıralarını kaleme alan Sabih Alaçam'a 1938 yılında yapılan bir söyleşide şöyle anlatmıştır: " Sırası gelmişken yine bu yola ait hoş bir vakayı anlatayım dedi. Şimdi sokağın ortasında gördüğünüz dört beş asırlık büyük Çınar ağacı da evvelce yıktırdığım mezar duvarına bitişik idi. Fakat cadde açılınca onu kestirmeye kıyamadım. Ağacı, eski dar yol ile sonradan açılan cadde arasındaki farkı gösteren canlı bir şahit gibi bıraktım. Yerden iki buçuk metre kadar yüksekte, bu ağacın gövdesine sıkışıp kalmış bir taş vardır. ... Bu taş eski mezarlık duvarının bakiyesidir." (YUND 1940/a s. 117).

Halk inancı ile gerçek durum arasındaki farklılığa bir örnek de 2005 yılı ortalarında İzmit'te yaşanmıştır. Yazılı ve görsel medyaya düşen haberlere göre olay şöyle gelişmiştir: Şehir merkezinin güney tarafındaki bir mahalle içinde bulunan çok yağlı bir Çınar ağacı, gövdesinden gelen bazı sesler nedeniyle halk arasında "Konuşan Ağaç" olarak anılmaya başladı ve uyandırdığı merak nedeniyle yoğun bir ziyaretçi akınına uğradı. Gelen seslerin nedeni araştırıldığında, bu seslerin gövde içindeki kovuğa yuva yapan kuşlardan geldiği anlaşıldı. Olayın gerçek nedeni ortaya çıkmasına karşın, halk arasında gördüğü ilgiyi halen kaybetmeyen bu ağaç, 2005 yılı öncesinde sıradan bir ağaç iken, bugün folklorik özelliği ile öne çıkan anıt ağaçlara tam bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katil Çınar

Üsküdar Çengelköy'de iskele yanında bulunan bu Çınar, hemen yanındaki cami ile yaşıttır. Ağaca katil denmesinin nedeni, rüzgârlı bir havada kırılan bir dalının o sırada altında oturanlar üzerine düşüp bir insanın ölümüne neden olmasıdır. Olay, tam bir insan ihmali olmasına karşın, ağaç kendisine verilen katillik sıfatından kurtulamamıştır.

Şekil 25: Çengelköy Katil Çınar
(Ü. ASAN Arşivinden)

Firuze Kızın Çınarı

Folklorik yönü kadar mistik yönü de bulunan anıt Çınarlara bir örnek de Türkmenistan'dan seçilmiştir. Çınar hakkında asırlar boyu anlatıla gelen öykünün mistik yönü, en az folklorik yönü kadar ilginçtir. Öyküye göre Türkmenistan'da yaşayan varlıklı bir ailenin yedi erkek çocuğu vardır. Günlerden bir gün ailenin en küçük çocuğu, yakınlarında akan derede çok renkli bir taş bulup eve getirir. Taşı civardaki bir kâhine gösteren anne, bulunan taşın adına "Firuze" denilen bir taş olduğunu, ancak, sahiplerine her zaman uğursuzluk getirdiğini, tekin olmayan o taşı un ufak edip yok etmezler ise yeni doğacak kız çocuklarının aileye felaket getireceğini öğrenir. Ancak, bir taraftan zaten bir kız çocuk isteyen annenin isteksizliği, diğer taraftan ilginç taşından vazgeçmek istemeyen küçük oğlanın inadı yüzünden, bulunan taş kırılmadan muhafaza edilir.

Zaman içinde evin hanımı güzel bir kız çocuğu doğurur ve adını kâhinin söylediklerine nazire olarak Firuze koyar. Büyüyen kız o kadar güzeldir ki ünü kısa zamanda civar ülkelerde duyulur. Komşu ülkeden varlıklı bir bey Firuze kız ile evlenmek ister. Talebinin kabul edilmemesi üzerine hiddetlenen bey, güzel kızın ailesine saldırıp Firuze'yi zorla kaçırmayı planlar.

Kızın yedi kardeşi, plandan haberdar olunca dar bir boğazda beyin adamlarını kıstırır. Bulundukları dar geçit kendilerine avantaj sağlasa da, çok kalabalık olan düşman karşısında mücadeleyi kaybedip yenilirler.

Bu mücadele sırasında Firuze de boş durmaz ve toprak komşularını ağabeylerine yardım için çağırır. Yardıma gelen komşular olay yerine geldiklerinde yedi kardeşin hepsinin de öldüğünü görürler. Bulundukları yere gömülen kardeşlerin başında yedi gövdeli bir Çınar ağacı büyür. Bu hüzünlü olayı toplum belleğinde canlı tutmak amacıyla, yöre halkı bu ağaca kızın davranışına duydukları saygıdan ötürü "Firuze Çınarı" adını verir. Öyküyü anlatan Nilgün BAŞ'ın belirttiğine göre bir dalı kuruduğu için kesilen ağaç bugün altı gövdeye sahiptir (şekil 26).

Şekil 26: Firuze Çınarı (Foto: Nilgün BAŞ)

FOLKLORİK VE MİSTİK ÖZELLİĞE SAHİP ORMANLAR

Yukarıda tek ağaçlar için verilen bu örneklerin ormanlar ile ilgili olanları da mevcuttur. Anadolu'nun her yöresi, birbirine benzeyen öykülere konu onlarca koru ve ormana sahiptir.

Çalışmanın hacmi sınırlı olduğu için burada bunların hepsine yer vermek elbette mümkün değildir. Bunlara ilişkin olarak akla gelen birkaç örnek; Kahramanmaraş Hartlap Köyü'ndeki Kasım Dede Türbesi, Şanlıurfa Siverek'teki Şeyhan Dede Koruluğu, Konya Beyşehir İlçesindeki Yenidoğan Ormanı, Hodul Dağı Asker Ormanı, Kastamonu Azdavay İlçesi'ndeki Elik Öldüğü Ormanı ve Yozgat Çamlığı'dır. Bu koru ve ormanlar hakkında bilgiler ve anlatılan öyküler aşağıda verilmiştir.

Kasım Dede Türbesi

Kahramanmaraş'ın Hartlap Bölgesi'ndeki Kasım Dede Mezarlığı, göğüs çapları 1,4 - 1,5 m., boyları 40 - 45 m., sayıları 50 civarında olan anıt Sedirler ile doludur. Bugün genetik rezerv alanı olarak ayrılan ormandaki ağaçlar varlıklarını Kasım Dedeye borçludur (BOYDAK ve ASAN 1990; 1993; 1994). Eski bir mezarın bulunduğu ormanda ayrıca yıkılmış bir mescit vardır. Mescidin yeri 2008 yılında mezarlığın dış sınırına alınmıştır.

Yenidoğan Ormanı

Konya Beyşehir'de üç ormanı bulunan Yenidoğan Kasaba'sının ormanlarından birisi içinde bulunan 5 adet mezar nedeniyle yöre halkı tarafından kutsal sayılmaktadır. Odun ve dallarına kimsenin dokunmadığı bu ormanda kesilen ağaçların insan gibi ses çıkardığı belirtilmiştir (EGUN 2004, s. 486).

Şeyhan Dede Koruluğu

Ergun tarafından, Zülfikar Tektaş'ın derlediği belirtilen öyküye göre: Siverek İlçesi'nin Şeyhan Dede Köyü'nde yaşamış evliya bir zat, çok verimli olan korusundan genç fidan kesmemek koşulu ile herkesin faydalanabileceğini söylemiş. Buğdayını öğütmek üzere bu köye gelen bir yabancı şeyhin bu koşulundan habersiz olduğu için, ormandan geçip köyüne gider iken beğendiği bir fidanı sökerek evine götürmek istemiş. Köyüne yaklaşırken tesadüfen arkasına baktığında iri kıyım bir askerin peşinden geldiğini görerek derin bir korku ile sarsılıp kaçmaya çalışmış. Ancak, bu olay sırasında çok korktuğu için kırk gün sonra ölmüş. Ölen köylüye görünen askeri, koruluğun koruyucusu olarak kabul eden yöre halkı bir daha ormandan hiç ağaç kesmemiş (ERGUN 2004, s. 499).

Hodul Dağı Asker Ormanı

Hodul Dağı civarında kafir ve müslümanlar arasında süren bir savaşta zor durumda kalan komutan Allah'a seslenerek " Allah'ım, küffara teslim olmaktansa bizi ya taş, ya da ağaç yap." diye yalvarmış. İçten yapılan bu yakarmayı işiten Allah, müslüman askerlerin tamamını Çam ağacı haline getirmiş. Askerlerden birisinin ayağı sakat olduğu için, bu asker eğri bir ağaç haline gelmiş (şekil 27).

Şekil 27: Hodul Dağı'nda Anıt Ağaçlar

Elik Öldüğü Ormanı

Kastamonu'nun Azdavay İlçesi, Mirahur Köyü'nde bulunan bu orman için anlatılan öyküye göre, devrik bir çam gövdesi yanında uyumakta olan bir eliğe (Karacaya verilen mahalli isim), iri bir karakuş saldırır. Saldırgan kuş bir pençesini eliğin sırtına, diğer pençesini çam gövdesine geçirir. Can havliyle sıçrayan elik karakuşun bacağını kopartarak kaçar, ancak çok kısa bir yol aldıktan sonra düşüp ölür. Karakuşun bir pençesini eliğin sırtında, diğer pençesini çam gövdesi üzerinde gören yöre halkı bu olay anısına ormana "Elik Öldüğü Ormanı" adını verir. ERGUN 2004, s.565)

Yozgat Çamlığı

Bugün Yozgat merkez de bulunan ve Milli Park olarak ayrılan Yozgat Çamlığı hakkında anlatılan öyküye göre bir zamanlar tamamen çıplak olan tepeye ilk ağacı sevgilisi Elif'i arayan Karacaoğlan dikmiştir. Dikim işini tamamlayan âşık kıbleye dönerek Allah'a dilekte bulunur. Dilek için yaptığı duada Allah'a şöyle yalvarır: " Dilerim Tanrı'dan çamından Çam türesin, bu çıplak tepe Çamlık Tepesi olsun. Kızları buğday tenli, gözleri kömür gibi siyah olsun. Ben Elif'imle, Yozgat'ın bütün aşıkları da sevdikleriyle haldeş ve yoldaş olsunlar." Dua kabul olduğu içindir ki, dikilen tek fidan bugünkü Yozgat Çamlığı'nı meydana getirmiştir (KARADAVUT 1992).

5 - SANATA KATKI YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Şiir, Şarkı ve Romanlarda Anıt Ağaçlar

Fiziksel boyutlarının olağanüstü büyüklüğüne bağlı olarak kök ve gövdelerinde ortaya çıkan ilginç ve görkemli oluşumlar nedeniyle, anıtsal niteliğe sahip ağaçlar resim, müzik, şiir, şarkı, roman ve hikâyelerin de konusu olmuştur. Örneğin, sevgilinin yürüyüşü Serviye benzetilirken, kaçamak yapan âşıkların buluşma yeri çok defa görkemli Çınar ve Çam ağaçlarının altı olmuştur. Nitekim, hiçbir ulu Çınar gövdesi yoktur ki, üzerinde aşklarına tanıklık ettiği âşıkların isimlerinin baş harfleri kazılı olmasın. "İndim havuz başına, bir kız çıktı karşıma" şarkısında olduğu gibi, çeşme ve havuz başlarının bütünleyici öğesi olan ulu Çınarların koyu gölgesi sevgili arayan boş kalplere fırsatlar yaratırken (şekil 28/a), kalbi kırık âşığa, "Gölgesinde mevsimler boyu oturup" hayaller kurulduktan sonra kendisini terk eden sevgilisine eski mutlu günleri hatırlatmada da yardımcı olmaktadır (şekil 28/b).

Şekil 28: Şarkılara Konu Olan Anıtsal ağaçlar a) Havuzbaşı Çınarı b) Bulgurlu Çınarı (Ü. ASAN Arşivinden)

Yaşlı ve ulu ağaçların dünya edebiyatında önemli bir yeri olduğunu belirten Çalıkoğlu (1947), Fransız Edebiyatı'nı "Yaşlı Meşe ve Kestane Edebiyatı" olarak tanımlamaktadır. Yazar bu düşüncesini; " Hangi edebi bir Fransız eserini açarsak açalım mutlaka mukaddes yaşlı bir Meşe (Vieux chéne) ile bir Kestane (Chataignier) ye rastlarız." cümlesi ile anlatmaktadır (ÇAKIROĞLU 1947).

Türk Edebiyatı'nda ağaç ve orman konularını inceleyen Gökberk (1948 /a; 1948 /b) Divan ve Halk edebiyatından verdiği çok sayıdaki örneklerde Servi, Çam, Çınar ve Karaağaç türlerinin şiir ve manilerdeki kullanımına işaret etmiştir. Erciş'li Emrah adlı bir halk ozanının yazdığı koşmada sevgilisinin yürüyüşünü Serviye benzetmesini şöyle anlatır: "Şimdi benim yarim çıkar; Yollarıma durmaz bakar; Emrah'ı odlara yakar; Boyu Selvi revan şimdi". Yazar, Çınar Çam ve Karaağaç için verdiği mani örneklerinde halk deyişlerinin:

- Çınar için: " Çınarın altı çayır; Yandım ben cayır cayır; Başkasına göz koymuş, Kayır Allahım kayır";
- Çam için: "Çamdan sakız akıyor; Kız nişanlın bakıyor; Koynundaki memeler; Turunç olmuş kokuyor"
- Karaağaç için ise "Çıktım karaağaca; Orta yerde bel verir; Kız senin güzelliğin; İkimize el verir"

biçiminde ifade edildiğini belirtmektedir (GÖKBERK 1948 /a).

Gökberk (1948 /b), Türk yazarlarının bazı konuları özellikle anıtsal ağaçlara benzettiklerine değinerek Tevfik Fikret'in bir şiirinde Çınar ağacından çıkarttığı vatan motifini " Hani bir gün seninle Topkapı'dan geliyorduk; Yol üstünde bir Çınar, enli, boylu vakur" biçiminde anlattığını; Cenap şehabettin'in, ülkemizin o zamanki durumu anlattığı yazısında vatanı ihtiyar bir Çınara benzettiğini; Ziya Gökalp'in biraz da ünlü filozof Sokrat'ı taklit ederek konuşmalarını Çınaraltı adını verdiği dergide yayınladığını belirtmektedir. Faruk Nafiz Çamlıbel, "Ayda Bir" adı altında yayınlanan bir dergide "Çınar Gölgesi" başlığı altında yazdığı bir makalesinde Çınar ağacını " şark ağaçlarının en büyüğü olan Çınar, ağaçların en düşündürücüsüdür. Çok zaman gölgesinde bir pınarın, bir ırmağın çağlayışını dinleyerek uzun asırlar geçiren bu güzel, gürbüz ve yüksek ağaç, muhakkak adem oğluna en yakın bir ruh taşır. Şarkta, bir Çınar kadar gölgesine insan toplayan başka hangi ağaç vardır." biçiminde anlatmaktadır (GÖKBERK 1948 /b).

Emirgân'daki Çınaraltı Kahvesi'ni anlatan yazısında Ruşen Eşref buradaki Çınarlar için şöyle söylemektedir: "Dört beş Çınar, deniz kıyısında yokuşumsu bir meydanı kaplamış her birinin bir ağaç iriliğindeki dalları, mermer direkli bir cami minaresinin üst hizasına kadar sarmaş dolaş çıkıyor. O çok mavi havanın içindeki iri yeşil demeti, bir buçuk asırlık bir çeşmenin geniş revakını barındırıyor. Bir eski çağ mabedindeki sütunlardan daha kalın bu Çınar gövdesinin altı yedi ay dinmeyen gölgesindeki bu Türk rokokosu çeşme bir su mihrabı zarifliğinde." Yazar, bu lirik ifade ile mekânı tanımladıktan sonra ulu Çınarların görkemini şu sözler ile anlatır: "Çınar tek Türk ağacıdır ve güzeldir. Toprağa ondaki o sağlam yerleşmişlik.. Göklere sığmayacak gibi nedir, o enine boyuna serpiliş.. Göze emniyet gönüle ferahlık veren öyle tok, öyle sağa sola kanat germiş bir leventlik... Bir pınar başına bir Çınar, bir koru tadı bağlanır..Bir teki bir meydanı tuttumu, ona bir kubbe altı serinliği ve loşluğu verir." (RUŞEN EŞREF 1938) (şekil 29).

Necip Fazıl, Ağaç Dergisi'nin ilk sayısı için kaleme aldığı önsözünde çıkardıkları dergiye "Ağaç" adını verme gerekçesini su cümlelerle anlatmaktadır: "Adımızı Ağaç koyuyoruz. Düşünüyoruz ki güzel ve sonsuz tabiatta büyüklüğü, olgunluğu, erginliği, bir kelime ile mükemmelliği ondan daha iyi gösterecek bir örnek bulunamaz.

Şekil 29: Çınaraltı'nda Çınarlar

Ağaç, madde ve ruh gibi her şeyin dış ve iç yüzünü, toprak üstünde ve toprak altındaki gür ve dolaşık varlığı ile çizgi ve biçime sokmuş bir semboldür." Yazar, ağacın tepesindeki çokluğun gövde de teke indikten sonra köklerde yeniden çokluğa dönüşmesini doğanın sırlarından birisi olarak yorumlamaktadır. Yazar, Karacaahmet Mezarlığını anlattığı aynı başlıklı şiirde, "Ebedi gençliğin taht kurduğu yer" olarak tanımladığı mezarlıklarda ölümün sonsuzluğunu "..Taş ihtiyarlar, Servi çürür, ölüm yıpranmaz.." dizeleri ile anlatmaktadır. şair bu şiirinde, çok uzun ömürleri ile Servilerin uhreviyeti simgelediğini dolaylı yoldan belirtmektedir.

"Her Çınarda bir dede edası vardır. Onlar toprağımızın hakiki gururudur, belki dedelerimiz, o heybetli vakarı, o dağ sükünetini onlardan öğrendiler." diyen Ahmet Hamdi Tanpınar, sıcak yaz günlerinin boğucu etkisini ulu Bursa Orhan Camii avlusundaki "Eskicibaba Çınarı" nın serin atmosferinde geçiştirirken, kutsal ve mistik mekanların insan ruhunun derinliklerinde kıpırdattığı mistisizmi Bursa'da Zaman adlı şiirinde ifade etmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı, Valide-i Atik Camii avlusundaki Çınarın altında kabaran uhrevi duygularını "Ziyaret" adlı şiirinde; "Yine birlikte, bu mevsimde, Atik Valide'deyiz; Yine birlikte, bu mevsimde, gezip sezmedeyiz bu Çınarlarla siyah Servilerin gölgesini; Bu şadırvanda suyun sanki ledünni sesini. ... Bu ziyarette vakit geçti, güneş battı, yazık! Haz ve duyguyla Atik Valide'de bir gün daha yaşadık." dizeleriyle anlatmıştır.

Orhan Seyfi Orhon, "Çengelköy" başlığını koyduğu şiirinde, elli yıl uzak kaldığı Çengelköy'e döndüğünde geçmişin anılarını belleğinde tazelerken, günümüzde hiç de hak etmediği katillik yaftası ile anılmaya başlamış olan tarihi Çengelköy Çınarını tekrar görmekten duyduğu hazzı;"...Tanıdım, çarşının en ihtiyarı, Başı Göklerde asırlık Çınarı..." biçiminde ifade etmiştir.

Nazım Hikmet, "Su başında durmuşuz Çınarla ben ..." dizesi ile başladığı " Masalların Masalı" başlıklı şiirini "... Su başında durmuşuz; Çınar, ben, kedi, güneş bir de ömrümüz; Su serin; Çınar ulu; Ben şiir yazıyorum, Kedi uyukluyor, Güneş sıcak, Çok şükür yaşıyoruz. Suyun şavkı vuruyor bize, Çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze." dizeleri ile bitirirken; suyun, ulu ağacın ve zamanın insan yaşamındaki varlığını kutsamıştır.

Edebiyatımız incelendiğinde ağaç ve orman konusunda sayılamayacak kadar çok eser bulunduğunu görürüz. Kuşku yok ki, yer darlığı nedeniyle bu eserlerin her birisine ait birkaç cümlenin alıntı yapılarak burada verilmesi mümkün değildir. Esasen, amacımız ağaç ve orman konusunun tamamı değil sadece anıtsal nitelikteki ağaçları kapsamaktadır. Bu nedenle, seçtiğimiz örneklerin bu kadarla sınırlı tutulması yeterli görülmüştür. Ancak, konuyu kapatmadan önce son bir örnek de Çinli şair Zin Zö-Hao'dan verelim. şair, kozmik hayat ağacını çağrıştıran "Ağaç" başlıklı şiirinde ağacı şöyle tanımlamaktadır: "Ağaç sonsuza uzanır; Boşluğu yakalar; Ve yine de sonsuz ellerinin içindedir. Birbirine geçmiş kökleri geçmişin içine dalar; Dolaşık dalları uzanır geleceğe doğru; Tomurcukları, gür yaprakları, Okşar bulutları, güneşi, yıldızları. Yaşamı en yükseğe, en büyüğe ulaşır, en derine, en genişe. Gökyüzü mavi bir sonsuzluktur. Bilimsiz ve giz dolu. Ağaç sonsuza uzanır; Ve yaşamanın anahtarlarıyla, açılıp girebilir evrenin gizinin içine." (ANONİM 2004, s. 19)

Yontu, Resim ve Sinema Sanatında Anıt Ağaçlar

Kökeni göçebe olan Türk toplumları kır ve ormanlarda yaşadıkları için ağaç ve ormana özel bir önem vermişlerdir. Gerek Altay Dağlarından Sibirya' ya, gerek Balkanlar'dan Anadolu'ya kadar uzanan geniş coğrafya da Türk boylarının yaşadığı yerlerde en sık karşılaştığı ağaç Kayın, Meşe, Çınar, Çam ve Servidir. Bu ağaçlar, Osmanlı Dönemi şiir ve müziğinde de önemli bir yere sahiptir. Osmanlı'da resim günah sayıldığı için anıt ağaçlar sadece minyatürlerde görülebilirken, Avrupalı ressamların tablo ve gravürlerinde hak ettikleri yeri tam olarak alabilmiştir. Çalışmamızın bu bölümü anıtsal nitelikli ağaçların görsel sanatlar içindeki yerine ayrılmıştır.

Bu bağlamda önce anıt ağaçların oyma sanatı, tablo, resim ve minyatürlerdeki yerine, sonra da sinema sanatındaki örneklerine yer verilmiştir.

Anıt ağaçlar hem uzun ömürlü oluşları nedeniyle gelecek kuşaklara ulaştırılacak mesajları taşıma konusunda garanti vermesi, hem de devasa boyutlarının ve sahip olduğu özgün patolojik oluşumların sanatçılara sunduğu kimi olanak ve kolaylıklar nedeniyle oyma ve yontu ile uğraşan pek çok sanatçıya ilham verip yarattığı esere obje sağlamıştır. Anıt ağaçların bu bağlamdaki en ünlü örneği (şekil 30) da gösterilmiştir. İnternet sayfalarında sıkça karşılaşılan ve Orta Amerika'da bulunduğu anlaşılan bu anıt ağaç üzerindeki hayvan motifleri, ağaç üzerindeki doğal oluşumları az-çok değiştirmek sureti ile ortaya çıkartılmıştır.

Şekil 30: Üzerinde Hayvan Kabartmaları Bulunan Bir anıt Ağaç (Ü. ASAN Arşivinden)

Resim ve Minyatür Sanatında Anıt Ağaçlar

Anıt ağaçların resim ve minyatürlere konu olan örnekleri sıyılamayacak kadar çoktur. Bu konuda seçilen birkaç örnek aşağıda gösterilmiştir. R Minyatür örnekleri "Cahide Keskiner Atölyesi'nden İstanbul Minyatürleri" isimli albüm içindeki "Ağaçlar" bölümünden seçilmiştir. Sanatcı Aynur GÜRSOY tarafından yapılan minyatürler ile bunlara konu olan ağaçların gerçek görüntüleri şekil 31 /a ve b de gösterilmiştir.

Şekil 31: Minyatür Sanatında Anıt Ağaç Örnekleri (Minyatürler A. GÜRSOY, Fotoğraflar Ü. ASAN Arşivinden)

Anıtsal nitelikli ağaçlar Avrupalı sanatcıların da dikkatini çekmiştir. Bu konuda akla gelen ilk örnekler, Tarihi Büyükdere Çınarı'nın değişik ressamlar tarafından yapılmış gravürleridir. Bu eserlerden ikisi şekil 32 /a ve b de gösterilmiştir.

Şekil 32: Tarihi Büyükdere Çınarı (GÜLERSOY 1972)

Özellikle İstanbul'un değişik yerlerinde bulunan anıt ağaçların bir bölümünün 1970 li yıllarda çekilen popüler aşk filmlerinin pek çoğuna sahne olduğu bilinmektedir. Çubuklu Burnu'nda bulunan ve yaklaşık 5 yıl önce birisi kuruyan iki Fıstık Çamı unutulmaz aşk filmlerinin vazgeçilmez sahnesidir .

Keza, İ.Ü. Orman Fakültesi Eğitim ve Araştırma Ormanında bulunan Sultansuyu Çınarı'nın kovuğu, pek çok aşk filminde yağmurdan kaçan sevgililere sığınak olmuştur. Yine bu ormandaki Ahtapot Çınar (Sekiz görkemli dalından ötürü bu ad ile anılmaktadır.), klip çekimlerinde sahne olarak kullanılmıştır.

Anıtsal nitelikli ağaçların çağdaş sinema filmlerine konu olan en son örneği, fantastik bir kurgubilim ürünü olan Avatar'dır. Kozmik Hayat ağacı düşüncesinin özgün bir uyarlamasını bu filmde görmek mümkündür.

Hiç kuşkusuz, anıt ağaçların toplum üzerindeki bu etkisinin temel nedeni görkemli görünüşleri yanında çok uzun ömürlü olmalarıdır. Toplum üzerinde anıt ağaçların yarattığı bu etkinin kökeni antik çağların ilkel klanlarına dayanır. Bu klanların anıt ağaçları totem yapma düşüncesi, klan ömrünü olabildiğince uzatma arzusundan kaynaklanmıştır. Bu davranış biçiminin daha evrensel boyut kazanarak günümüzde de sürdüğünü görüyoruz. Örneğin, Lübnan'da olduğu gibi, kimi ülkelerin uzun ömürlü devlet düşüncesiyle bayraklarını ağaç motifleriyle süslediğine, kimi ülkelerin de, uluslararası dostlukların ve uzun ömürlü bir dünya barışı arzusunun ifadesini uzun ömürlü ağaç tohumları ile dile getirdiklerine tanık oluyoruz. 1945 Yılında San Fransisko'da yapılan Birleşmiş Milletler toplantısında üye ülkeler delegasyonuna Sekoya tohumlarının dağıtılmasını ve yine, çoğu zaman yazılı ve görsel basında izlediğimiz gibi; yabancı ülkeleri ziyaret eden devlet büyüklerine fidan diktirilmesini, böyle bir davranışın evrensel örnekleri olarak algılıyoruz. Keza, son zamanlardaki nikâh törenlerinde davetlilere fidan verilmesini de, aynı düşüncenin daha küçük ve fakat çok yaygın bir başka yansıması olarak gözlemliyoruz.

6 - BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA KATKI YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Anıt ağaç ve orman parçalarının insan üzerindeki etkisi sadece bu sosyo - kültürel yönlerle sınırlı değil kuşkusuz. Doğa ve doğal çevre ile ilgili fen bilimlerine ve çevre korumasına yaptığı katkılar da en az bunlar kadar önemlidir. Şöyle ki:

- Sarp arazilerde ve üst orman zonlarında bulunan anıt ormanlar buralarda toprak taşınmasını ve çığların oluşmasını önler;
- Kar erimesini geciktirerek su ekonomisini düzenler;
- Özel koruma altına alındıkları için, yaban hayatın gelişip çeşitlenmesine önemli katkı yapar;
- Doğal ömürlerinin üst sınırına gelmiş bireyleri ile hem ilgili ağaç türleri için birer gen havuzu işlevi görür, hem de orman kaynaklarının planlanması sırasında gerekli olan fiziksel idare süreleri hakkında planlamacıya fikir verir;
- Gövdelerinden çıkartılan karotlar üzerinde ölçülen yıllık halka kalınlıkları yardımıyla hazırlanan ve yıllık halka kalınlıklarındaki değişim trendini yıllar itibariyle gösteren standardize edilmiş grafikler yardımıyla, hem tarihi binaların yapımında kullanılan ahşap malzemeye dayanarak bina yaşının tayininde (Dendrokronolojik çalışmalar), hem de ağacın bulunduğu bölgenin ikliminde geçmişte meydana gelen değişimlerin izlenmesinde (Dendroklimatolojik araştırmalar) araştırmacılara ışık tutar;
- Görkemli ve uzun ömürlü bireylerinin insan psikolojisi üzerinde yaptığı mistik etki ile hem genç dimağlarda vatan sevgisi ve soya bağlılık duygularının uyanıp gelişmesine, hem de doğaya saygı ve çevre konusunda bilinçlenmesine yardımcı olur (şekil 33).

Şekil 33: Anıt Ağaçların Bilimsel Çalışmalara ve İnsanlık Tarihine Katkıları (Ü. ASAN Arşivinden)

7 - EKOTURİZM YÖNÜ İLE ANIT AĞAÇLAR

Gelişmiş ülkeler, bir taraftan aşırı hammadde tüketimi, diğer taraftan hızlı endüstrileşmenin neden olduğu hava kirliliği ve diğer çevre sorunları ile orman ekosistemlerinin hayatiyetini tehlike sınırına dayamışlardır. Bu temponun sürmesi halinde yerkürede ortaya çıkacak olumsuz koşulların insan yaşamını tehdit edeceğinin fark edilmesi üzerine, son zamanlarda dünya gündemine "Sürdürülebilir Kalkınma" adıyla yeni bir kavram getirilmiştir. Bu kavramın temeli "Çevreden ve doğal kaynaklardan, onları tahrip etmeden yararlanma" mentalitesine dayanmaktadır. Bu mentalite; yeşil dokusu ve doğal yapısı henüz bozulmamış alanların, mevcut halleri ile korunarak gelecek kuşaklar için saklanmasını gerektirmektedir. Bu gerçekten hareketledir ki, dünyanın hemen her yerinde bu amaçla dernekler kurulmakta ve gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında insanlar arasında bir dayanışma zemini oluşturmaya çaba harcanmaktadır.

Koruyarak yararlanma düşüncesinin turizmdeki uygulaması EKOTURİZM kavramı içinde şekillenmiştir. Şöyle ki:

Ünlü tatil yörelerine büyük gruplar halinde yapılan klasik turizm aktivitelerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yıkıcı boyutlara ulaşması, bu kaynaklardan yararlanmayı sınırlar hale gelmiştir. Bu durum, turizmcileri alternatif aktivite arayışlarına itmiş ve turizmciler arasında "koruyarak yararlanma" düşüncesinin giderek ağırlık kazanmasına neden olmuştur. İşte, ekoturizm ya da ekolojik turizm olarak tanımlanan yeni anlayış, turizmcilerin gündemine bu zorlama ile girmiştir.

Ekoturizm Nedir?

Değişik kaynaklarda yeşil turizm, doğa turizmi, yayla ve dağ turizmi olarak da ifade edilen bu turizm biçimi, Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından "Eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo - ekonomik yarar sağlayan, bozulmamış doğal alanlara yapılan çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret" biçiminde tanımlanmaktadır.

Bu tanımın içeriğinden de anlaşılacağı üzere ekoturizm kavramı; klasik kitle turizminden farklı olarak, doğal çevre ve kültürün önemini kavrayıp onu korumayı ilke edinen az sayıdaki bilinçli kişilerin oluşturduğu küçük grupların yasal güvence ile koruma altına alınan özgün ve bozulmamış doğal alanlara yaptığı ziyaretleri kapsamaktadır. Bu turizmi diğerlerinden ayıran en belirgin özellik, katılımcıların doğaya ve otantik kültüre saygılı olması ve gezi programlarının sadece korunan alanları kapsamasıdır.

Türkiye, tarihsel çağlar içinde üzerinde çok sayıda devletin kurulup battığı bir coğrafi bölgede bulunmaktadır. Bir anlamda dünya uygarlığının beşiği olan bu topraklar, bunun bedelini doğal bitki örtüsünü ve ormanlarını kaybederek ödemiştir. Ancak, özellikle kuzey ve güney Anadolu'nun sarp ve dağlık topoğrafyası, içinde anıtsal nitelikte ağaçların da bulunduğu kimi alanların insan eli değmeden günümüze kadar gelebilmesine neden olmuştur. Genellikle 1800 m. nin üzerindeki üst orman zonlarında yer alan böyle alanlarda yaş, çap ve boy gibi fiziksel boyutlar itibariyle alışılmış ölçülerin çok çok üzerine çıkabilmiş devasa gövdeleri izlemek mümkündür.

Ekoturizmin konusu olan objeler, varlıkları yasa ile koruma altına alınmış doğal ve kültürel miras niteliğindeki canlı ve cansız doğa ve kültür anıtlarıdır. Doğanın su ve rüzgar erozyonu ile binlerce yılda meydana getirdiği kanyonlar ve kaya figürleri gibi ilginç jeolojik oluşumlar, içeriğindeki demir, kükürt, ve sülfat bileşikleri nedeniyle yeryüzüne çıktığında değişik renkli tortular bırakarak ilginç doğa görüntüleri sergileyen su kaynakları, olağanüstü fiziksel boyutları ve gövdelerindeki ur ve şişkinliklerden ötürü insan belleğinde çeşitli çağrışımlara neden olan ve hayranlık duygusu uyandıran anıtsal nitelikli ağaçlar, bu bağlamda akla gelen ilk objelerdir. Ekoturizm açısından önemli kaynak değeri olan bu doğa harikalarını; mağaralar, kanyonlar, obruk ve düdenler, çağlayanlar, travertenler, göl ve göletler, subasar ormanlar, lagünler, fiyortlar, sulak alan ekosistemleri, turbalıklar, anıt ağaç ve orman parçaları ile relikt (Soyu tükenen) ve endemik (Sadece o yörede bulunan) ağaç ve bitki türlerinin bulunduğu hassas ekosistemler biçimde sıralamak mümkündür.

23.7.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 6 / d maddesinin son paragrafında "...Tarihi mağaralar, kaya sığınaklar, özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri, taşınmaz tabiat varlığı örnekleri ..." korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları olarak açıklamaktadır. Anıtsal niteliğe sahip tek ağaç ve orman parçaları ulusal kültür, yöresel tarih ve folklorik açıdan büyük önem taşıdığı için, popüleritesi her geçen gün artmaktadır. Bulunduğu yere ayrıcalık katan bu canlı miras, yeşili koruma tutkusunun ibadet düzeyine ulaştığı ve çevre koruma etkinliklerinin ön plana çıktığı günümüzde, trendi belirgin bir biçimde yükselen "Eko - Turizm" olgusu için de önemli bir kaynak değerine sahiptir. Nitekim; Kaliforniya'daki Sekoyalar başta olmak üzere değişik ülkelerdeki ulusal parklarda bulunan anıtsal ağaçlar her yıl binlerce doğa - sever turistin gezi programlarının olmazsa olmaz ziyaret noktaları arasında yer almaktadır. 1989 yılında ABD de bu parkları ziyaret eden turist sayının 170 milyon olduğu bildirilmektedir (şekil 34).

Şekil 34: Sekoya Milli Parkı'nda Anıt Ağaçlar
(Ü. ASAN Arşivinden)

Alternatif turizm etkinliklerinden birisi de bilimsel turizmdir. Katılımcıları bilim adamı ve araştırıcılardan oluşan bu turizm biçimi, egitim-öğretim ve bilimsel araştırma amaçları ile yapılmaktadır (şekil 35).

Şekil 35: Sekoya Milli Parkı'nda Anıt Ağaçlar
(Ü. ASAN Arşivinden)

Bir önceki alt başlık altında da açıklandığı üzere, ağaçların yıllık büyümelerini gösteren yıllık halkalar adeta ait olduğu yılın iklim aynasıdır. Yağışların bol, sıcaklığın uygun olduğu yılların yıllık halkaları, kurak ve sıcak periyotlara oranla daha geniştir. Bir başka anlatımla, ağaçların geçmiş yıllara ait yıllık halkalarına bakarak o yılın hava hallerinin tahmini kolayca mümkündür. Dendroklimatoloji denilen bu bilim alanında mümkün olduğunca yaşlı ağaçlar kullanıldığı için, anıtsal ağaçlar başta bu bilim dalı olmak üzere pek çok doğal bilim için bilimsel turizme de konu olabilmektedir. Nitekim Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde bulunan pek çok anıt orman Avusturya başta olmak üzere Avrupa'daki pek çok üniversite için ilgi odağıdır.

Bedii Faik, anıtsal ağaçları ekoturizm yönünden önemini 1951 yılında Londra'dan yazdığı bir yazısında, Bursa'daki tarihi Çınarın resmini gören bir İngiliz'in kendisine söylediklerini şöyle aktarmaktadır: "Kocaman ağacın oyulmuş gövdesine bir otomobil sığabiliyor. Fotoğrafı hayretle seyrettim. Sadece asırlık ağaçlarınızı görmek için bile memleketinize gitmek isterdim." (YUND 1954). Ülkemizi gezen yabancı konukların anıt ağaçlarımızdan etkilenmeleri sadece bu örnekle sınırlı değil elbette. 1900'lı yılların sonunda İstanbul'a gelen ilgi odağı olan Yeniçeri Çınarı için kartpostal basıldığı anlaşılmaktadır (şekil 36).

Şekil 36: Kartpostalarda Yeniçeri Çınarı (Ü. ASAN arşivinden)

Anıt ağaçların ekoturizm açısından önemi giderek önem kazanmaktadır. Yazılı ve görsel medya yanında, özellikle belgesel yapımların bu alandaki ilgisinin giderek yoğunlaştığı ve böyle ağaçlar için özel gezi turları düzenlendiği gözlenmektedir (şekil 37).

Şekil 37: Apolyond Gölü'nde Bir Anıt Çınar (Foto: S. DİZDAR)

Meşe / Hidiv Kasrı - Beykoz

BOĞAZİÇİ'NDE TARİHE TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

BOĞAZİÇİ'NDE TARİHE TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

Boğaziçi öngörünüm alanındaki dört ilçe içinde 2010 yılı itibariyle mevcut olan anıt ağaçlar incelendiğinde bu ağaçların başta Çınar olmak üzere, Servi, Meşe, Çam, Atkestanesi, Dişbudak, Sedir, Manolya ve Ihlamur olduğu, bunları az sayıda örnekler ile Mabet Ağacı ve Sakızların izlediği görülmektedir.

Bu ağaçların bireysel tanıtımlarına geçmeden önce her bir türün botanik özellikleri ve Türkiye'deki yayılışları hakkında kısa bilgiler verilmesi uygun bulunmuştur. Verilen bilgiler, Kayacık (1966 ve 1967) ve Orman Genel Müdürlüğü'nün resmi WEB sitesinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Çizimler Brosse 1977'den alınmıştır.

ANITSAL AĞAÇ TÜRLERİNİN BOTANİK ÖZELLİKLERİ VE YAYILIŞLARI

ÇINAR

Dünyada 6 - 7 türü olan Çınarlar, Kuzey Amerika'dan Güney Doğu Avrupa'ya ve Ön Asya'ya kadar geniş bir yayılış gösterir. Yaprakları 3 - 5 lobludur. Meyveleri küre biçimli, büyük, bileşik ve uzun saplıdır. Çok geniş tepeli, boylu, kalın dallı ve çok uzun ömürlü ağaçlardır. 20 - 30 m boylanabilen, 3 - 4 m çap yapabilen uzun ömürlü bir ağaç türüdür. Akarsu boylarında ve dere yataklarında yetişen, hızlı gelişen, sürgün verme yeteneği yüksek olan bir ağaçtır. Ülkemizde doğal yayılış gösteren iki türü bulunmaktadır.

Platanus occidentalis (Batı Çınarı)

Anavatanı, Kuzey Amerika'nın Güney bölgeleridir. Buradan Avrupa'ya ve oradan ülkemize getirilmiştir. Ülkemizin hemen her yöresinde görülmektedir. 30 - 40 m boy, yuvarlak - geniş bir tepe (15 - 20 m) yapar, büyük gövde çaplarına ulaşır. 500 yıldan fazla yaşar. Gövde kabuklarının rengi açık gri-mat beyazdır, yaşlandığında büyük plakalar halinde kavlar. Ilıman iklimlerde; derin taze, nemli topraklarda iyi yetişir; ağır-balçık ve kil topraklarına da uyar; ışık türüdür. Üretimi tohumla yapılır.

Proje alanında daha çok cami avlularında, türbe ve hazirelerde, mezarlıklarda ve kısmen de parklarda görülür (Şekil 38 / a ve b).

Batı Çınarı

Platanus orienentalis (Doğu Çınarı)

25 - 30 m boylanabilen Doğu Çınarının doğal yayılışı Güneydoğu Avrupa'dan başlar, Anadolu üzerinden Himalâya Dağları'na kadar uzanır (Şekil 39 / a ve b).

Bu türün Batı Çınarından olan en önemli farkı, gövde kabuklarının zaman zaman soyulması ve dökülen kabuk yerinin açık renkli kalması nedeniyle, genel görünümün benekli olmasıdır.

Doğu Çınarı

Platanus acerifolia (Londra Çınarı)

Yurdumuzda görülen bir başka Çınar türü Akçaağaç Yapraklı Çınardır. Londra Çınarı olarak da anılan bu tür, Doğu ve Batı Çınarlarının bir melezi olup kuru ve kirli havaya, yara ve bereye karşı dirençli olmasından ötürü Avrupa'da yol kenarı ağaçlandırmalarında çok fazla kullanılmaktadır.

SERVİLER

Kuzey Amerika'da, Akdeniz ülkelerinde, Asya'da 12 kadar türü ve kültür çeşidi vardır. Hep yeşil, dar yada geniş piramidal biçimli ağaç yada ağaççıklardır. Akdeniz kıyı yörelerinin büyük bölümünde yetişir. Her mevsim yapraklıdır. Kozalakları yuvarlaktır. Türkülere konu olmuş inceliği, uzun boyu (30 - 35 m) ve koyu yeşil yaprak dokusu ile uzaklardan dikkati çeker. Proje alanında daha çok cami avlularında, türbe ve hazirelerde, mezarlıklarda ve kısmen de parklarda görülür

Cupressus sempervirens (Adi Servi)

Türkiye, Kıbrıs, Rodos ve Girit adalarında, Lübnan, Suriye ve Filistin'den Kuzey İran'a kadar olan kuşakta yetişir. Ülkemizde toplu yayılışını Manavgat çayı yukarılarında kuytu bir vadide yapar, dağınık olarak da Silifke'den Antalya'ya kadar uzanır. 200 yıl kadar yaşar. 15 - 20 m. boy, dağınık ya da dar konik piramidal bir tepe yapar. Gövde kabukları düz, ince uzun çatlaklıdır. (Şekil 40 / a ve b). Tipik Akdeniz ikliminin ağacıdır, toprak isteği az, kireçli-taşlı topraklarda da iyi yetişir, kuraklığa dayanıklıdır, ancak şiddetli kış soğuklarına ve kar baskısına duyarlıdır. Üretimi tohum ve çelikle yapılır. İyi bir perde ağacıdır.

Mezarlık Servisi

MEŞELER

Meşe cinsine dahil, 280 kadar tür, yeryüzünde Kuzey yarımkürede (tropik bölgelerde yalnız yüksek dağlarda) geniş bir yayılış gösterirler. Ülkemizin hemen hemen her bölgesinde türlerine bağlı olarak yayılış gösterir. 25 m. boya ve 2 m. çapa erişebilen geniş tepeli ağaçlardan, 3-5 m. boya sahip çalılara kadar değişen türleri vardır. Çoğunlukla kışın yapraklarını döken boylu ağaçlar olan Meşelerin, bazıları da her dem yeşil çalı ya da ağaççık formundadır. Yaprakları değişik boyut ve görünüştedir. Kenarları loplu, dişli nadiren de tamdır. 200 - 1000 yıl kadar yaşarlar. Geniş tepeli güzel kabukludurlar. Toprak istekleri çok çeşitlidir. Bazı kültür formları da vardır.

Quercus frainetto (Macar Meşesi)

Güney ve Doğu Avrupa'da (Balkanlar, Güney İtalya) ve ülkemizde (Trakya, Kuzey Batı Anadolu ve Marmara bölgesi ormanları) yetişir, yerel olarak da Kuşadası ve Samsun dağında bulunur. 30 - 40 m boylanabilen bu Meşe türünün yaprakları ters yumurta biçiminde olup üst yüzü

koyu yeşil, alt yüzü açık yeşil ve tüylüdür. Ilıman iklimlerde, güneşli yerlerde ve kuru humuslu topraklarda yetişir, taze derin toprakları sever (Şekil 41)

Quercus petraea (Sapsız Meşe)

Tüm Avrupa'da ve ülkemizde Trakya ve Batı Karadeniz'de yetişir. 25 - 30 m. boy ve darca bir tepe yapar. Gövde kabukları muntazam, dar aralıklı ve boyuna derin çatlaklı, açık kahve renklidir. Karasal iklimlerde güneşli yarı gölge yerlerde, taze asidik ya da kurak topraklarda yetişir. Kent iklimine dayanır. Üretimi tohumla yapılır.

Quercus robur (Saplı Meşe)

25 - 30 m. boy, 2 m. gövde çapı ve geniş bir tepe yapar. Gövde kabukları yaşlı gövdelerde muntazam, dar şeritler halinde, boyuna derin çatlaklı ve gri - esmerdir. Ilıman iklimlerde güneşli yarı gölge yerlerde ve taze asidik topraklarda, taban suyu yüksek düzlüklerde, dere içlerinde, derin topraklar üzerinde gruplar halinde ya da tek tek yetişir. Kent iklimine dayanır. Üretimi tohumla yapılır. Çok uzun ömürlüdür (400 - 500 yıl). Yurdumuzda yayılış gösteren 18 Meşe türünden birisi olan Saplımeşe(Quercus robur), ülkemizin hemen her bölgesinde yayılış gösterir. 40 m boya ve 2m çapa erişebilen geniş tepeli ağaçlardan, 3 - 5 m boya sahip çalılara kadar değişen farklı türleri vardır. Yaprakları da formları gibi değişkenlik gösterebilir, loplu, dişli ya da düz kenarlıdır. Saplı meşenin çok kuvvetli kökleri derinlere kadar iner. Işık isteği çok fazla olan Saplımeşe derin, serin ve besince çok zengin toprakları sever. Ağır ve düzdün odunu gemi yapımında, toprak altı ve üstü yapılarda kullanılır. Ülkemizdeki meşe ormanlarının çok büyük bir bölümü (yaklaşık %90) baltalık formundadır. Koru ormanları 750 bin Hektar civarındadır. Proje alanında daha çok türbe ve hazirelerde, mezarlıklarda ve kısmen de parklarda görülür (Şekil 42 / a ve b).

Saplı Meşe

Quercus hartvissiana (Istranca Meşesi)

Coğrafi yayılışına Bulgaristan'dan başlayan bu Meşe, Anadolu üzerinden Güney Kafkasya'ya kadar olan geniş bir alanda yayılır. Hızlı büyüyen bir tür olan bu Meşenin asıl yayılışı Istranca Dağları ise de, Karadeniz Bölgesi'nde Dişbudak ve Kızılağaç ile karışık olarak çok geniş bir yayılışa sahiptir. Özellikle Trakya ve Orta Karadeniz'in subasar (Longos) ormanlarında 250 yıl yaşın üzerinde, 2 m den kalın ve 30 m den uzun çok sayıda ağaç belirlenmiştir.

ÇAMLAR

Çam cinsi yüzlerce tür alttür, varyete ve coğrafi ırk içerir. Kuzey yarımkürede tropikal bölgelerden, Kuzey polar kuşağa yayılış gösterirler. Tropikal bölgelerde yüksek dağların ağacıdır. 40 m'nin üzerinde boylu ve piramidal habitüslü çamlar yanında bodur ve sürünücü olan türler de vardır. İğne yaprakları genelde uzun, çok kere ikili, üçlü ya da beşlidir.

Üretimleri genelde tohumla, nadiren aşı ile yapılır. Derin ve kazık kök yapan ve hızlı gelişen çamların çoğu karaiçi iklimlerin ağacıdır. Fakir topraklarda (steril kum veya sığ topraklarda) yetişebilirler.

İklim ekstremitelerine (don, yüksek sıcaklık, rüzgâr ve fırtınaya) dayanırlar; genellikle ışık ağacıdırlar; gölgeye dayanamazlar; bazıları (Sarıçam olduğu gibi) yarı gölge tipi gösterirler.

Pinus brutia (Kızılçam)

Akdeniz kuşağının orta ve doğu bölgelerinde, özellikle Güney, Batı, Marmara ve kısmen de Batı Karadeniz bölgelerimizde yetişir. Kıyıdan başlayarak 1200 - 1400 m'ye kadar çıkar. Ülkemizde 15 - 20 m'ye kadar boy, 1 m'nin üstünde gövde çapı, serbest durumda yaygın ve genellikle gevşek bir tepe yapar. Gövde kabuğu kırmızımsı-kahve renkli ve büyük plakalıdır. Yazları sıcak ve kurak, kışları ılıman ve yağışlı Akdeniz ikliminin tipik ağacıdır. Bol ışıkta iyi gelişir, kazık kök yapar, rüzgara, dona ve kuraklığa dayanır, fakir - kuru topraklarda yetişir, kanaatkârdır, kirece de dayanır. İstanbul Adaları'nın doğal türü olan Kızılçam proje alanında daha çok eski konak bahçeleri ile, koru ve park alanlarında görülmektedir (Şekil 43).

Pinus pinea (Fıstıkçamı)

Sıcak ve kurak Akdeniz ikliminin ağacı olan Fıstıkçamı, İberik Yarımadası'ndan Anadolu'ya kadar uzanan kuşakta doğal yayılış gösterir. En geniş yayılışını ülkemizde Batı Anadolu (Özellikle Bergama ve Kozak) ve Marmara bölgelerinde, lokal olarak da Artvin'de Çoruh Vadisi'nde yapar. Ülkemizde 46.490 hektar saf Fıstıkçamı ormanı bulunmaktadır. Olgun bireyleri 25 m ye kadar boylanabilmektedir. 1 m. kadar gövde çapına ulaşabilir. Gövde kabuğu derin çatlaklı, gri-kırmızı renklidir. Tohumları oldukça büyüktür. Halk arasında "çam fıstığı" diye adlandırılan tohumları Batı Anadolu yöresindeki halk için önemli bir gelir kaynağıdır. Düzgün ve dolgun gövde formu ile sanayide kullanıma uygun bir odunu var ise de, daha çok meyvesi için yetiştirilir. Işık ağacı olmasına karşın gölgeye de dayanır. Rüzgâra ve kirece de dayanır. Donlara duyarlıdır, toprak isteği azdır. Güçlü kazık kök yapar, oldukça hızlı gelişir.

Gençlikte yuvarlak, yaşlılıkta şemsiye gibi tepesiyle diğer çamlardan ilk bakışta ayırt edilebilir. Ancak, İstanbul sırtlarındaki yaşlı bireylerinin Serviler ile birlikte oluşturduğu görkemli tabloların, kent silueti içinde çok özel bir konumu bulunmaktadır. Proje alanında daha çok eski konak bahçeleri ile, koru ve park alanlarında görülmektedir (Şekil 44 / a ve b).

Fıstık Çam

ATKESTANELERİ

Kuzey yarımküresinin serin yerlerinde görülen Hippocastanaceae Familyasının dokuz cinsinden birisi olan Atkestaneleri (Aesculus), tüysü yapraklarının sayısı (5 - 9) ve çiçeklerinin rengine göre yirmi beş değişik türe sahiptir. Türkiye'de en fazla görüleni, vatanı balkanlar olan Beyaz Çiçekli Atkestanesi (Aesculus hippocastanum) dir. Yaprak sayısı yedi olan bu tür, 20 - 30 m boylara, 70 - 90 cm çaplara ulaşabilmektedir. Türkiye'nin bütün kasaba ve şehir parklarında ve yol kenarlarında görülen bu tür proje alanında daha çok parklarda, eski konak ve yalı bahçelerinde görülür (Şekil 45 / a ve b).

Diğer türlerden Kırmızı Çiçekli Atkestanesine (Aesculus carnea) az da olsa rastlanılmasına rağmen Sarı Çiçekli Atkestanesi (Aesculus neglecta) ile hemen hiç karşılaşılmaz.

DİŞBUDAK

Oleacae Familyası'ndan olan ve çoğunluğu Kuzey Yarımküre'nin ılıman bölgelerinde yetişen Dişbudaklar, 30 - 40 m boylanabilen endamlı güzel açaçlardır. 65 türü bulunan Dişbudaklardan Türkiye'de doğal olarak görülenler; Adi Dişbudak (Fraxinus excelsior), Sivri Meyveli Dişbudak (Fraxinus oxyacarpa), Çiçekli Dişbudak (Fraxinus ornus) tır. Trakya, Doğu ve Batı Karadeniz Bölgesi, Marmara ve Ege bölgesinde yayılış gösterir. Proje alanında daha çok parklarda ve ve mezarlıklarda görülür. Olgun bireyleri gri kabuklu ve derin çatlaklıdır. Genellikle elips ve kenarları ince dişli olan yaprakları bir sap üzerinde bir arada bulunur. Beyaz çiçekleri salkım, meyveleri de dar ve uzun şerit şeklindedir.

Fraxinus excelsior (Adi Dişbudak)

Avrupa ve Anadolu'da akarsu boylarında, subasar ormanlarda (Longoslarda) yetişir. 250 yıl kadar yaşar. 30 - 40 m. boy ve yuvarlak ya da dikine oval gevşek (dar piramidal) bir tepe (10 - 15m) yapar. Ilıman bölgelerde güneşli az güneşli yerlerde ve kuru nemli ıslak balçık ve kil (ağır) topraklarda iyi gelişir
(Şekil 46 / a ve b).

At Kestanesi

Bir ışık türü olmasına karşın bir süre yarı gölgeye dayanır. Su isteği fazladır, ancak kuru yamaçlarda sığ, kireçli toprakta yetişen ekotipleri vardır. Kent iklimine kirli havaya, deniz suyuna ve fazla suya dayanabilir, geç donlara duyarlıdır. Saçak kök yapar, iyi sürgün verir. Tohumla üretilir.

SEDİRLER

Toros Sediri (Cedrus libani), Batı, Orta ve Doğu Toroslarda doğal olarak bulunur. Kuzeyde Erbaa ve Niksar yörelerinde küçük ve izole bir yayılış gösterir. Dört Sedir türünden biri olan Toros Sedirinin dünya üzerindeki en geniş doğal ormanları Türkiye'dedir. Ülkemizde 109.440 hektar Sedir ormanı bulunmaktadır. 40 m'ye kadar boylanabilen çok uzun ömürlü bir ağaçtır. Gençlikte piramide benzer bir forma sahip olan ağacın tepesi zamanla bozulur ve yayvanlaşır. İğne yaprakları kısa, sivri, batıcı ve kısa sürgün denilen tutam üzerinde birçoğu bir aradadır. Fıçı ya da yumurta biçimindeki kozalakları olgunlaşınca pulları göknarlarda olduğu gibi dağılır ve eksenleri sürgün üzerinde kalır.

Açık tohumluların çamgiller familyasından olup Batı Akdeniz'den Himalaya'lara erişen geniş bir bölgede yetişir. Çapı 3 m, boyu 40 m'ye erişebilir.

Sedirler, sıcak Akdeniz ikliminin ağacıdır, hızlı büyürler. Güneşli yamaçları sıcağı sever ve ışık ağacıdır, ancak bazıları donlara duyarlıdır, kireçli topraklarda yetişebilir ve kuraklığa dayanırlar. Üretimi tohumla, çelikle yada aşıyla yapılır. Proje alanında daha çok parklarda ve yalı bahçelerinde görülür.

Cedrus atlantica (Atlas Sediri)

Kuzey Afrika'da yetişir. Ülkemizde de yetiştirilir. Yaşlandıkça Lübnan sedirinin görünümünü kazanır. Sıcak Akdeniz ikliminden hoşlanır, kalkerli ve gevşek topraklarda iyi yetişir, şiddetli soğuklara karşı duyarlıdır. Soğuk dönemde iğne yaprakları dökülür ama ilkbaharda yeniden yeşerebilir. Üretimi tohumla, çelik ve aşı ile yapılır (Şekil 47 / a ve b).

Cedrus libani (Lübnan Sediri)

Geniş yayılışını ülkemizde (Burdur'dan Kahramanmaraş'a kadar uzanan Toros Dağları üzerinde 1200-2000m) yapar ve Hatay-Amanos dağları üzerinden Lübnan'a uzanır. Yerel bir yayılışı Kelkit- Yeşilırmak vadisinde (Erbaa-Niksar) görülür. Halen Lübnan'da bazı yaşlı sedir ağaçları duvarlar içine alınarak korunmaktadır. 40 m. boy, 2 m. gövde çapı önce piramit sonra yayvan bir tepe yapar ve 1000 yıl kadar yaşar. Ülkemizin anıt ağaçlarındandır. Dalları kalın ve gövdeye diktir. İğne yaprakları koyu yeşil, sert, sivri ve batıcıdır. Akdeniz ikliminin serin kesimlerinde sığ taşlı kalker toprakları üzerinde yetişir, derin topraklarda iyi gelişme gösterir. Işık ağacıdır, tepesi rüzgara duyarlıdır. Alçaklarda ve sıcak yerlerde hızlı gelişirse de erkenden hastalanır ve kurur (Şekil 48).

MANOLYALAR

Doğu Asya'dan Amerika'ya kadar doğal yayılış gösteren Manolyaların 35 kadar türü vardır ve çoğunlukla her dem yeşildirler. Ancak, kışın yaprağını döken türleri de vardır. Yaprakları saplı, tam kenarlı ve büyüktür. Bazı türlerin odunları kaliteli olsa da bu türler daha çok park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılırlar.

Magnolia grandiflora (Büyük Çiçekli Manolya)

Kuzey Amerika'nın güney doğusunda yetişir. Ülkemizde de yetiştirilir. 20-30 m boy ve yuvarlak tepe yapar. Kâse biçiminde, güzel kokulu beyaz çiçekleri 15-20 cm çapındadır. Yumurta biçimindeki bileşik meyve 7-10 cm boyundadır. Ilıman bölgelerde; nemli gevşek balçık toprağında iyi yetişir, asidik topraklara da uyabilir. Kış donlarına ve rüzgâra duyarlıdır. Yarı gölgeye dayanır. Üretimi tohum, çelik ve aşı ile yapılır.

Vatanı Kuzey Amerika olmasına rağmen, çok dekoratif bir görünüme sahip olduğu için başta Avrupa olmak üzere pek çok ülkede yetiştirilir. Proje alanında daha çok parklarda ve yalı bahçelerinde görülür (Şekil 49 / a ve b).

a

b

Manolya

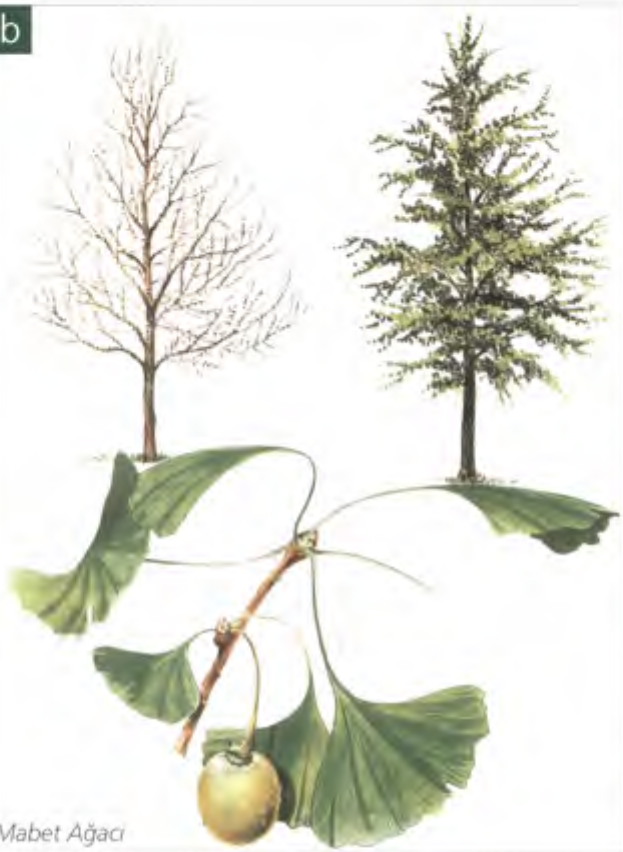
MABET AĞAÇLARI

Mabet Ağacı (Ginko bloba), Çin ve Japon tapınaklarında kutsal ağaç olarak görülmektedir. Güney Doğu Çin kökenlidir, ancak 39. enleme kadar Doğu Asya'da (Japonya ve Kore'de) yayılış gösterir. Ülkemizde de yetiştirilmiş ve yetiştirilmektedir. Gövde kabuğu koyu gri renkli ve çatlaklıdır. Vatanında 30-40 m. boy ve 2,5 m. gövde çapı, önceleri piramidal daha sonra yayvan bir tepe yapar. Deniz ya da ılıman iklimlerde güneşli yarı gölge yerlerde ve kuru nemli topraklarda yetişir. Kent iklimine, kış soğuklarına oldukça dayanıklıdır. Toprak istekleri bakımından da kanaatkâr sayılır, iyi sürgün verir. Üretimi tohumla yapılır. Kendisini hayvanlara karşı korumak için kötü bir koku salan, büyük ve yuvarlak olan tohumlarının dış kısmı etli, olgunlaştığında sarı renkli, iç kısmı odunlaşmış, sonbaharda dökülmeden önce altın sarısı renkli yaprakları ile dekoratif ağaçlardır. Proje alanında daha çok parklarda, eski konak ve yalı bahçelerinde görülür (Şekil 50 / a ve b).

a

b

Mabet Ağacı

a

SAKIZLAR

Sakızağacı (Pistacia atlantica) 20 m kadar boylanabilen geniş ve yuvarlak tepeli bir ağaç türüdür. Odunu ağır ve değerlidir. Asıl yayılışını Kuzey Afrika da gösterir. Yurdumuzda sıcak ve kurak yörelerde görülür. Üç türü çalı ve ağaççık formunda olan Sakızların ağaç formunda olanı (Pistacia atlantica), ülkemizde boylu ve kalın gövdeler oluşturur. Ege ve Akdeniz ormanlarında doğal olarak yetişir. İki çeneklikler sınıfının antepfıstığıgiller familyasındandır. Boyu 8-10 m'ye erişebilen yuvarlak 5 - 6 çapında geniş bir tepeye sahip ağaçtır. Bu cinse dahil bazı türlerin yaprakları kışın dökülür, bazıları da hep yeşildir. Koyu kırmızı çiçekleri salkım biçimindedir (Şekil 51 / a ve b).

Pistacia atlantica (Atlas Sakızı)

Kanarya Adaları'ndan başlayarak Akdeniz'in doğusuna kadar uzanır ve ülkemizde de yetişir. 8 - 10 m. boy yapar. Akdeniz iklimli bölgelerde, sıcak ve kuru hatta kireçli toprak da yetişir. Üretimi tohumla yapılır.

b

Sakız Ağacı

IHLAMURLAR

Tiliaceae Familyası'nın önemli temsilcilerinden olan Ihlamurların, Kuzey Yarımküresi'nin ılıman ve subtropik bölgelerinde yayılış gösteren otuz kadar türü vardır. Bunların arasında en önemlileri Gümüşi Ihlamur (Tilia tomentosa), Büyük Yapraklı Ihlamur (Tilia grandifolia), Küçük Yapraklı Ihlamur (Tilia cordata), ve Kafkas Ihlamuru (Tilia rubra) dur. Bu dört türden birisi (Küçük Yapraklı Ihlamur) Türkiye'de doğal olarak bulunmaz. Büyük Yapraklı Ihlamur ise çok az bulunur. Özellikle kuzey ve batı bölgelerimizdeki ormanlarda rastlanan sık dallı, geniş tepeli ağaçlardır. Temiz hava, nemli-derin topraklar isterler. Yaprakları yürek biçimli; kenarları dişli, uzun saplıdır. Çiçekleri Haziran - Temmuz'da açar; sarımsı-beyaz renkli ve kokuludur. Meyveleri küremsi - oval kalın kabuklu, kapaklı kapsül biçimlidir. Boyları 20 - 30 m ye, çapları 1m ye kadar ulaşabilir.

Tilia argentea (Gümüşi Ihlamur)

Güneydoğu Avrupa ile Asya'da Türkiye'de (Karadeniz ve Marmara bölgeleri yapraklı orman kuşağında) yetişir ve yetiştirilir. Gümüşi Ihlamur Marmara, Batı Karadeniz, Orta Toroslar ve Kuzey Anadolu'da yayılış gösterir. Yapraklarının altı gümüş renginde tüyler ile kaplı olduğu için bu adı almıştır. Sık dallanma, geniş piramit formlu bir tepe yapar. Gençken gövde kabuğu düz, sonraları çatlaklıdır. Dalları, gövdeye dar bir açı ile birleşir. Deniz ikliminde; güneşli yerlerde ve normal-taze bahçe toprağında yetişir; kurak yerlerde ve büyük kentlerde de yetişebilir; kirli havaya ve dumana dayanır. Üretimi tohumla ve aşı ile yapılır (Şekil 52 / a , b ve c).

b

a

Ihlamur

c

Ihlamur

İkiz Çınar / İ.Ü Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

SARIYER'DE
ZAMANIN GÖRKEMLİ TANIKLARI

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

AĞAÇ TÜRÜ

Gümüşi Ihlamur
(Tilia tomentosa)

BULUNDUĞU YER

Merkez - Dağevleri - Maden Mahallesi Rumeli Fener Yolu Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	111
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	194
Gövde Çevresi (cm)	350

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

250007

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Feneri Mahallesi
Çarşı Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	121
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	169
Gövde Çevresi (cm)	380

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

250036

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Tarabya Ferah Evler Mahallesi
Dere Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	185
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	296
Gövde Çevresi (cm)	580

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

250048

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Tarabya Ferah Evler Mahallesi Yeniköy - Tarabya Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	175
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	280
Gövde Çevresi (cm)	550

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

250065

AĞAÇ TÜRÜ

Akdeniz Servisi
(Cupressus sempervirens)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Kavağı
Mahallesi
Köprü Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	108
BOY(m)	28
YAŞ (Yıl)	324
Gövde Çevresi (cm)	340

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

251036

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Kavağı
Mahallesi
İskele Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	207
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	383
Gövde Çevresi (cm)	650

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1807 yılında III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa İsyanı'na tanıklık etmiştir.)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

251047

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Kavağı
Mahallesi
İskele Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	169
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	270
Gövde Çevresi (cm)	530

ANITSAL NİTELİĞİ

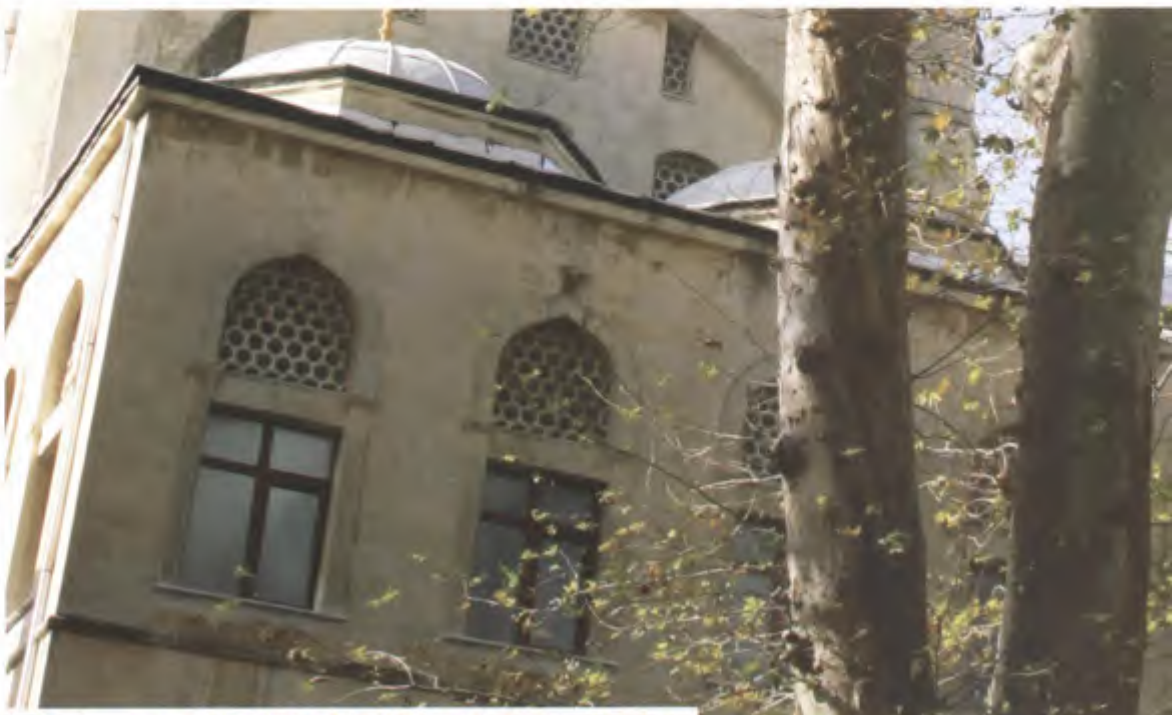
Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1807 yılında III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa İsyanı'na tanıklık etmiştir.)

A.A. / K.D.A.

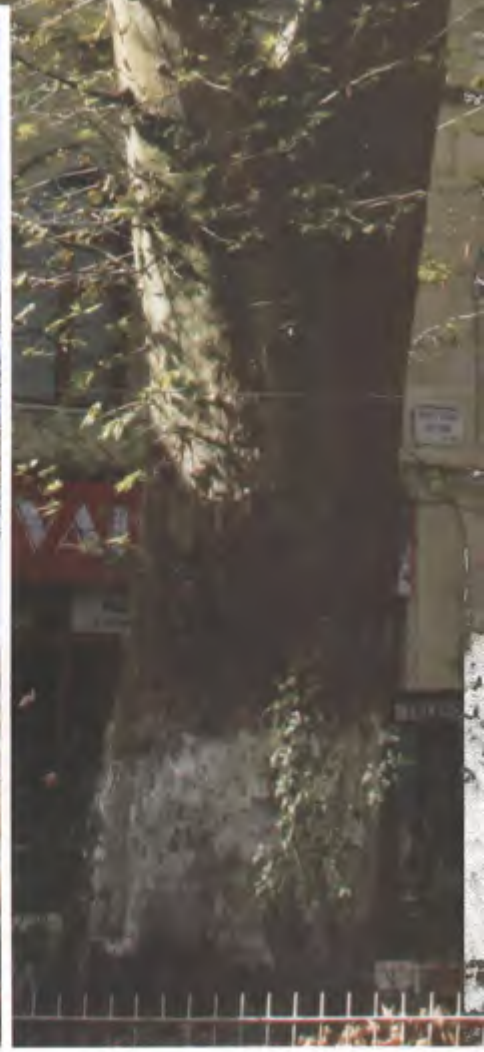
Anıt Ağaç

ID

251041

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Kavağı Mahallesi
İskele Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	150
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	210
Gövde Çevresi (cm)	470

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1807 yılında III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa İsyanı'na tanıklık etmiştir.)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

251042

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Kavağı
Mahallesi
İskele Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	124
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	174
Gövde Çevresi (cm)	390

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

251049

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sediri
(Cedrus atlantica)

BULUNDUĞU YER

Yenimahalle Mahallesi Karakütük Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	121
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	363
Gövde Çevresi (cm)	380

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

252007

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Yapraklı Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Yenimahalle Mahallesi Karakütük Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	80
BOY(m)	11
YAŞ (Yıl)	128
Gövde Çevresi (cm)	250

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

252024

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kireçburnu Mahallesi
Tarabya Kireçburnu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	150
BOY(m)	24
YAŞ (Yıl)	210
Gövde Çevresi (cm)	470

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

253018

AĞAÇ TÜRÜ

Lübnan Sediri
(Cedrus libani)

BULUNDUĞU YER

Tarabya - Ferahevler Mahallesi
Hamam Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	99
BOY(m)	12
YAŞ (Yıl)	327
Gövde Çevresi (cm)	310

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

253125

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Rumeli Hisarı Mahallesi
Hisar Meydanı Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	197
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	315
Gövde Çevresi (cm)	620

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

254112

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Merkez - Dağevleri - Maden Mahallesi Şehit Mithat Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	159
BOY(m)	25
YAŞ (Yıl)	254
Gövde Çevresi (cm)	500

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, mistik, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

255012

AĞAÇ TÜRÜ

Sahil Sekoyası
(Sequoia sempervirens)

BULUNDUĞU YER

Büyükdere Mahallesi
Piyasa Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	96
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	115
Gövde Çevresi (cm)	300

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve ekzotik olma

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

255150

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Yapraklı Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Rumeli Hisarı Mahallesi Baltalimanı - Hisar Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	137
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	240
Gövde Çevresi (cm)	430

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (16 Ağustos 1838 yılında İngilizler ile yapılan Ticaret Anlaşması'na tanıklık etmiştir.)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

255198

AĞAÇ TÜRÜ

Gümüşi Ihlamur
(Tilia tomentosa)

BULUNDUĞU YER

Reşitpaşa Mahallesi
Yaver Selahattin
Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	92
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	147
Gövde Çevresi (cm)	290

ANITSAL NİTELİĞİ

Mistik mekan, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

257257

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Emirgan Mahallesi
İstinye Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	159
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	254
Gövde Çevresi (cm)	500

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

258142

AĞAÇ TÜRÜ

Kızıl Çam
(Pinus brutia)

BULUNDUĞU YER

Tarabya - Ferahevler Mahallesi
Muradi Hamis Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	96
BOY(m)	13
YAŞ (Yıl)	288
Gövde Çevresi (cm)	300

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

258692

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Yapraklı Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Büyükdere Mahallesi Piyasa Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	64
BOY(m)	14
YAŞ (Yıl)	102
Gövde Çevresi (cm)	200

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

259416

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sediri
(Cedrus atlantica)

BULUNDUĞU YER

Emirgan Mahallesi
Hakim Tahsin
Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	94
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	310
Gövde Çevresi (cm)	295

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

259442

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sediri
(Cedrus atlantica)

BULUNDUĞU YER

Emirgan Mahallesi
Hakim Tahsin Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	153
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	413
Gövde Çevresi (cm)	480

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259443

AĞAÇ TÜRÜ

Sahil Sekoyası *(Sequoia sempervirens)*

BULUNDUĞU YER

Emirgan Mahallesi Hakim Tahsin Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	146
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	175
Gövde Çevresi (cm)	460

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik, yöresel tarih ve egzotik olma

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

259445

AĞAÇ TÜRÜ

Mabet Ağacı
(Ginkgo biloba)

BULUNDUĞU YER

Baltalimanı Mahallesi
Hisar Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	100
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	160
Gövde Çevresi (cm)	315

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel Boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve egzotik olma

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

259502

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Tarabya Mahallesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	271
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	583
Gövde Çevresi (cm)	850

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel Boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve mistik mekanda yeralma

A.A. / K.D.A.

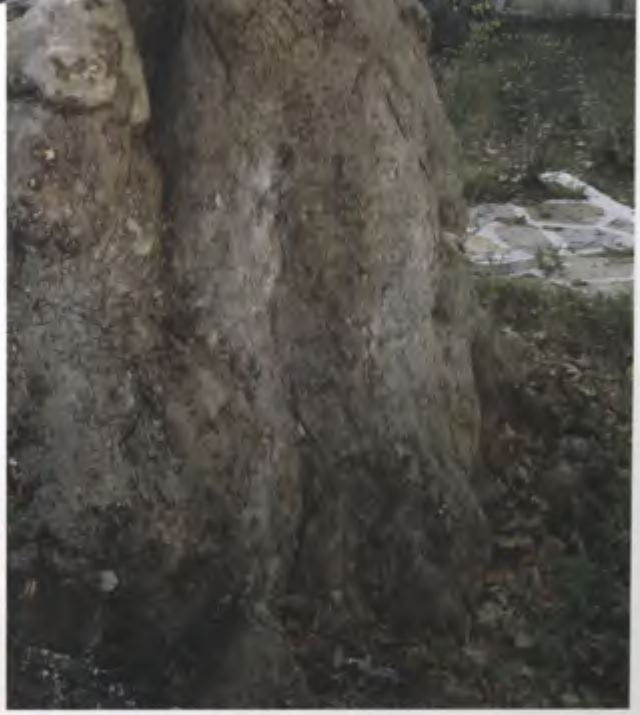
Anıt Ağaç

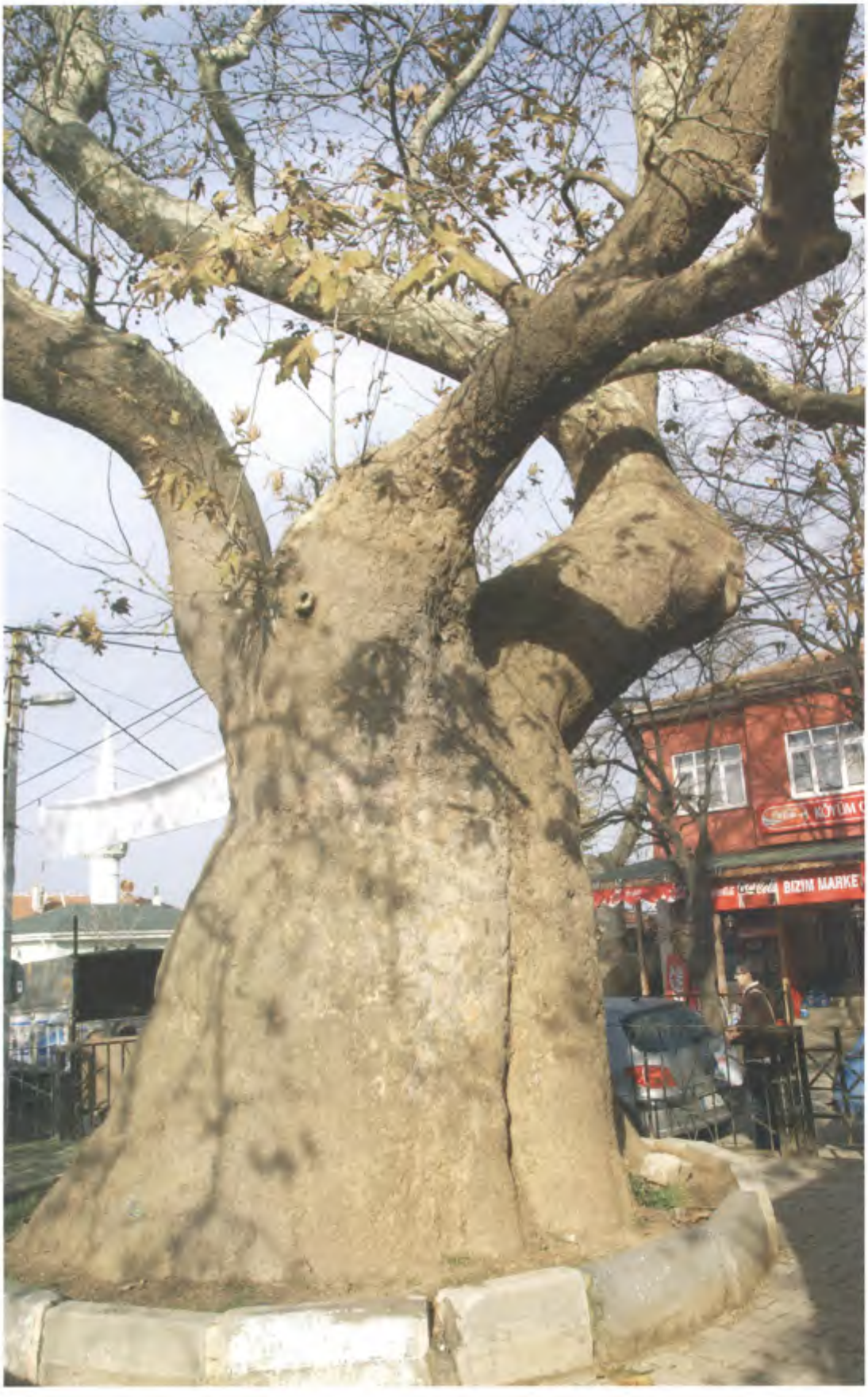
ID

259504

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Zekeriyaköy

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	223
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	412
Gövde Çevresi (cm)	700

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259505

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Zekeriyaköy

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	159
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	254
Gövde Çevresi (cm)	500

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259506

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Zekeriyaköy

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	127
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	178
Gövde Çevresi (cm)	400

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259507

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	143
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	200
Gövde Çevresi (cm)	450

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Türk sinema tarihinde çok sayıda filme sahne olması)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259508

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	232
BOY(m)	28
YAŞ (YIl)	429
Gövde Çevresi (cm)	730

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda film, klibe sahne olma ve Kabakçı Mustafa isyanında asilerin toplanma yeri)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259509

AĞAÇ TÜRÜ

Saplı Meşe
(Quercus robur)

BULUNDUĞU YER

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	175
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	350
Gövde Çevresi (cm)	550

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259510

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	162
BOY(m)	30
YAŞ (Yıl)	259
Gövde Çevresi (cm)	510

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (Kabakçı Mustafa isyanını başlatan asilerin toplanma yeri - Çayırbaşı)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259511

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	404
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	1212
Gövde Çevresi (cm)	1270

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda film sahne olma ve minyatür sanatına obje olma)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259512

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	275
BOY(m)	26
YAŞ (Yıl)	591
Gövde Çevresi (cm)	865

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda film sahne olma ve minyatür sanatına obje olma)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

259513

SARIYER'İN ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇLARI

İlçe sınırları içindeki öngörünüm alanında bulunan anıt ve korunmaya değer ağaçlar hakkında mevcut bilgilerden bir bölümü Tablo 1 de verilmiştir. Çalışma alanı öngörünüm ile sınırlı olmasına karşın, bu sınır dışında kalan anıt ağaçlar da tabloya dahil edilmiştir. Proje alanı dışında çok sayıda başka korunmaya değer ağaç mevcut ise de, bu ağaçlarda tespit yapılmamıştır. Tespit yapılan ağaçlar hakkında toplanan teknik ve konumsal bilgilerin bir bölümü (örneğin enlem ve boylam, tepe çapları, sağlık durumları ve görecekleri teknik işlemlere ilişkin açıklamalar vb gibi) eserin hacmini genişletmemek amacıyla burada gösterilmemiştir. Keza, çalışma alanında tespit edilen anıt ve korunmaya değer ağaçların sayısı çok olmasına karşın, burada sadece göğüs çapı 1 m nin üzerinde olanlara yer verilmiştir. Bir bölümü ilgili ağaçlara ait görsel dokümanın bulunduğu sayfalarda verilen kısa bilgilerden bazıları, bu ağaçlar hakkında okuyucuya toplu bir görüş kazandırmak amacıyla burada tekrar verilmiştir.

Tablo 1: Sarıyer Öngörünüm Alanında Bulunan Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçlar

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
01	Gümüşi Ihlamur	Tilia tomentosa	K.D.A.	250007	350	111	22	194	Merkez - Dağevleri - Maden Mahallesi Rumeli Fener Yolu Sok.	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
02	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	250036	380	121	21	169	Rumeli Feneri Mahallesi Çarşı Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
03	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	250048	580	185	17	296	Tarabya Ferah Evler Mahallesi Dere Sokak	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
04	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	250065	550	175	19	280	Tarabya Ferah Evler Mahallesi Yeniköy - Tarabya Cad.	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
05	Akdeniz Servisi	Cupressus sempervirens	K.D.A.	251036	340	108	28	324	Rumeli Kavağı Mahallesi Köprü Sokak	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
06	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	251047	650	207	16	383	Rumeli Kavağı Mahallesi İskele Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1807 yılında III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa İsyanı'na tanıklık etti.)
07	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	251041	530	169	21	270	Rumeli Kavağı Mahallesi İskele Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1807 yılında III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa İsyanı'na tanıklık etti.)
08	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	251042	470	150	21	210	Rumeli Kavağı Mahallesi İskele Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1807 yılında III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa İsyanı'na tanıklık etti.)
09	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	251049	390	124	15	174	Rumeli Kavağı Mahallesi İskele Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
10	Atlas Sediri	Cetrus atlantica	A.A.	252007	380	121	16	363	Yenimahalle Mahallesi Karakütük Caddesi	Görsel nitelik
11	Büyük Yapraklı Manolya	Magnolia grandiflora	K.D.A.	252024	250	80	11	128	Yenimahalle Mahallesi Karakütük Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
12	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	253018	470	150	24	210	Kireçburnu Mahallesi Tarabya Kireçburnu Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
13	Lübnan Sediri	Cetrus libani	K.D.A	253125	310	99	12	327	Tarabya - Ferahevler Mahallesi Hamam Sokak	Görsel nitelik
14	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A	254112	620	197	18	315	Rumeli Hisarı Mahallesi Hisar Meydanı Sokak	Fiziksel boyut,görsel nitelik ve yöresel tarih
15	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A	255012	500	159	25	254	Merkez - Dağevleri - Maden Mahallesi Şehit Mithat Caddesi	Fiziksel boyut, mistik, görsel nitelik ve yöresel tarih
16	Sahil Sekoyası	Sequoia sempervirens	K.D.A	255150	300	96	16	115	Büyükdere Mahallesi Piyasa Caddesi	Görsel nitelik ve ekzotik olma
17	Büyük Yapraklı Manolya	Magnolia grandiflora	A.A	255198	430	137	17	240	Rumeli Hisarı Mahallesi Baltalimanı - Hisar Cad.	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (1838 yılında İngilizlerle yapılan Ticaret Antlaşması'na tanıklık etti.)
18	Gümüşi Ihlamur	Tilia tomentosa	K.D.A	255257	290	92	17	147	Reşitpaşa Mahallesi Yaver Selahattin Sokak	Mistik, görsel nitelik ve yöresel tarih
19	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A	258142	500	159	22	254	Emirgan Mahallesi İstinye Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
20	Kızıl Çam	Pinus brutia	K.D.A	258692	300	96	13	288	Tarabya - Ferahevler Mahallesi Muradi Hamis Sokak	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
21	Büyük Yapraklı Manolya	Magnolia grandiflora	K.D.A	259416	200	64	14	102	Büyükdere Mahallesi Piyasa Caddesi	Görsel nitelik
22	Atlas Sediri	Cetrus atlantica	K.D.A	259442	295	94	16	310	Emirgan Mahallesi Hakim Tahsin Sokak	Görsel nitelik ve yöresel tarih
23	Atlas Sediri	Cetrus atlantica	A.A	259443	480	153	18	413	Emirgan Mahallesi Hakim Tahsin Sokak	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
24	Sahil Sekoyası	Sequoia sempervirens	K.D.A	259445	460	146	17	175	Emirgan Mahallesi Hakim Tahsin Sokak	Görsel nitelik, yöresel tarih ve egzotik olma
25	Mabet Ağacı	Ginkgo biloba	K.D.A	259502	315	100	19	160	Baltalimanı Mahallesi Hisar Caddesi	Fiziksel Boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve egzotik olma
26	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259504	850	271	17	583	Tarabya Mahallesi	Fiziksel Boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve mistik mekanda yeralma
27	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259505	700	223	17	412	Zekeriyaköy	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
28	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259506	500	159	16	254	Zekeriyaköy	Görsel nitelik ve yöresel tarih
29	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	A.A	259507	400	127	20	178	Zekeriyaköy	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
30	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	A.A	259508	450	143	20	200	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Türk sinema tarihinde çok sayda filme sahne olması)
31	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259509	730	232	28	429	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayda film ve klibe sahne olma), Ahtapot Çınar

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
32	Saplı Meşe	Quercus robur	A.A	259510	550	175	19	350	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih - Kovuk Meşe
33	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259511	510	162	30	259	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih (Kabakçı Mustafa isyanını başlatan asilerin toplanma yeri - Çayırbaşı) - İkiz Çınar
34	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259512	1270	404	17	1212	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda film sahne olma ve minyatür sanatına obje olma), Ağıl Çınarı
35	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259513	865	275	26	591	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Araştırma Ormanı	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda film sahne olma ve minyatür sanatına obje olma), Sultansuyu Çınarı
36	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259514	635	202	24	374	Rumeli Kavağı Altınkum, Askeri Alan	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih - Delikli Çınar
37	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A	259515	625	199	22	318	Rumeli Kavağı Altınkum, Askeri Alan	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

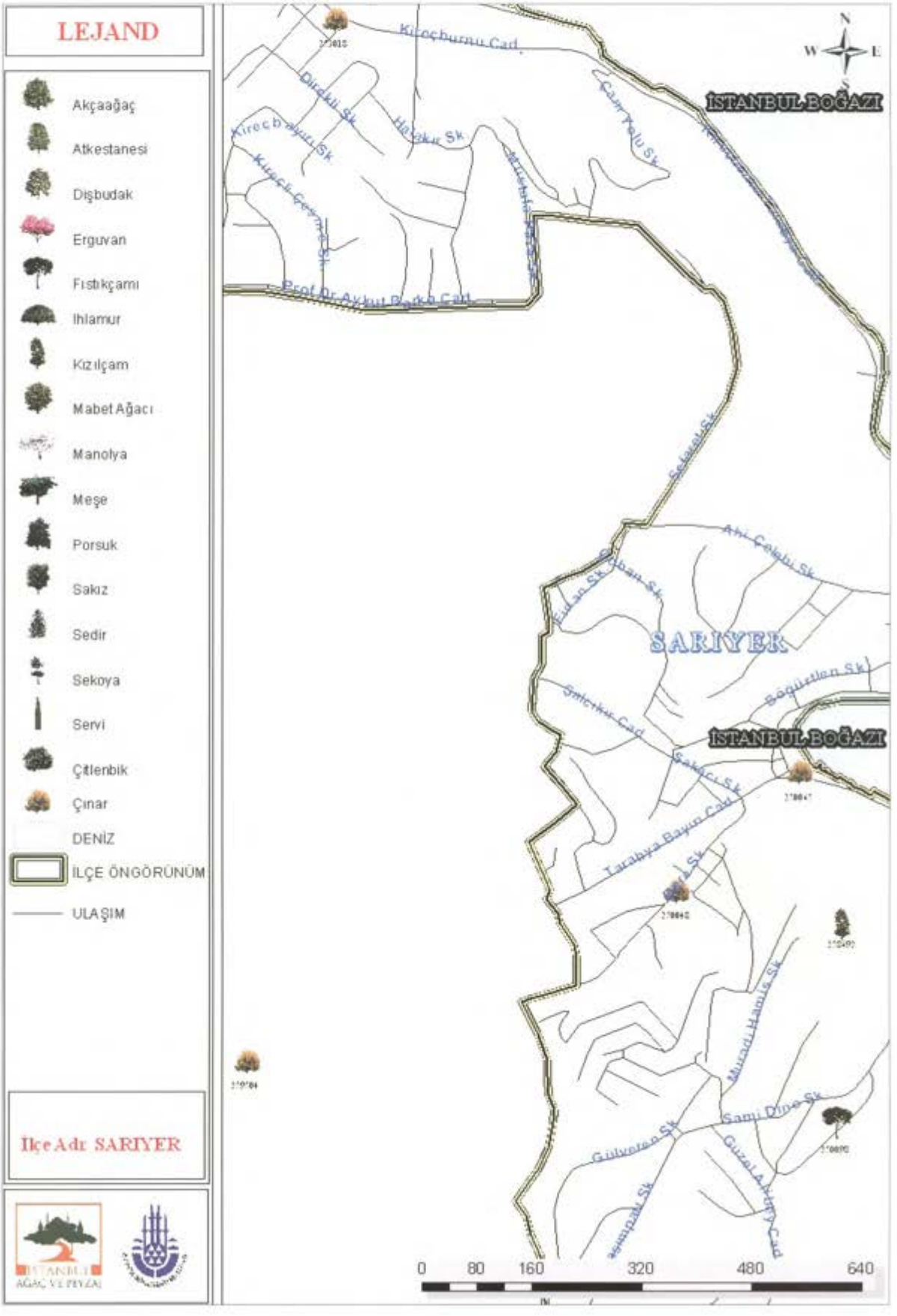
KONUMSAL DURUM VE ULAŞIM

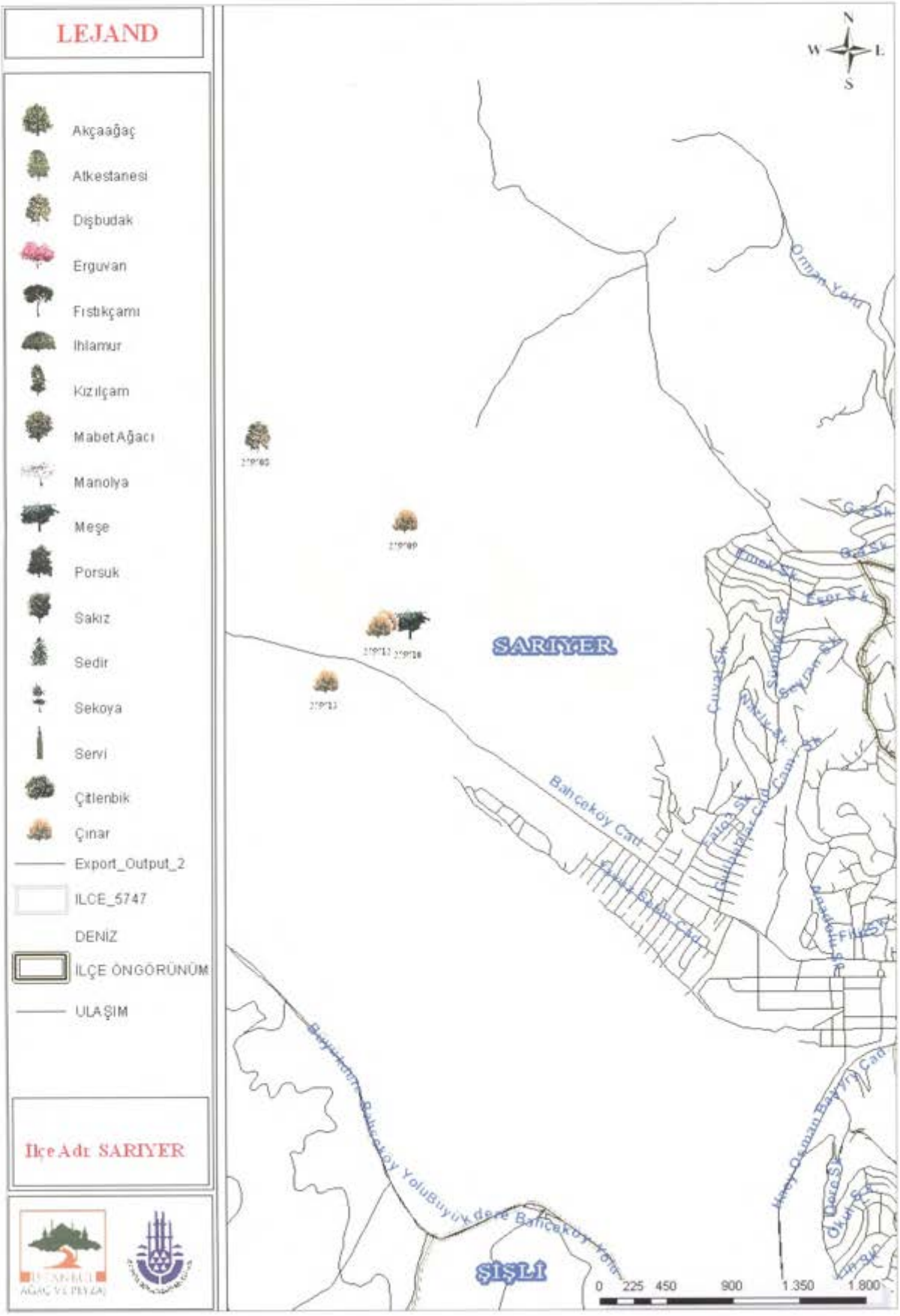
İlçe sınırları içinde bulunan anıt ağaçların lokal konumları Harita da gösterilmiştir. Doğa severlere, rehberlere, tur organizatörlerine ve ekoturizm ile uğraşan resmi ve sivil toplum kurum ve kuruluşlarına yardımcı olmak amacıyla, sadece anıt ağaçların ve ayrıca korunmaya değer ağaçlardan nadir görülen ve egzotik olanların ilçe içindeki konumsal durumlarının gösterildiği bu haritada olanaklar ölçüsünde ulaşım ağına da yer verilmiştir.

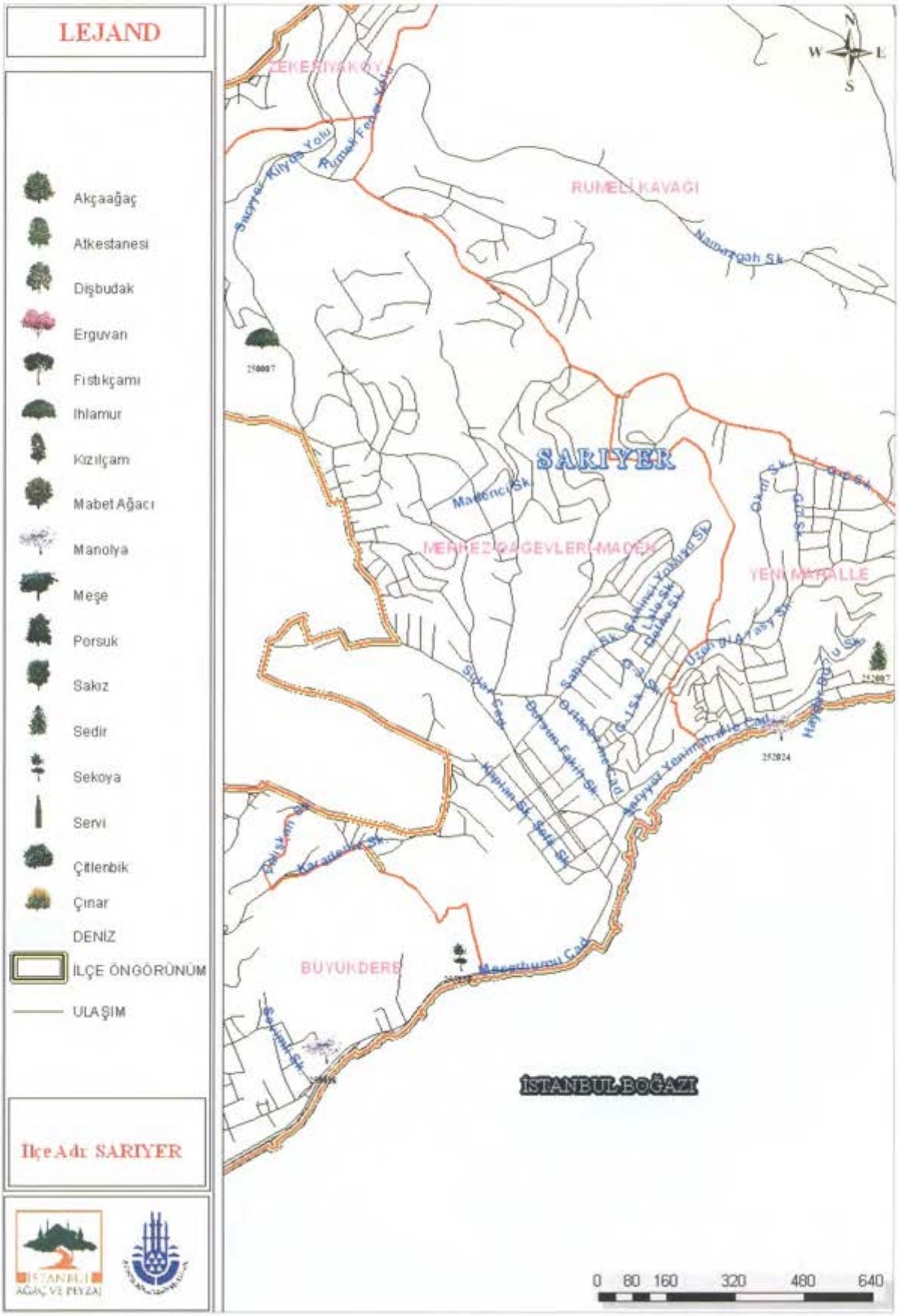

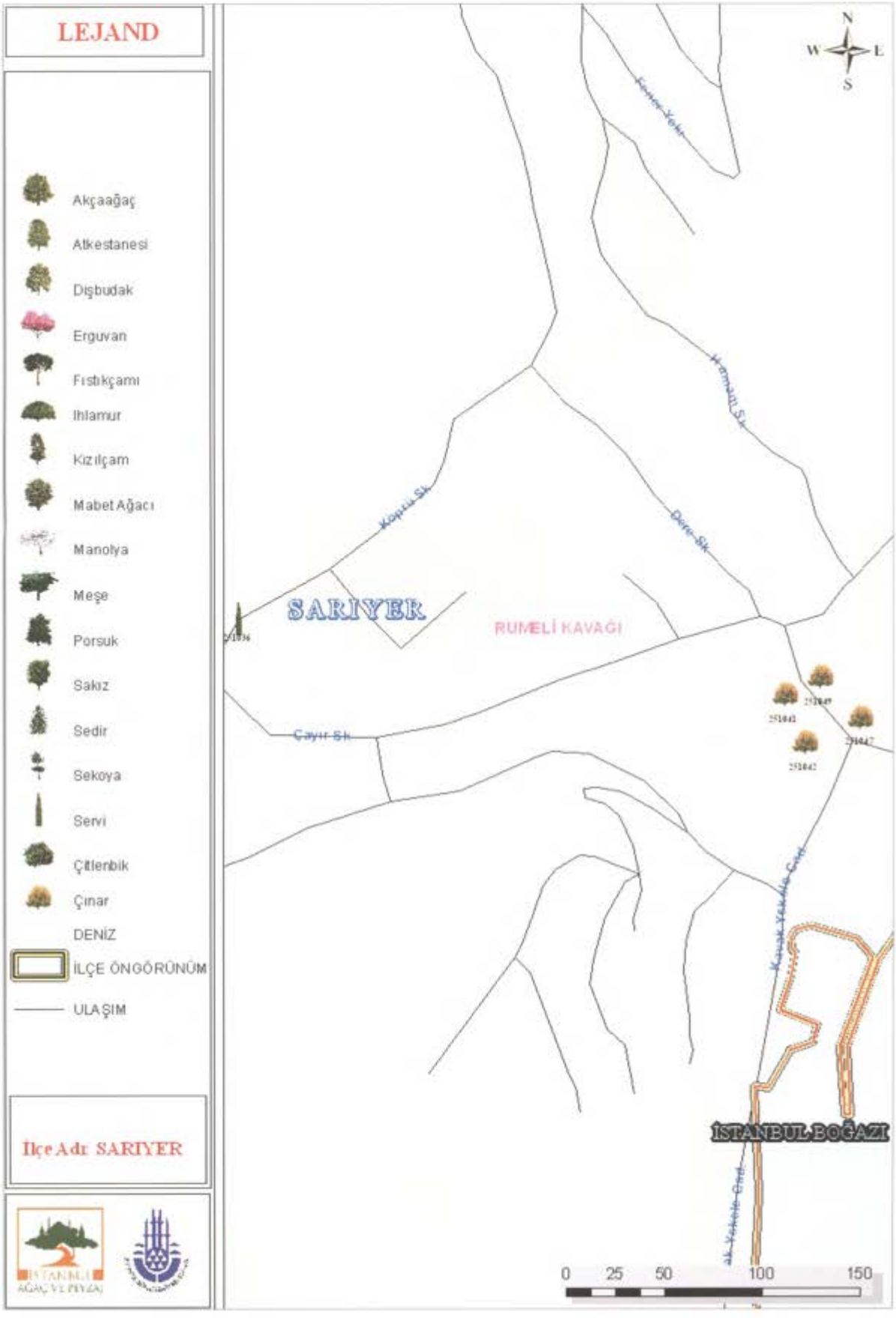
BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dışbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
Export_Output_2
ILCE_5747
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı SARIYER
N
W
E
S
SARIYER
ŞİŞLİ
Bahçeköy Cad.
Büyükdere Bahçeköy Yolu
Orman Yolu
0 225 450 900 1.350 1.800

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı: SARIYER
İSTANBUL AĞAÇ VE PEYZAJ
ZEKERİYAKÖY
RUMELİ KAVAĞI
SARIYER
MERKEZ DAĞEVLERİ-MADEN
YENİ MAHALLE
BÜYÜKDERE
İSTANBUL BOĞAZI
N
W
L
S
0 80 160 320 480 640

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı SARIYER
İSTANBUL AĞAÇ VE PEYZAJ
N
W
E
S
Kemer Yolu
Kapıtaş Sk.
Hamam Sk.
Dere Sk.
Çayır Sk.
SARIYER
RUMELİ KAVAĞI
251936
251945
251942
251947
251943
Kavak Yakuplu Cad.
İSTANBUL BOĞAZI
Ak Yakuplu Cad.
0
25
50
100
150

Çınar / Robert Koleji - Beşiktaş

BEŞİKTAŞ'TA ZAMANIN GÖRKEMLİ TANIKLARI

AĞAÇ TÜRÜ

Erguvan
(Cercis siliquastrum)

BULUNDUĞU YER

Kuruçeşme Mahallesi
Gürcükızı Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	68
BOY(m)	6
YAŞ (Yıl)	109
Gövde Çevresi (cm)	215

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

4110034

AĞAÇ TÜRÜ

Erguvan
(Cercis siliquastrum)

BULUNDUĞU YER

Kuruçeşme Mahallesi
Gürcükızı Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	49
BOY(m)	10
YAŞ (Yıl)	78
Gövde Çevresi (cm)	153

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

4110036

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sakızı
(Pistacia atlantica)

BULUNDUĞU YER

Ortaköy Mahallesi
Ahmet Adnan
Saygun Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	104
BOY(m)	10
YAŞ (Yıl)	182
Gövde Çevresi (cm)	325

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik,
yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer
Ağaç

ID

4110056

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sakızı
(Pistacia atlantica)

BULUNDUĞU YER

Kuruçeşme Mahallesi
Kireçhane Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	88
BOY(m)	12
YAŞ (Yıl)	141
Gövde Çevresi (cm)	275

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

4110142

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sakızı
(Pistacia atlantica)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Aziz Oğan Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	105
BOY(m)	13
YAŞ (Yıl)	184
Gövde Çevresi (cm)	330

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

4130133

AĞAÇ TÜRÜ

Akdeniz Servisi
(Cupressus sempervirens)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Rumeli Hisarı
Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	137
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	411
Gövde Çevresi (cm)	430

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140002

AĞAÇ TÜRÜ

Gümüşi Ihlamur
(Tilia tomentosa)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Cevdet Paşa
Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	143
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	250
Gövde Çevresi (cm)	450

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140080

AĞAÇ TÜRÜ

Erguvan
(Cercis siliquastrum)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Küçük Bebek Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	80
BOY(m)	7
YAŞ (Yıl)	128
Gövde Çevresi (cm)	250

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

4140121

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	159
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	254
Gövde Çevresi (cm)	500

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140161

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Ortaköy Mahallesi
Muallim Naci
Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	150
BOY(m)	24
YAŞ (Yıl)	210
Gövde Çevresi (cm)	470

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140619

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
İnşirah Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	32
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve mistik mekanda bulunma

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140680

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
İnşirah Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	32
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve mistik mekanda bulunma

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140680

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Bebek Parkı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	153
BOY(m)	26
YAŞ (Yıl)	245
Gövde Çevresi (cm)	480

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140794

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Bebek Parkı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	188
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	301
Gövde Çevresi (cm)	590

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140795

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Arnavutköy
Mahallesi
Robert Koleji

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	239
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	442
Gövde Çevresi (cm)	750

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140796

AĞAÇ TÜRÜ

Mavi Sedir
(Cetrus atlantica)

BULUNDUĞU YER

Arnavutköy
Mahallesi
Robert Koleji

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	137
BOY(m)	23
YAŞ (Yıl)	411
Gövde Çevresi (cm)	430

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140797

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Bebek Mahallesi
Bebek Parkı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

4140798

BEŞİKTAŞ'IN ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇLARI

İlçe sınırları içindeki öngörünüm alanında bulunan anıt ve korunmaya değer ağaçlar hakkında mevcut bilgilerden bir bölümü Tablo 1 de verilmiştir. Çalışma alanı öngörünüm ile sınırlı olmasına karşın, bu sınır dışında kalan anıt ağaçlar da tabloya dahil edilmiştir. Proje alanı dışında çok sayıda başka korunmaya değer ağaç mevcut ise de, bu ağaçlarda tespit yapılmamıştır. Tespit yapılan ağaçlar hakkında toplanan teknik ve konumsal bilgilerin bir bölümü (örneğin enlem ve boylam, tepe çapları, sağlık durumları ve görecekleri teknik işlemlere ilişkin açıklamalar vb gibi) eserin hacmini genişletmemek amacıyla burada gösterilmemiştir. Keza, çalışma alanında tespit edilen anıt ve korunmaya değer ağaçların sayısı çok olmasına karşın, burada sadece göğüs çapı 1 m nin üzerinde olanlara yer verilmiştir. Bir bölümü ilgili ağaçlara ait görsel dokümanın bulunduğu sayfalarda verilen kısa bilgilerden bazıları, bu ağaçlar hakkında okuyucuya toplu bir görüş kazandırmak amacıyla burada tekrar verilmiştir.

Tablo 1: Beşiktaş Öngörünüm Alanında Bulunan Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçlar

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
01	Erguvan	Cercis siliquastrum	K.D.A.	4110034	215	68	6	109	Kuruçeşme Mahallesi Gürcükızı Sokak	Görsel nitelik
02	Erguvan	Cercis siliquastrum	K.D.A.	4110036	153	49	10	78	Kuruçeşme Mahallesi Gürcükızı Sokak	Görsel nitelik
03	Atlas Sakızı	Pistacia atlantica	K.D.A.	4110056	325	104	10	182	Ortaköy Mahallesi Ahmet Adnan Saygun Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
04	Atlas Sakızı	Pistacia atlantica	K.D.A.	4110142	275	88	12	141	Kuruçeşme Mahallesi Kireçhane Sokak	Görsel nitelik
05	Atlas Sakızı	Pistacia atlantica	K.D.A.	4130133	330	105	13	184	Bebek Mahallesi Aziz Oğan Sokak	Görsel nitelik
06	Akdeniz Servisi	Cupressus sempervirens	A.A.	4140002	430	137	19	411	Bebek Mahallesi Rumeli Hisarı Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
07	Gümüşi Ihlamur	Tilia tomentosa	A.A.	4140080	450	143	19	250	Bebek Mahallesi Cevdet Paşa Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
08	Erguvan	Cercis siliquastrum	K.D.A.	4140121	250	80	7	128	Bebek Mahallesi Küçük Bebek Sokak	Görsel nitelik
09	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140161	500	159	21	254	Bebek Mahallesi Bebek Meydanında Set Üstünde	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
10	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140619	470	150	24	210	Ortaköy Mahallesi Muallim Naci Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
11	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140680	600	191	32	306	Bebek Mahallesi İnşirah Sokak	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve mistik mekanda bulunmak
12	Erguvan	Cercis siliquastrum	K.D.A.	4140736	260	83	8	133	Bebek Mahallesi Cevdet Paşa Caddesi	Görsel nitelik

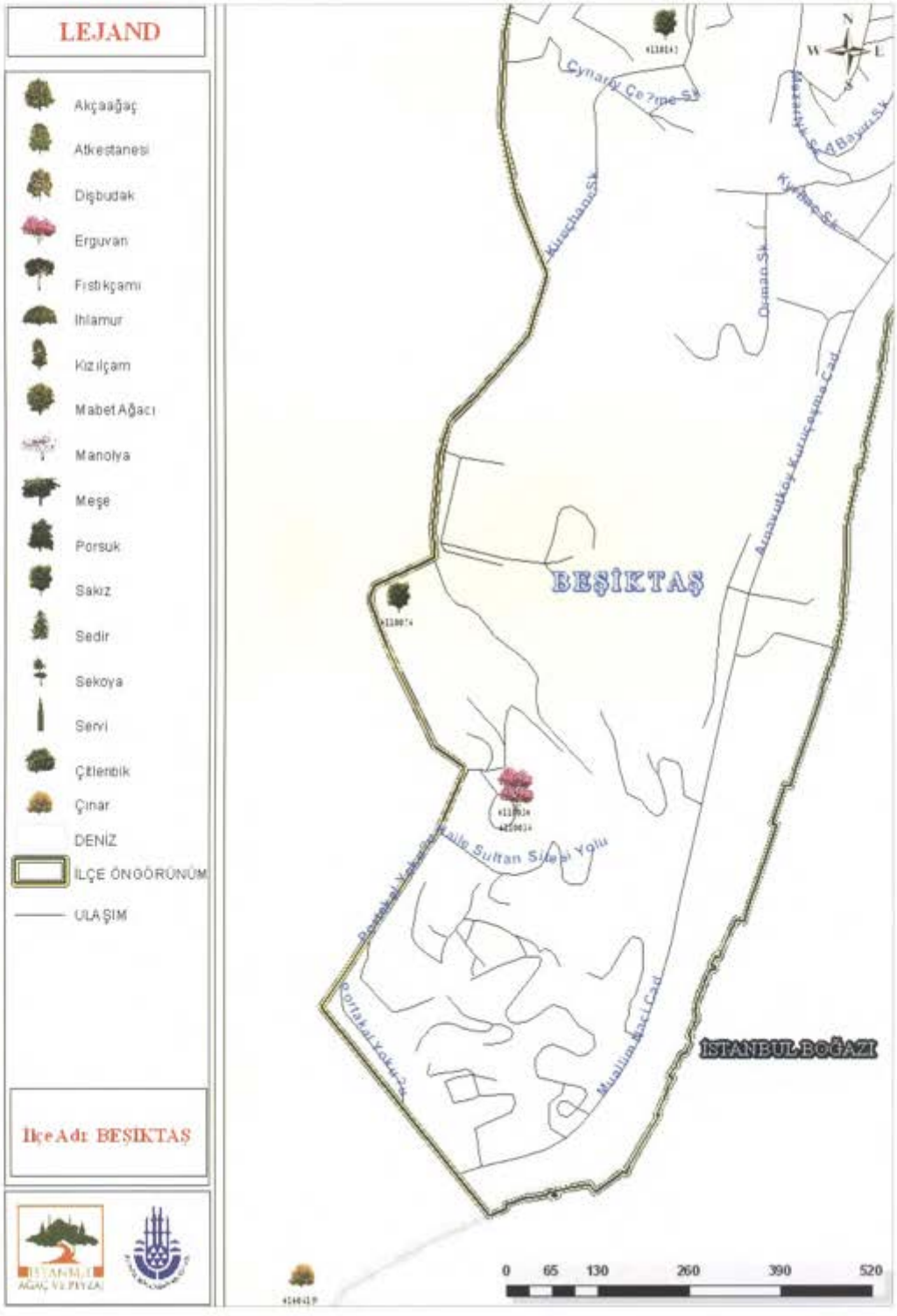
BOĞAZİÇİ'NDE YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
13	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140794	480	153	26	245	Bebek Mahallesi Bebek Parkı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
14	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140795	590	188	17	301	Bebek Mahallesi Bebek Parkı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
15	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140796	750	239	19	442	Arnavutköy Mahallesi Robert Koleji	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
16	Mavi Sedir	Cetrus atlantica	A.A.	4140797	430	137	23	411	Arnavutköy Mahallesi Robert Koleji	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
17	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	4140798	600	191	21	306	Bebek Mahallesi Bebek Parkı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

KONUMSAL DURUM VE ULAŞIM

İlçe sınırları içinde bulunan anıt ağaçların lokal konumları Harita da gösterilmiştir. Doğa severlere, rehberlere, tur organizatörlerine ve ekoturizm ile uğraşan resmi ve sivil toplum kurum ve kuruluşlarına yardımcı olmak amacıyla, sadece anıt ağaçların ve ayrıca korunmaya değer ağaçlardan nadir görülen ve egzotik olanların ilçe içindeki konumsal durumlarının gösterildiği bu haritada olanaklar ölçüsünde ulaşım ağına da yer verilmiştir.

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı BEŞIKTAŞ
İSTANBUL AĞAÇ VE PEYZAJ
N
W
L
S
SARIYER
BEŞİKTAŞ
İSTANBUL BOĞAZI
Büyükdere Cad.
Yıldız Sk.
Barbaros Bulvarı
Kuruçeşme Cad.
Ortaklar Cad.
Yahya Kemal Cad.
Köprü Yolu
0 95 190 380 570 760

Mabet Ağacı / Beylerbeyi - Üsküdar

ÜSKÜDAR'DA
ZAMANIN GÖRKEMLİ TANIKLARI

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Çiçekli Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	96
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	156
Gövde Çevresi (cm)	300

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

507039

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Çiçekli Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	105
BOY(m)	11
YAŞ (Yıl)	184
Gövde Çevresi (cm)	330

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

507040

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Çiçekli Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	121
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	212
Gövde Çevresi (cm)	380

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

507041

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Çiçekli Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	102
BOY(m)	13
YAŞ (Yıl)	178
Gövde Çevresi (cm)	320

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

507044

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Çiçekli Manolya *(Magnolia grandiflora)*

BULUNDUĞU YER

Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	111
BOY(m)	14
YAŞ (Yıl)	194
Gövde Çevresi (cm)	350

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

507045

AĞAÇ TÜRÜ

Büyük Yapraklı Ihlamur
(Tilia platyphyllos)

BULUNDUĞU YER

Hacıhesna Hatun Mahallesi
Paşa Limanı Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	121
BOY(m)	10
YAŞ (Yıl)	212
Gövde Çevresi (cm)	380

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

601020

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sediri
(Cetrus atlantica)

BULUNDUĞU YER

Abdullah Ağa Mahallesi Kuzguncuk Çarşı Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	86
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	284
Gövde Çevresi (cm)	270

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

601309

AĞAÇ TÜRÜ

At Kestanesi
(Aesculus hippocastanum)

BULUNDUĞU YER

Kuzguncuk
Mahallesi
Aziz Bey Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	105
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	147
Gövde Çevresi (cm)	330

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

601352

AĞAÇ TÜRÜ

Lübnan Sediri
(Cedrus libani)

BULUNDUĞU YER

Beylerbeyi Mahallesi
Koruluk Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	89
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	294
Gövde Çevresi (cm)	280

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

601803

AĞAÇ TÜRÜ

Mabet Ağacı
(Gingko biloba)

BULUNDUĞU YER

Beylerbeyi Mahallesi
Yalı Boyu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	105
BOY(m)	23
YAŞ (Yıl)	184
Gövde Çevresi (cm)	330

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve egzotik olma

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602021

AĞAÇ TÜRÜ

Akdeniz Servisi *(Cupressus sempervirens)*

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi Mustafa Sağlar Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	99
BOY(m)	24
YAŞ (Yıl)	327
Gövde Çevresi (cm)	310

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, folklorik, sanata katkı ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602057

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi Mustafa Sağlar Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	143
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	200
Gövde Çevresi (cm)	450

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602058

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi
Mustafa Sağlar Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	33
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanat müziğine katkı

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602066

AĞAÇ TÜRÜ

Adi Dişbudak
(Fraxinus exelcior)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı
Mahallesi
Bakkal Tepe Yokuşu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	134
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	188
Gövde Çevresi (cm)	420

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik (ilginç dal kaynaşması) ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602079

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi
Çengelköy Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	172
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	275
Gövde Çevresi (cm)	540

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel Boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602354

AĞAÇ TÜRÜ

At Kestanesi
(Aesculus hippocastanum)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi
Çengelköy Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	105
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	147
Gövde Çevresi (cm)	330

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602367

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi
Çengelköy Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	143
BOY(m)	23
YAŞ (Yıl)	200
Gövde Çevresi (cm)	450

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602550

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Havuzbaşı Mahallesi
Çengelköy Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	180
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	288
Gövde Çevresi (cm)	565

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve folklorik (Katil Çınar)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602573

AĞAÇ TÜRÜ

Adi Çitlenbik
(Celtis australis)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Ayazma Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	92
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	147
Gövde Çevresi (cm)	290

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut,
Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602595

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Ayazma Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	115
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	161
Gövde Çevresi (cm)	360

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

602615

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Abti Paşa Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	159
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	254
Gövde Çevresi (cm)	500

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602708

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Abti Paşa Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	169
BOY(m)	23
YAŞ (Yıl)	270
Gövde Çevresi (cm)	530

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602710

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Abti Paşa Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	150
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	210
Gövde Çevresi (cm)	470

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602712

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Kuleli Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	150
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	210
Gövde Çevresi (cm)	470

ANITSAL NİTELİĞİ

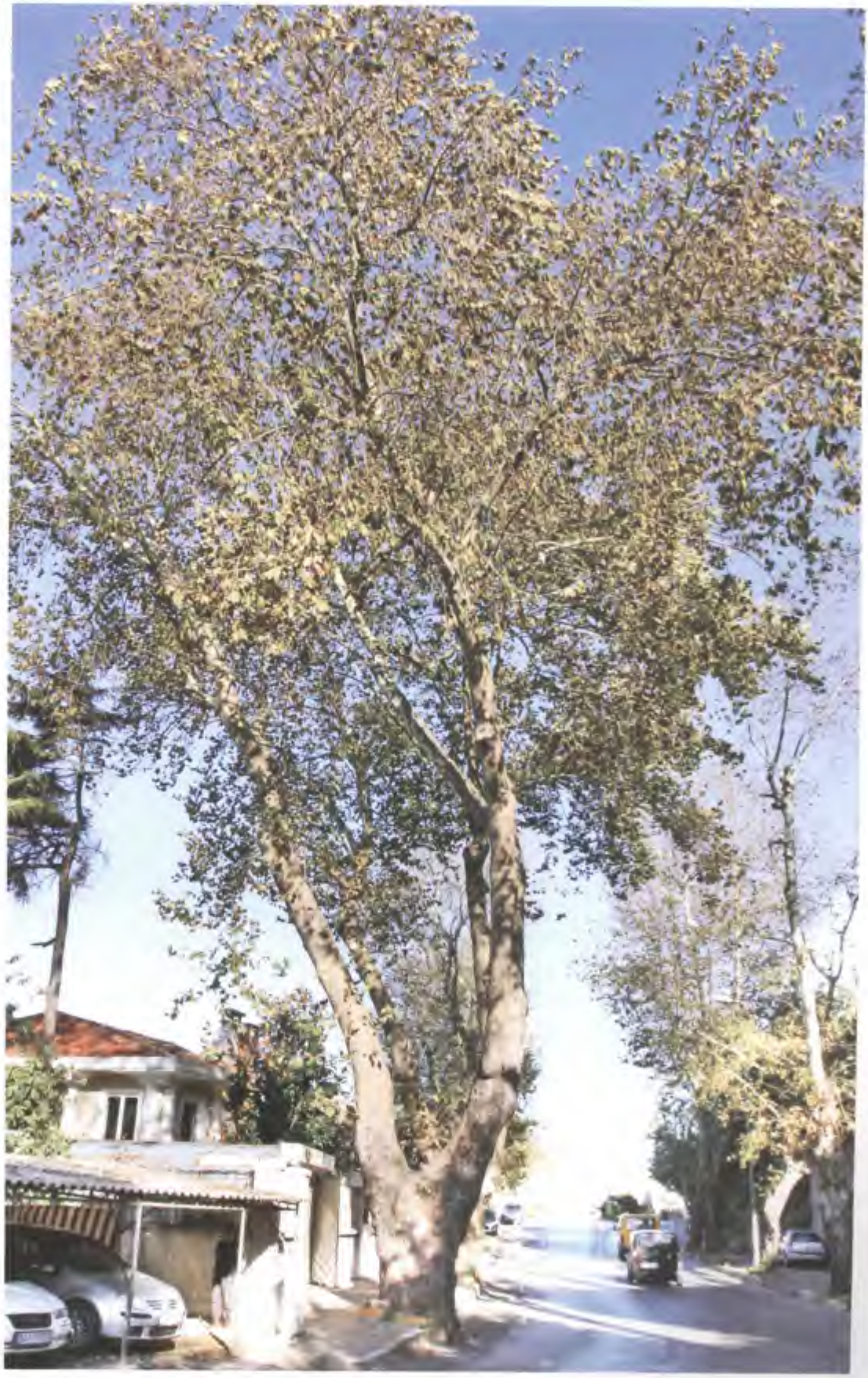
Görsel nitelik ve yöresel tarih

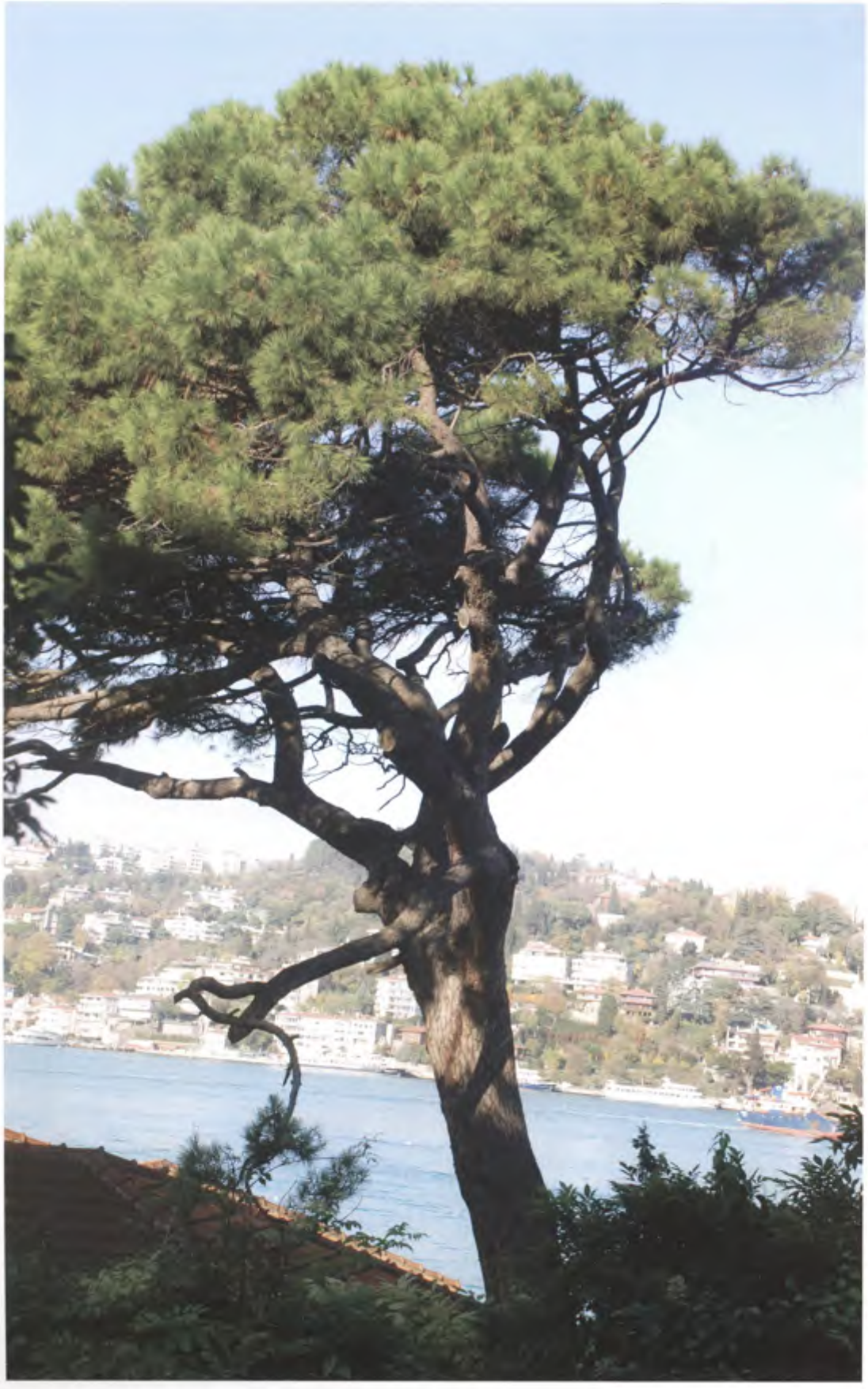
A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

602724

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Kandilli Mahallesi
Kandilli Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	115
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	310
Gövde Çevresi (cm)	360

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

603037

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Kandilli Mahallesi Kandilli Göksu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	146
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	204
Gövde Çevresi (cm)	460

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

603056

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kandilli Mahallesi
Kandilli Göksu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	255
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	548
Gövde Çevresi (cm)	800

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

603061

AĞAÇ TÜRÜ

At Kestanesi
(Aesculus hippocastanum)

BULUNDUĞU YER

Kandilli Mahallesi
Hanımoğlu Yokuşu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	86
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	103
Gövde Çevresi (cm)	270

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

603093

AĞAÇ TÜRÜ

Adi Çitlenbik
(Celtis australis)

BULUNDUĞU YER

Mimar Sinan Mahallesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	60
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	96
Gövde Çevresi (cm)	187

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik, ilginç gövde oluşumu (üçlü sarmal) ve mistik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

603300

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Kuleli Mahallesi
Kuleli Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	28
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik, sanata katkı ve yöresel tarih (Kuleli Askeri Lisesi'nın kuruluş yıllarına tanıklık etmiştir.)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

603327

AĞAÇ TÜRÜ

Erguvan
(Cercis siliguastrum)

BULUNDUĞU YER

Altunizade Mahallesi
Validebağ Korusu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	61
BOY(m)	7
YAŞ (Yıl)	98
Gövde Çevresi (cm)	190

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

603328

ÜSKÜDAR'IN ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇLARI

İlçe sınırları içindeki öngörünüm alanında bulunan anıt ve korunmaya değer ağaçlar hakkında mevcut bilgilerden bir bölümü Tablo 1 de verilmiştir. Çalışma alanı öngörünüm ile sınırlı olmasına karşın, bu sınır dışında kalan anıt ağaçlar da tabloya dahil edilmiştir. Proje alanı dışında çok sayıda başka korunmaya değer ağaç mevcut ise de, bu ağaçlarda tespit yapılmamıştır. Tespit yapılan ağaçlar hakkında toplanan teknik ve konumsal bilgilerin bir bölümü (örneğin enlem ve boylam, tepe çapları, sağlık durumları ve görecekleri teknik işlemlere ilişkin açıklamalar vb gibi) eserin hacmini genişletmemek amacıyla burada gösterilmemiştir. Keza, çalışma alanında tespit edilen anıt ve korunmaya değer ağaçların sayısı çok olmasına karşın, burada sadece göğüs çapı 1 m nin üzerinde olanlara yer verilmiştir. Bir bölümü ilgili ağaçlara ait görsel dokümanın bulunduğu sayfalarda verilen kısa bilgilerden bazıları, bu ağaçlar hakkında okuyucuya toplu bir görüş kazandırmak amacıyla burada tekrar verilmiştir.

Tablo 1: Üsküdar'ın Öngörünüm Alanında Bulunan Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçlar

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
01	Büyük Çiçekli Manolya	Magnolia grandiflora	K.D.A.	507039	300	96	15	156	Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
02	Büyük Çiçekli Manolya	Magnolia grandiflora	K.D.A.	507040	330	105	11	184	Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
03	Büyük Çiçekli Manolya	Magnolia grandiflora	A.A.	507041	380	121	19	212	Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
04	Büyük Çiçekli Manolya	Magnolia grandiflora	K.D.A.	507044	320	102	13	178	Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
05	Büyük Çiçekli Manolya	Magnolia grandiflora	K.D.A.	507045	350	111	14	194	Abdullah Ağa Mahallesi Beylerbeyi Sarayı	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
06	Büyük Yapraklı Ihlamur	Tilia platyphyllos	A.A.	601020	380	121	10	212	Hacıhesna Hatun Mahallesi Paşa Limanı Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
07	Atlas Sediri	Cedrus atlantica	K.D.A.	601309	270	86	15	284	Abdullah Ağa Mahallesi Kuzguncuk Çarşı Cad.	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
08	At Kestanesi	Aesculus hippocastanum	K.D.A.	601352	330	105	15	147	Kuzguncuk Mahallesi Aziz Bey Sokak	Görsel nitelik ve yöresel tarih
09	Lübnan Sediri	Cedrus libani	K.D.A.	601803	280	89	20	294	Beylerbeyi Mahallesi Koruluk Sokak	Görsel nitelik ve yöresel tarih
10	Mabet Ağacı	Gingko biloba	K.D.A.	602021	330	105	23	184	Beylerbeyi Mahallesi Yalı Boyu Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve egzotik olma
11	Akdeniz Servisi	Cupressus sempervirens	K.D.A.	602057	310	99	24	327	Havuzbaşı Mahallesi Mustafa Sağlar Caddesi	Fiziksel boyut, folklorik, sanata katkı ve yöresel tarih
12	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	K.D.A.	602058	450	143	22	200	Havuzbaşı Mahallesi Mustafa Sağlar Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		K.D.A. A.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
13	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A.	602066	600	191	33	306	Havuzbaşı Mahallesi Mustafa Sağlar Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve sanat müziğine katkı
14	Adi Dişbudak	Fraxinus exelcior	A.A.	602079	420	134	18	188	Havuzbaşı Mahallesi Bakkal Tepe Yokuşu	Fiziksel boyut, görsel nitelik (ilginç dal kaynaşması) ve yöresel tarih
15	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A.	602354	540	172	21	275	Havuzbaşı Mahallesi Çengelköy Caddesi	Fiziksel Boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
16	At Kestanesi	Aesculus hippocastanum	K.D.A.	602367	330	105	19	147	Havuzbaşı Mahallesi Çengelköy Caddesi	Görsel nitelik
17	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	602550	450	143	23	200	Havuzbaşı Mahallesi Çengelköy Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
18	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A.	602573	565	180	16	288	Havuzbaşı Mahallesi Çengelköy Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik, yöresel tarih ve folklorik (Katil Çınar)
19	Adi Çitlenbik	Celtis australis	K.D.A.	602595	290	92	15	147	Kuleli Mahallesi Ayazma Sokak	Fiziksel boyut, Görsel nitelik
20	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	602615	360	115	17	161	Kuleli Mahallesi Ayazma Sokak	Görsel nitelik
21	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	602708	500	159	22	254	Kuleli Mahallesi Abti Paşa Sokak	Görsel nitelik ve yöresel tarih
22	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	602710	530	169	23	270	Kuleli Mahallesi Abti Paşa Sokak	Görsel nitelik ve yöresel tarih
23	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	602712	470	150	15	210	Kuleli Mahallesi Abti Paşa Sokak	Görsel nitelik ve yöresel tarih
24	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	602724	470	150	22	210	Kuleli Mahallesi Kuleli Caddesi	Görsel nitelik ve yöresel tarih
25	Fıstık Çamı	Pinus pinea	K.D.A.	603037	360	115	19	310	Kandilli Mahallesi Kandilli Caddesi	Görsel nitelik
26	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	A.A.	603056	460	146	16	204	Kandilli Mahallesi Kandilli Göksu Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
27	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	603061	800	255	15	548	Kandilli Mahallesi Kandilli Göksu Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
28	At Kestanesi	Aesculus hippocastanum	K.D.A.	603093	270	86	18	103	Kandilli Mahallesi Hanımoğlu Yokuşu	Görsel nitelik
29	Adi Çitlenbik	Celtis australis	K.D.A.	603300	187	60	15	96	Mimar Sinan Mahallesi	Görsel nitelik, ilginç gövde oluşumu (üçlü sarmal) ve mistik
30	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A.	603327	600	191	28	306	Kuleli Mahallesi Kuleli Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik, sanata katkı ve yöresel tarih (Kuleli Askeri Lisesi'nin kuruluş yıllarına tanıklık etmiştir.)
31	Erguvan	Cercis siliguastrum	K.D.A.	603328	190	61	7	98	Altunizade Mahallesi Validebağ Korusu	Yöresel tarih

KONUMSAL DURUM VE ULAŞIM

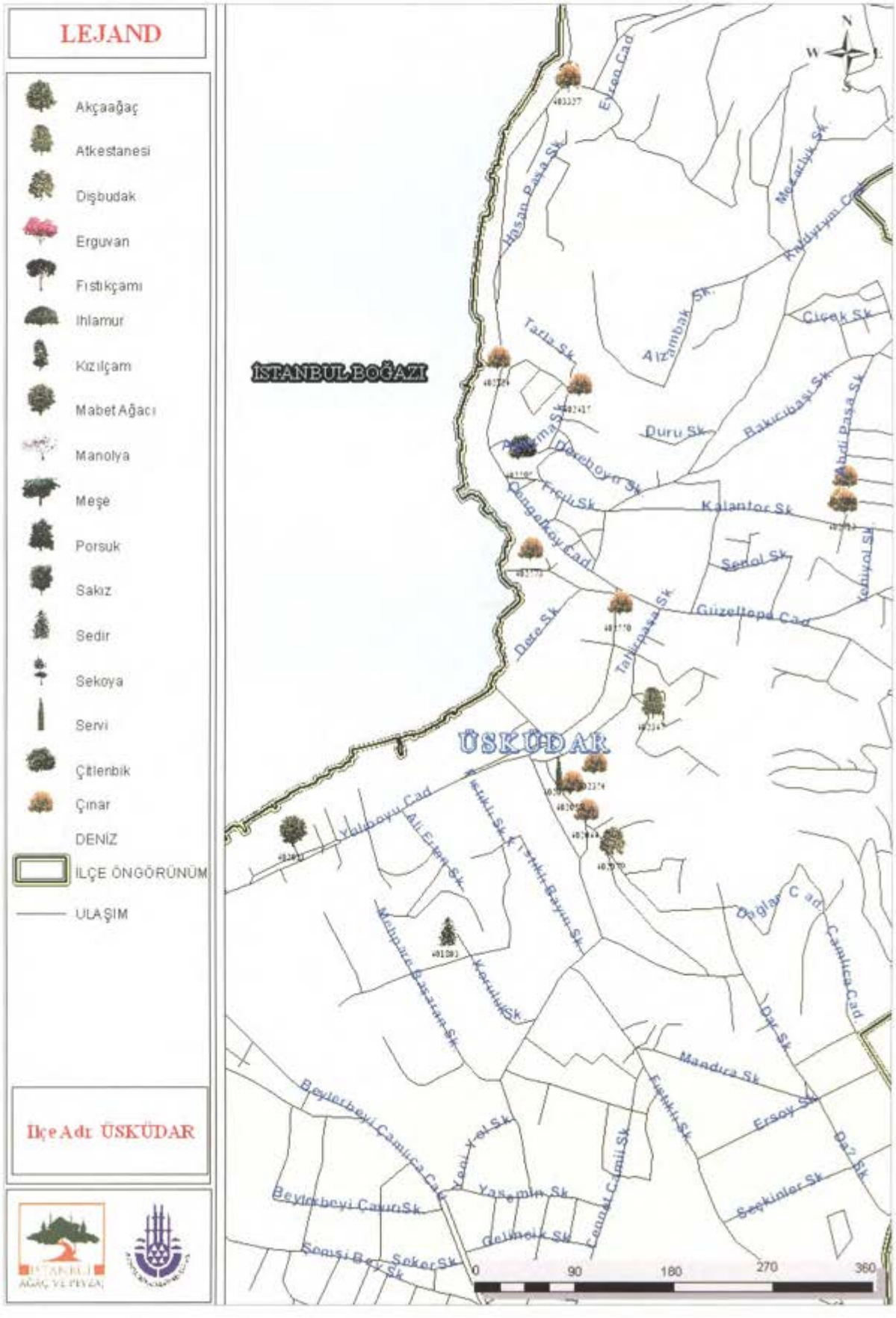
İlçe sınırları içinde bulunan anıt ağaçların lokal konumları Harita da gösterilmiştir. Doğa severlere, rehberlere, tur organizatörlerine ve ekoturizm ile uğraşan resmi ve sivil toplum kurum ve kuruluşlarına yardımcı olmak amacıyla, sadece anıt ağaçların ve ayrıca korunmaya değer ağaçlardan nadir görülen ve egzotik olanların ilçe içindeki konumsal durumlarının gösterildiği bu haritada olanaklar ölçüsünde ulaşım ağına da yer verilmiştir.

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dışbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı ÜSKÜDAR
İSTANBUL BOĞAZI
ÜSKÜDAR
Eyüp Cad
Hasan Paşa Sk
Tarla Sk
Duru Sk
Bakırcıbaşı Sk
Kalantor Sk
Sedat Sk
Güzeltepe Cad
Dere Sk
Yalıboyu Cad
Ali Ergun Sk
Doğlan Cad
Çamlıca Cad
Mandıra Sk
Ersoy Sk
Beylerbeyi Camii Cad
Yasemin Sk
Beylerbeyi Camii Sk
Şeşkinler Sk
Şeker Sk
0
90
180
270
360

Çınar / Beykoz

BEYKOZ'DA
ZAMANIN GÖRKEMLİ TANIKLARI

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Göksü Mahallesi Küçüksu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	83
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	143
Gövde Çevresi (cm)	320

ANITSAL NİTELİĞİ

Tarihsel

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

301132

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Göksü Mahallesi
Kandilli Göksu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

301170

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Hisarı
Mahallesi
Menekşe Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	134
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	362
Gövde Çevresi (cm)	420

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

302092

AĞAÇ TÜRÜ

Erguvan
(Cercis siliguastrum)

BULUNDUĞU YER

Kanlıca Mahallesi
Halepli Çeşme Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	67
BOY(m)	8
YAŞ (Yıl)	221
Gövde Çevresi (cm)	210

ANITSAL NİTELİĞİ

Kendi türü için fiziksel boyut, mistik mekanda yeralma, gövdesindeki Meşe ile ilginç ortak yaşam

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

303063

AĞAÇ TÜRÜ

Atlas Sakızı
(Pistacia atlantica)

BULUNDUĞU YER

Kanlıca Mahallesi
Mihrabat Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	121
BOY(m)	10
YAŞ (Yıl)	212
Gövde Çevresi (cm)	380

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

303088

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Kanlıca Mahallesi
Hacı Muhittin Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	169
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	270
Gövde Çevresi (cm)	530

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih

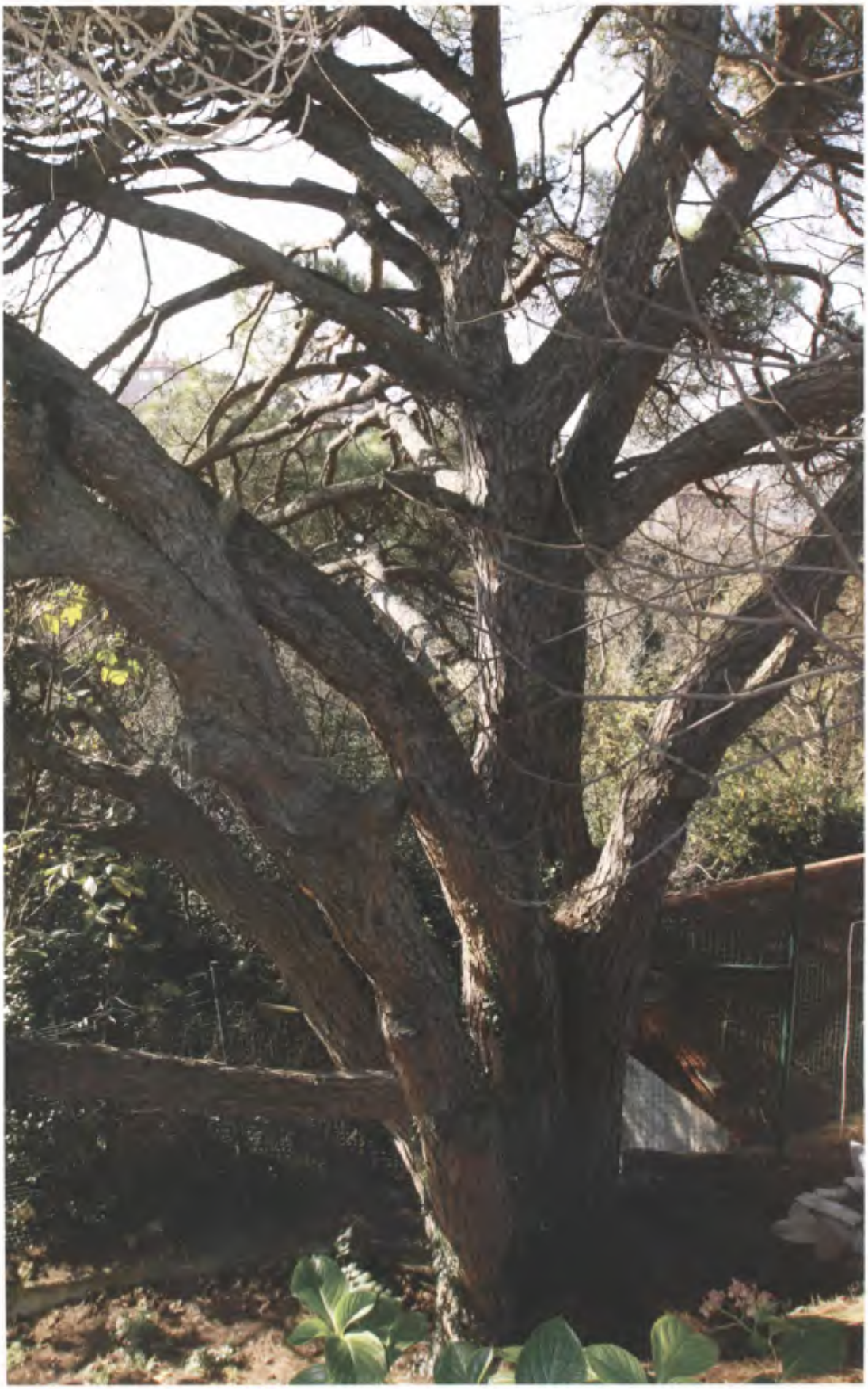
A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

303124

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Kanlıca Mahallesi
Macir Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	121
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	327
Gövde Çevresi (cm)	380

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

303133

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Kanlıca Mahallesi
Hekimler Sitesi
Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	105
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	283
Gövde Çevresi (cm)	330

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

303187

AĞAÇ TÜRÜ

Saplı Meşe
(Quercus robur)

BULUNDUĞU YER

Kanlıca Mahallesi
Mihrabat Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	159
BOY(m)	13
YAŞ (Yıl)	318
Gövde Çevresi (cm)	500

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, kalp biçimindeki kovuk yapısından ötürü görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

303254

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi
Çubuklu Kanlıca Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	162
BOY(m)	33
YAŞ (Yıl)	259
Gövde Çevresi (cm)	510

ANITSAL NİTELİĞİ

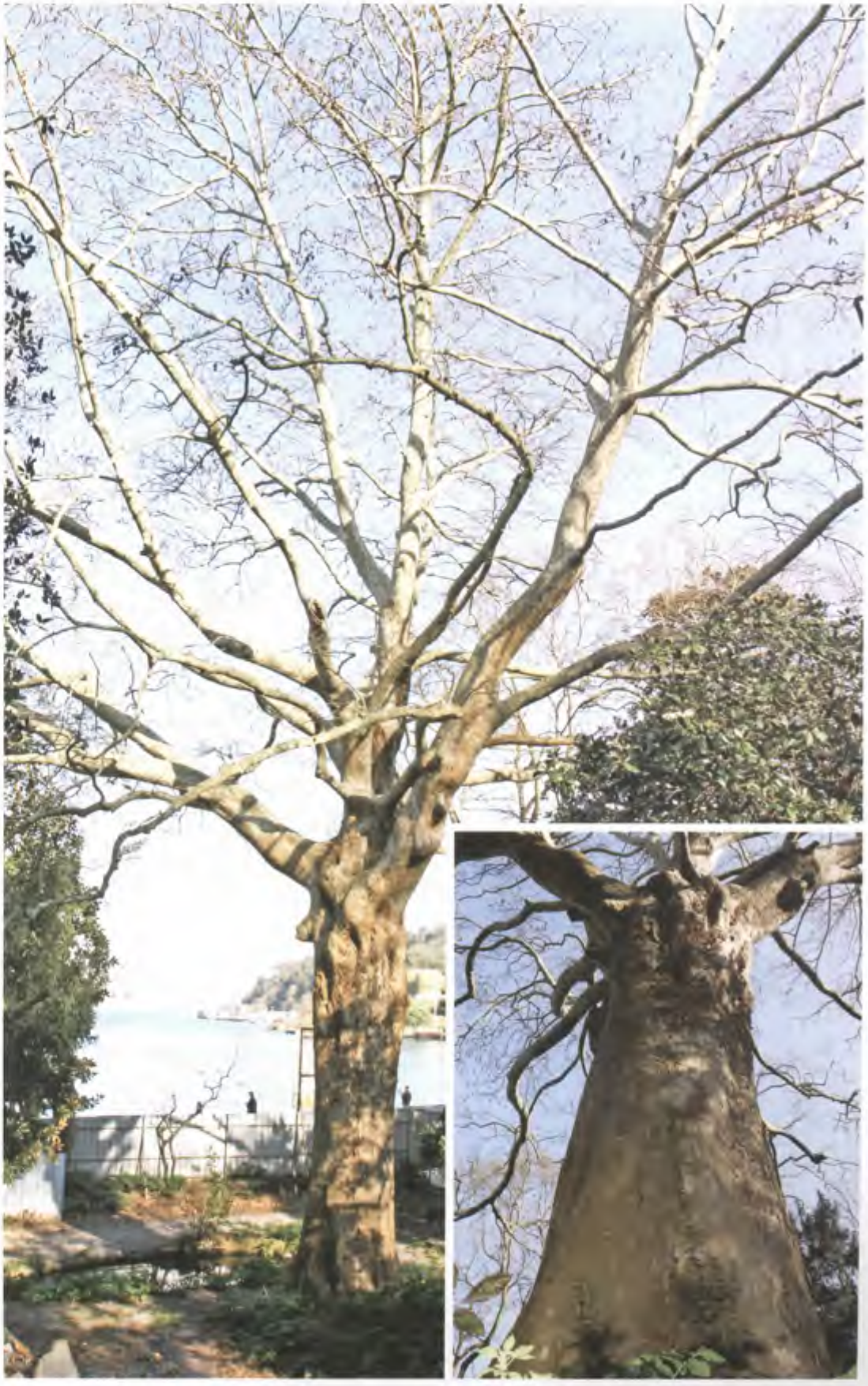
Yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

304110

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

AĞAÇ TÜRÜ

Saplı Meşe
(Quercus robur)

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi
Kanlıca Yolu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	22
YAŞ (Yıl)	382
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, Tarihisel ve görsel nitelikte

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

304119

AĞAÇ TÜRÜ

Saplı Meşe
(Quercus robur)

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi
Kanlıca Yolu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	100
BOY(m)	25
YAŞ (Yıl)	160
Gövde Çevresi (cm)	315

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarihi ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

304120

AĞAÇ TÜRÜ

Saplı Meşe
(Quercus robur)

BULUNDUĞU YER

Paşabahçe Mahallesi
Çubuklu Yolu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	96
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	154
Gövde Çevresi (cm)	300

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

305043

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi
Çubuklu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	153
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	245
Gövde Çevresi (cm)	480

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarih ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

305058

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi
Çubuklu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	137
BOY(m)	15
YAŞ (Yıl)	192
Gövde Çevresi (cm)	430

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

305066

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi Çubuklu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	140
BOY(m)	24
YAŞ (Yıl)	196
Gövde Çevresi (cm)	440

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarih ve görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

305067

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Paşabahçe Mahallesi
Çubuklu Yolu

FİZİKSEL BOYUTLAR

CAP (cm)	111
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	300
Gövde Çevresi (cm)	350

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda Türk filminin çekiminde sahne olarak tanıklık etmiştir.)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

305130

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Paşabahçe Mahallesi
Çubuklu Yolu

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	86
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	258
Gövde Çevresi (cm)	270

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda Türk filminin çekiminde sahne olarak tanıklık etmiştir. Şu anda ölü olan ağaçın tahnit edilerek korunması gerekmektedir.)

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

305129

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Çubuklu Mahallesi
Mektep Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	137
BOY(m)	14
YAŞ (Yıl)	192
Gövde Çevresi (cm)	430

ANITSAL NİTELİĞİ

Görsel nitelik (Birleşen dal özelliği)

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

305093

BOĞAZİÇİ'NDE
YAŞAYAN TARİH

ZAMANA TANIKLIK EDEN ANIT AĞAÇLAR

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Paşabahçe Mahallesi Kayabaşı Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	108
BOY(m)	13
YAŞ (Yıl)	151
Gövde Çevresi (cm)	340

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

306011

AĞAÇ TÜRÜ

Batı Çınarı
(Platanus occidentalis)

BULUNDUĞU YER

Paşabahçe Mahallesi
Seyit Molla Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	64
BOY(m)	6
YAŞ (Yıl)	77
Gövde Çevresi (cm)	200

ANITSAL NİTELİĞİ

Şamdanı anımsatan görsel nitelik ve sanata katkı (Reklam ve dizi filmlerine sahne olmuştur.)

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

306119

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

İncirköy Mahallesi
İncirli - Beykoz Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	207
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	383
Gövde Çevresi (cm)	650

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

308014

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Merkez Mahallesi
Şahinkaya Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	182
BOY(m)	14
YAŞ (Yıl)	291
Gövde Çevresi (cm)	570

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, mistik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

311002

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi Çayır Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	162
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	259
Gövde Çevresi (cm)	510

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, mistik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

311214

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Tokat Şosesi Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	182
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	291
Gövde Çevresi (cm)	570

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

312089

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Ortaçeşme Mahallesi
Tokat Şosesi Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	213
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	394
Gövde Çevresi (cm)	670

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

312122

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Ortaçeşme Mahallesi
Çayır Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	207
BOY(m)	21
YAŞ (Yıl)	383
Gövde Çevresi (cm)	650

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

312133

AĞAÇ TÜRÜ

Dar Yapraklı Dişbudak *(Fraxinus angustifolia)*

BULUNDUĞU YER

Ortaçeşme Mahallesi Çayır Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	137
BOY(m)	24
YAŞ (Yıl)	192
Gövde Çevresi (cm)	430

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

312135

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Ortaçeşme Mahallesi
Çayır Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	213
BOY(m)	24
YAŞ (Yıl)	394
Gövde Çevresi (cm)	670

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

312139

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Ortaçeşme Mahallesi
Çayır Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	207
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	383
Gövde Çevresi (cm)	650

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

312140

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Poyraz Mahallesi
Durmuş Ali Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	178
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	285
Gövde Çevresi (cm)	560

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314025

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Poyraz Mahallesi
Durmuş Ali Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	172
BOY(m)	23
YAŞ (Yıl)	275
Gövde Çevresi (cm)	540

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314026

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Poyraz Mahallesi
Plaj Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	217
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	401
Gövde Çevresi (cm)	680

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314035

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Feneryolu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	153
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	382
Gövde Çevresi (cm)	480

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314063

AĞAÇ TÜRÜ

Fıstık Çamı
(Pinus pinea)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Feneryolu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	127
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	343
Gövde Çevresi (cm)	400

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314067

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
İncirli Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	229
BOY(m)	32
YAŞ (Yıl)	424
Gövde Çevresi (cm)	720

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, mistik mekanda yer alma ve yöresel tarih (Midillili Ali Reis Çınarı)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314091

AĞAÇ TÜRÜ

Adi Dişbudak
(Fraxinus exelcior)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Mektep Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	178
BOY(m)	30
YAŞ (Yıl)	285
Gövde Çevresi (cm)	560

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314101

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı Mahallesi
Yüksek Yalı Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	127
BOY(m)	25
YAŞ (Yıl)	178
Gövde Çevresi (cm)	400

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314114

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı Mahallesi
Yüksek Yalı Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	204
BOY(m)	20
YAŞ (Yıl)	377
Gövde Çevresi (cm)	640

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314115

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı Mahallesi
Fener Yolu Caddesi

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	140
BOY(m)	25
YAŞ (Yıl)	196
Gövde Çevresi (cm)	440

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314120

AĞAÇ TÜRÜ

Gümüşi Ihlamur
(Tilia tomentosa)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Hz. Yuşa Çıkmazı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	118
BOY(m)	16
YAŞ (Yıl)	206
Gövde Çevresi (cm)	370

ANITSAL NİTELİĞİ

Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314148

AĞAÇ TÜRÜ

Adi Dişbudak
(Fraxinus exelcior)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Hz. Yuşa Çıkmazı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	92
BOY(m)	17
YAŞ (Yıl)	110
Gövde Çevresi (cm)	290

ANITSAL NİTELİĞİ

Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314150

AĞAÇ TÜRÜ

Gümüşi Ihlamur
(Tilia tomentosa)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Hz. Yuşa Çıkmazı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	92
BOY(m)	12
YAŞ (Yıl)	147
Gövde Çevresi (cm)	290

ANITSAL NİTELİĞİ

Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314154

AĞAÇ TÜRÜ

Saplı Meşe
(Quercus robur)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Hz. Yuşa Çıkmazı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	86
BOY(m)	13
YAŞ (Yıl)	138
Gövde Çevresi (cm)	270

ANITSAL NİTELİĞİ

Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314161

AĞAÇ TÜRÜ

Adi Dişbudak
(Fraxinus exelcior)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı
Mahallesi
Hz. Yuşa Çıkmazı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	127
BOY(m)	19
YAŞ (Yıl)	178
Gövde Çevresi (cm)	400

ANITSAL NİTELİĞİ

Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314164

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Gazi Yunus Çıkmazı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	143
BOY(m)	18
YAŞ (Yıl)	200
Gövde Çevresi (cm)	450

ANITSAL NİTELİĞİ

Yöresel tarih ve görsel nitelik

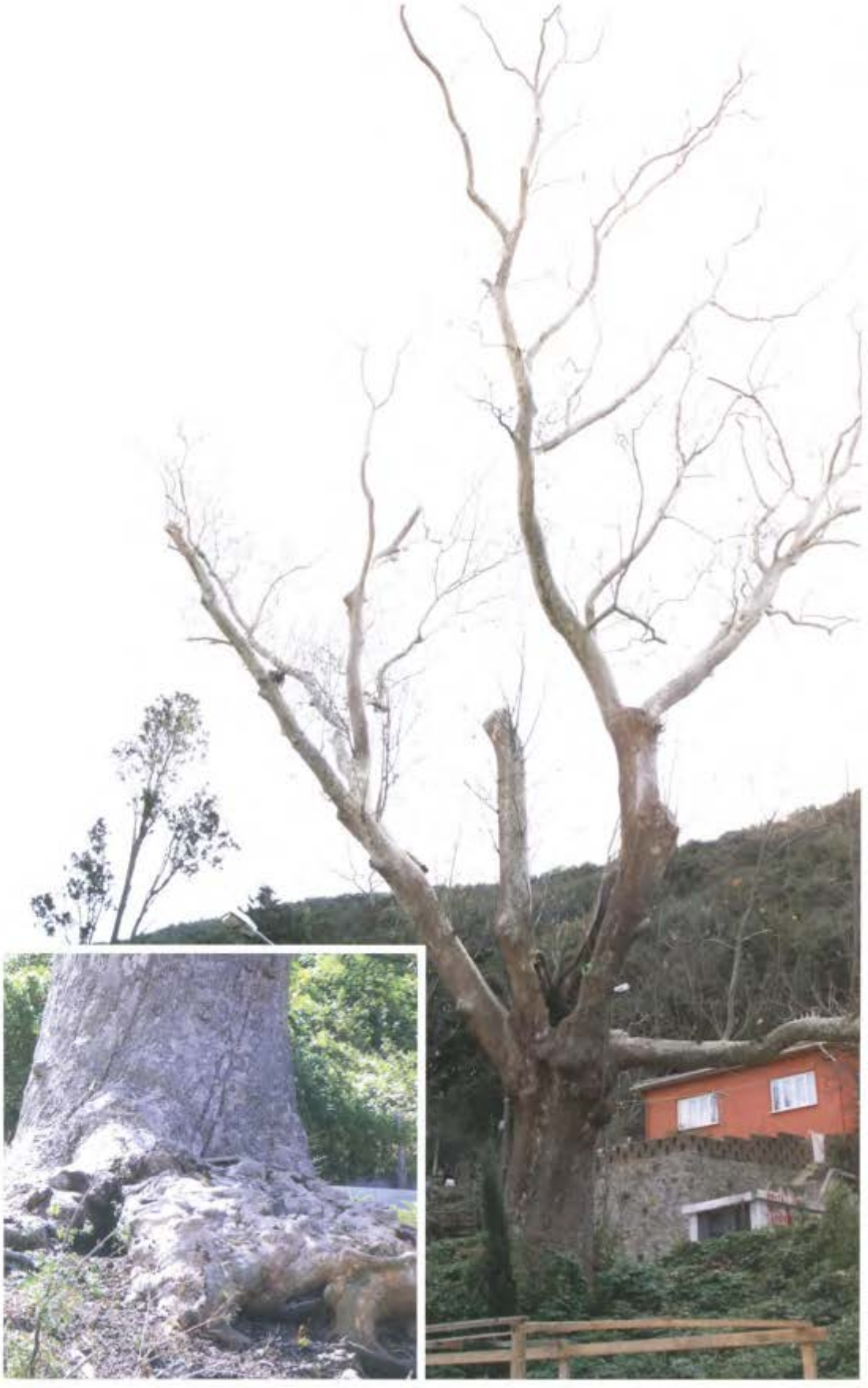
A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314178

AĞAÇ TÜRÜ

Doğu Çınarı
(Platanus orientalis)

BULUNDUĞU YER

Anadolu Kavağı Mahallesi
İslam Ağa Sokak

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	191
BOY(m)	27
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	600

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarih ve ilginç kök oluşumu - Ayazma Çınarı

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314247

AĞAÇ TÜRÜ

Londra Çınarı
(Platanus acerifolia)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Beykoz Kasrı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	217
BOY(m)	33
YAŞ (Yıl)	401
Gövde Çevresi (cm)	680

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut, yöresel tarih ve görsel nitelik (Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından 1866 yılında yapılan Beykoz Kasrı'nın öncesi ve sonraki dönemlerine tanıklık etmek.)

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314248

AĞAÇ TÜRÜ

Mavi Sedir
(Cedrus atlantica)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Beykoz Kasrı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	111
BOY(m)	25
YAŞ (Yıl)	333
Gövde Çevresi (cm)	350

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314249

AĞAÇ TÜRÜ

Himalaya Sediri
(Cedrus deodora)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Beykoz Kasrı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	102
BOY(m)	26
YAŞ (Yıl)	306
Gövde Çevresi (cm)	320

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314250

AĞAÇ TÜRÜ

Himalaya Sediri
(Cedrus deodora)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Beykoz Kasrı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	124
BOY(m)	32
YAŞ (Yıl)	372
Gövde Çevresi (cm)	390

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Anıt Ağaç

ID

314251

AĞAÇ TÜRÜ

Himalaya Sediri
(Cedrus deodora)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Beykoz Kasrı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	111
BOY(m)	31
YAŞ (Yıl)	333
Gövde Çevresi (cm)	350

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314252

AĞAÇ TÜRÜ

Himalaya Sediri
(Cedrus deodora)

BULUNDUĞU YER

Yalıköy Mahallesi
Beykoz Kasrı

FİZİKSEL BOYUTLAR

ÇAP (cm)	115
BOY(m)	30
YAŞ (Yıl)	345
Gövde Çevresi (cm)	360

ANITSAL NİTELİĞİ

Fiziksel boyut ve yöresel tarih

A.A. / K.D.A.

Korunmaya Değer Ağaç

ID

314253

BEYKOZ'UN ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇLARI

İlçe sınırları içindeki öngörünüm alanında bulunan anıt ve korunmaya değer ağaçlar hakkında mevcut bilgilerden bir bölümü Tablo 1 de verilmiştir. Çalışma alanı öngörünüm ile sınırlı olmasına karşın, bu sınır dışında kalan anıt ağaçlar da tabloya dahil edilmiştir. Proje alanı dışında çok sayıda başka korunmaya değer ağaç mevcut ise de, bu ağaçlarda tespit yapılmamıştır. Tespit yapılan ağaçlar hakkında toplanan teknik ve konumsal bilgilerin bir bölümü (örneğin enlem ve boylam, tepe çapları, sağlık durumları ve görecekleri teknik işlemlere ilişkin açıklamalar vb gibi) eserin hacmini genişletmemek amacıyla burada gösterilmemiştir. Keza, çalışma alanında tespit edilen anıt ve korunmaya değer ağaçların çok adet olmasına karşın, burada sadece göğüs çapı 1 m nin üzerinde olanlara yer verilmiştir. Bir bölümü ilgili ağaçlara ait görsel dokümanın bulunduğu sayfalarda verilen kısa bilgilerden bazıları, bu ağaçlar hakkında okuyucuya toplu bir görüş kazandırmak amacıyla burada tekrar verilmiştir.

Tablo 1: Beykoz'un Öngörünüm Alanında Bulunan Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçlar

SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
01	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	K.D.A.	301132	320	102	19	143	Göksü Mahallesi Küçüksu Caddesi	Tarihsel
02	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	301170	600	191	17	306	Göksü Mahallesi Kandilli Göksu Caddesi	Fiziksel boyut ve görsel nitelik
03	Fıstık Çamı	Pinus pinea	A.A.	302092	420	134	21	362	Anadolu Hisarı Mahallesi Menekşe Sokak	Fiziksel boyut
04	Erguvan	Cercis siliguastrum	K.D.A.	303063	210	62	8	221	Kanlıca Mahallesi Halepli Çeşme Sokak	Kendi türü için fiziksel boyut, mistik mekanda yeralma, gövdesindeki Meşe ile ilginç ortak yaşam
05	Atlas Sakızı	Pistacia atlantica	A.A.	303088	380	121	10	212	Kanlıca Mahallesi Mihrabat Caddesi	Fiziksel boyut ve görsel nitelik
06	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	303124	530	169	22	270	Kanlıca Mahallesi Hacı Muhittin Sokak	Yöresel tarih
07	Fıstık Çamı	Pinus pinea	A.A.	303133	380	121	15	327	Kanlıca Mahallesi Macir Sokak	Fiziksel boyut, görsel nitelik
08	Fıstık Çamı	Pinus pinea	K.D.A.	303187	330	105	18	283	Kanlıca Mahallesi Hekimler Sitesi Caddesi	Fiziksel boyut ve görsel nitelik
09	Saplı Meşe	Quercus robur	A.A.	303254	500	159	13	318	Kanlıca Mahallesi Mihrabat Caddesi	Fiziksel boyut, kalp biçimindeki kovuk yapısından ötürü görsel nitelik ve yöresel tarih
10	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	304110	510	162	33	259	Çubuklu Mahallesi Çubuklu Kanlıca Caddesi	Yöresel tarih
11	Saplı Meşe	Quercus robur	A.A.	304119	600	191	22	382	Çubuklu Mahallesi Kanlıca Yolu	Fiziksel boyut, Tarihisel ve görsel nitelikte
12	Saplı Meşe	Quercus robur	K.D.A.	304120	315	100	25	160	Çubuklu Mahallesi Kanlıca Yolu	Fiziksel boyut, yöresel tarihi ve görsel nitelik

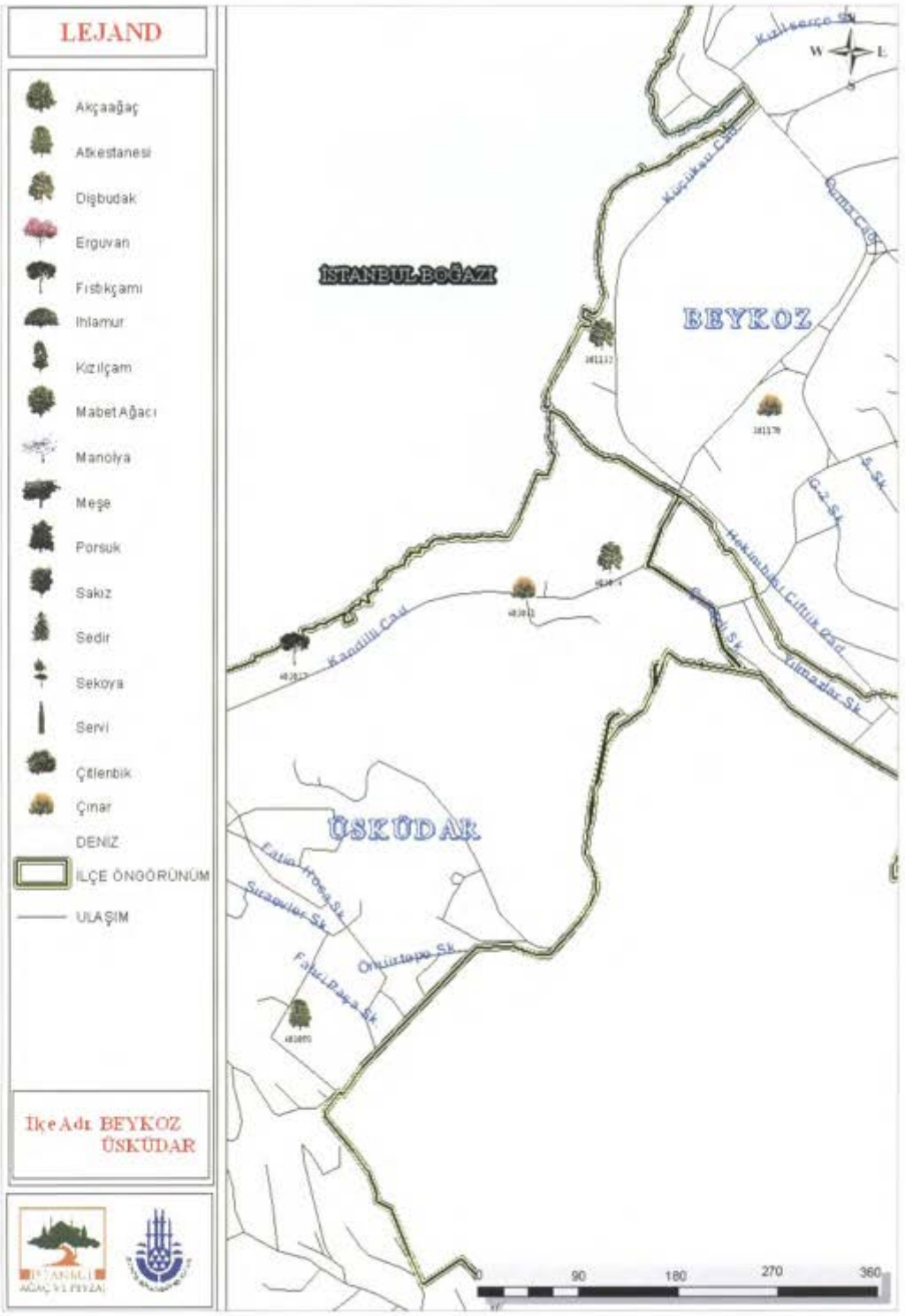
SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
13	Saplı Meşe	Quercus robur	K.D.A.	305043	300	96	18	154	Paşabahçe Mahallesi Çubuklu Yolu	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
14	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	305058	480	153	19	245	Çubuklu Mahallesi Çubuklu Caddesi	Fiziksel boyut, yöresel tarih ve görsel nitelik
15	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	305066	430	137	15	192	Çubuklu Mahallesi Çubuklu Caddesi	Yöresel tarih ve görsel nitelik
16	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	A.A.	305067	440	140	24	196	Çubuklu Mahallesi Çubuklu Caddesi	Fiziksel boyut, yöresel tarih ve görsel nitelik
17	Fıstık Çamı	Pinus pinea	K.D.A.	305129	270	86	19	258	Paşabahçe Mahallesi Çubuklu Yolu	Fiziksel boyut, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda Türk filminin çekiminde sahne olarak tanıklık etmiştir.)
18	Fıstık Çamı	Pinus pinea	A.A.	305130	350	111	19	300	Paşabahçe Mahallesi Çubuklu Yolu	Fiziksel boyut, yöresel tarih ve sanata katkı (Çok sayıda Türk filminin çekiminde sahne olarak tanıklık etmiştir.)
19	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	305093	430	137	14	192	Çubuklu Mahallesi Mektep Sokak	Görsel nitelik (Birleşen dal özelliği)
20	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	K.D.A.	306011	340	108	13	151	Paşabahçe Mahallesi Kayabaşı Sokak	Yöresel tarih
21	Batı Çınarı	Platanus occidentalis	K.D.A.	306119	200	64	6	77	Paşabahçe Mahallesi Seyit Molla Caddesi	Şamdanı anımsatan görsel nitelik ve sanata katkı (Reklam ve dizi filmlerine sahne olmuştur.)
22	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A.	308014	650	207	17	383	İncirköy Mahallesi İncirli - Beykoz Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
23	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	311002	570	182	14	291	Merkez Mahallesi Şahinkaya Caddesi	Fiziksel boyut, mistik ve yöresel tarih
24	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	A.A.	311214	510	162	18	259	Yalıköy Mahallesi Çayır Caddesi	Fiziksel boyut, mistik ve yöresel tarih
25	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	312089	570	182	20	291	Yalıköy Mahallesi Tokat Şosesi Sokak	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
26	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	312122	670	213	20	394	Ortaçeşme Mahallesi Tokat Şosesi Sokak	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
27	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	312133	650	207	21	383	Ortaçeşme Mahallesi Çayır Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
28	Dar Yapraklı Dişbudak	Fraxinus angustifolia	A.A.	312135	430	137	24	192	Ortaçeşme Mahallesi Çayır Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
29	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	312139	670	213	24	394	Ortaçeşme Mahallesi Çayır Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
30	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	312140	650	207	16	383	Ortaçeşme Mahallesi Çayır Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
31	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314025	560	178	20	285	Poyraz Mahallesi Durmuş Ali Sokak	Fiziksel boyut ve yöresel tarih

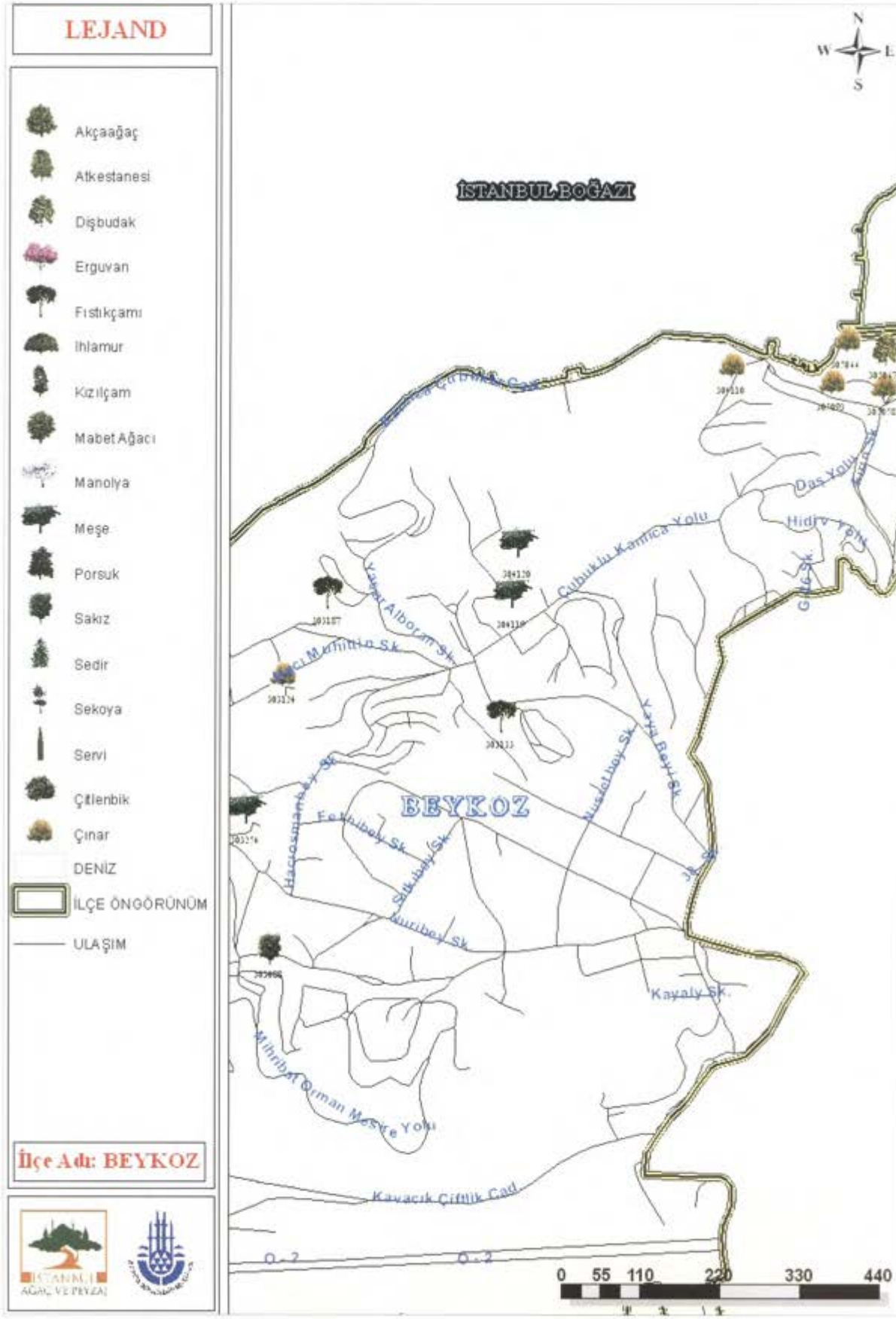
SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
32	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314026	540	172	23	275	Poyraz Mahallesi Durmuş Ali Sokak	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
33	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314035	680	217	19	401	Poyraz Mahallesi Plaj Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
34	Fıstık Çamı	Pinus pinea	A.A.	314063	480	153	18	382	Anadolu Kavağı Mahallesi Feneryolu Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
35	Fıstık Çamı	Pinus pinea	A.A.	314067	400	127	16	343	Anadolu Kavağı Mahallesi Feneryolu Caddesi	Fiziksel boyut, görsel nitelik ve yöresel tarih
36	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314091	720	229	32	424	Anadolu Kavağı Mahallesi İncirli Sokak	Fiziksel boyut, mistik mekanda yer alma ve yöresel tarih
37	Adi Dişbudak	Fraxinus exelcior	A.A.	314101	560	178	30	285	Anadolu Kavağı Mahallesi Mektep Sokak	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
38	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314114	400	127	25	178	Anadolu Kavağı Mahallesi Yüksek Yalı Caddesi	Yöresel tarih
39	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314115	640	204	20	377	Anadolu Kavağı Mahallesi Yüksek Yalı Caddesi	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
40	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314120	440	140	25	196	Anadolu Kavağı Mahallesi Fener Yolu Caddesi	Yöresel tarih
41	Gümüşi Ihlamur	Tilia tomentosa	K.D.A.	314148	370	118	16	206	Anadolu Kavağı Mahallesi Hz. Yuşa Çıkmazı	Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik
42	Adi Dişbudak	Fraxinus exelcior	K.D.A.	314150	290	92	17	110	Anadolu Kavağı Mahallesi Hz. Yuşa Çıkmazı	Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik
43	Gümüşi Ihlamur	Tilia tomentosa	K.D.A.	314154	290	92	12	147	Anadolu Kavağı Mahallesi Hz. Yuşa Çıkmazı	Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik
44	Saplı Meşe	Quercus robur	K.D.A.	314161	270	86	13	138	Anadolu Kavağı Mahallesi Hz. Yuşa Çıkmazı	Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik
45	Adi Dişbudak	Fraxinus exelcior	A.A.	314164	400	127	19	178	Anadolu Kavağı Mahallesi Hz. Yuşa Çıkmazı	Kutsal ve mistik mekanda yeralma, görsel nitelik
46	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	K.D.A.	314178	450	143	18	200	Yalıköy Mahallesi Gazi Yunus Çıkmazı	Yöresel tarih ve görsel nitelik
47	Doğu Çınarı	Platanus orientalis	A.A.	314247	600	195	27	306	Anadolu Kavağı Mahallesi İslam Ağa Sokak	Fiziksel boyut, yöresel tarih ve ilginç kök oluşumu
48	Londra Çınarı	Platanus acerifolia	A.A.	314248	680	217	33	401	Yalıköy Mahallesi Beykoz Kasrı	Fiziksel boyut, yöresel tarih ve görsel nitelik (Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından yapılan Beykoz Kasrı'nın öncesi ve sonrasına tanıklık etmek.)
49	Mavi Sedir	Cedrus atlantica	K.D.A.	314249	350	111	25	333	Yalıköy Mahallesi Beykoz Kasrı	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
50	Himalaya Sediri	Cedrus deodora	K.D.A.	314250	320	102	26	306	Yalıköy Mahallesi Beykoz Kasrı	Fiziksel boyut ve yöresel tarih

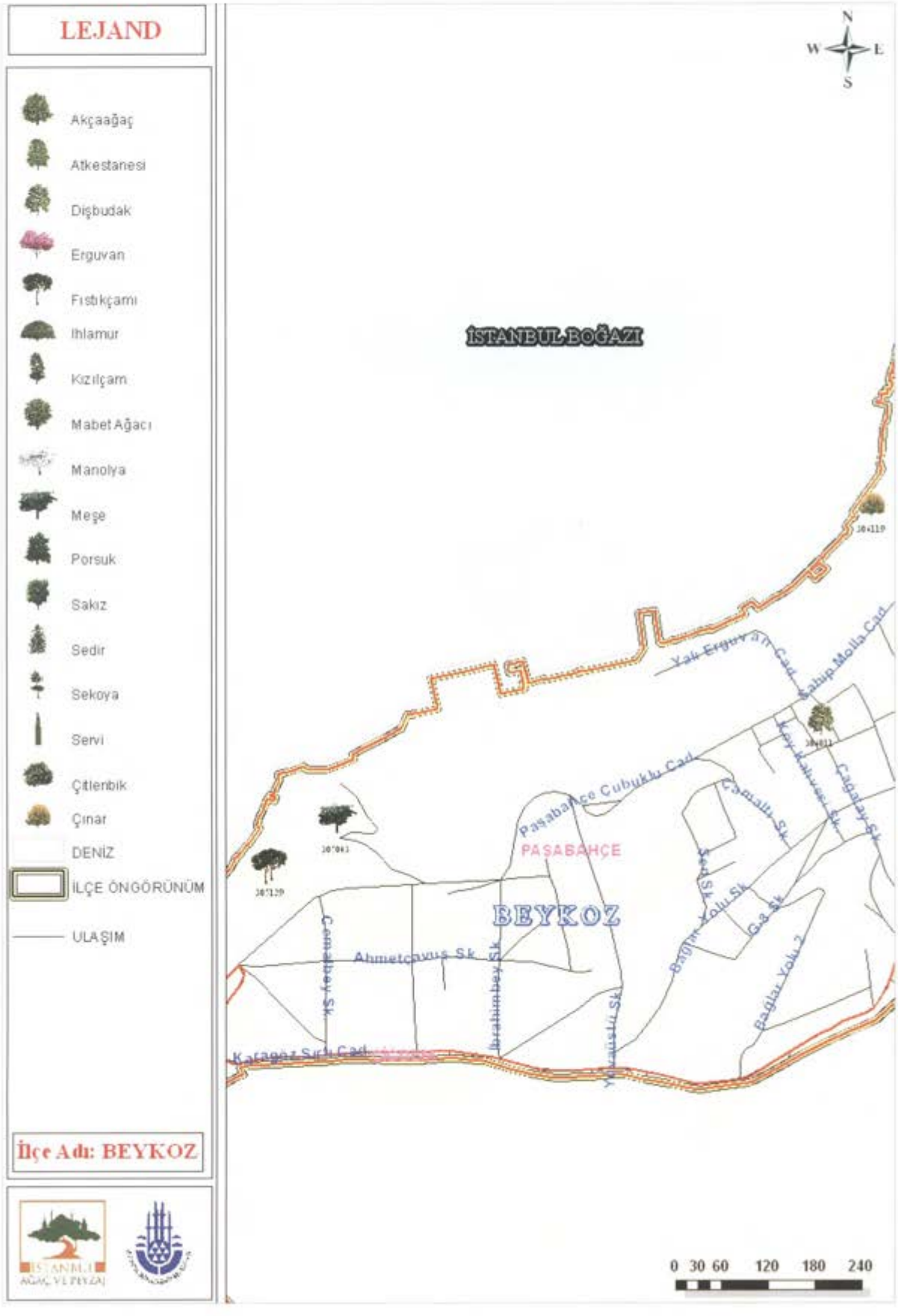
SIRA NO	AĞAÇ TÜRÜ		A.A. K.D.A.	ID	FİZİKSEL BOYUTLAR				BULUNDUĞU YER	ANITSAL NİTELİĞİ
	TÜRKÇE	LATİNCE			Gövde Çevresi (cm)	ÇAP (cm)	BOY (m)	YAŞ (YIL)		
51	Himalaya Sediri	Cedrus deodora	A.A.	314251	390	124	32	372	Yalıköy Mahallesi Beykoz Kasrı	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
52	Himalaya Sediri	Cedrus deodora	K.D.A	314252	350	111	31	333	Yalıköy Mahallesi Beykoz Kasrı	Fiziksel boyut ve yöresel tarih
53	Himalaya Sediri	Cedrus deodora	K.D.A	314253	360	115	30	345	Yalıköy Mahallesi Beykoz Kasrı	Fiziksel boyut ve yöresel tarih

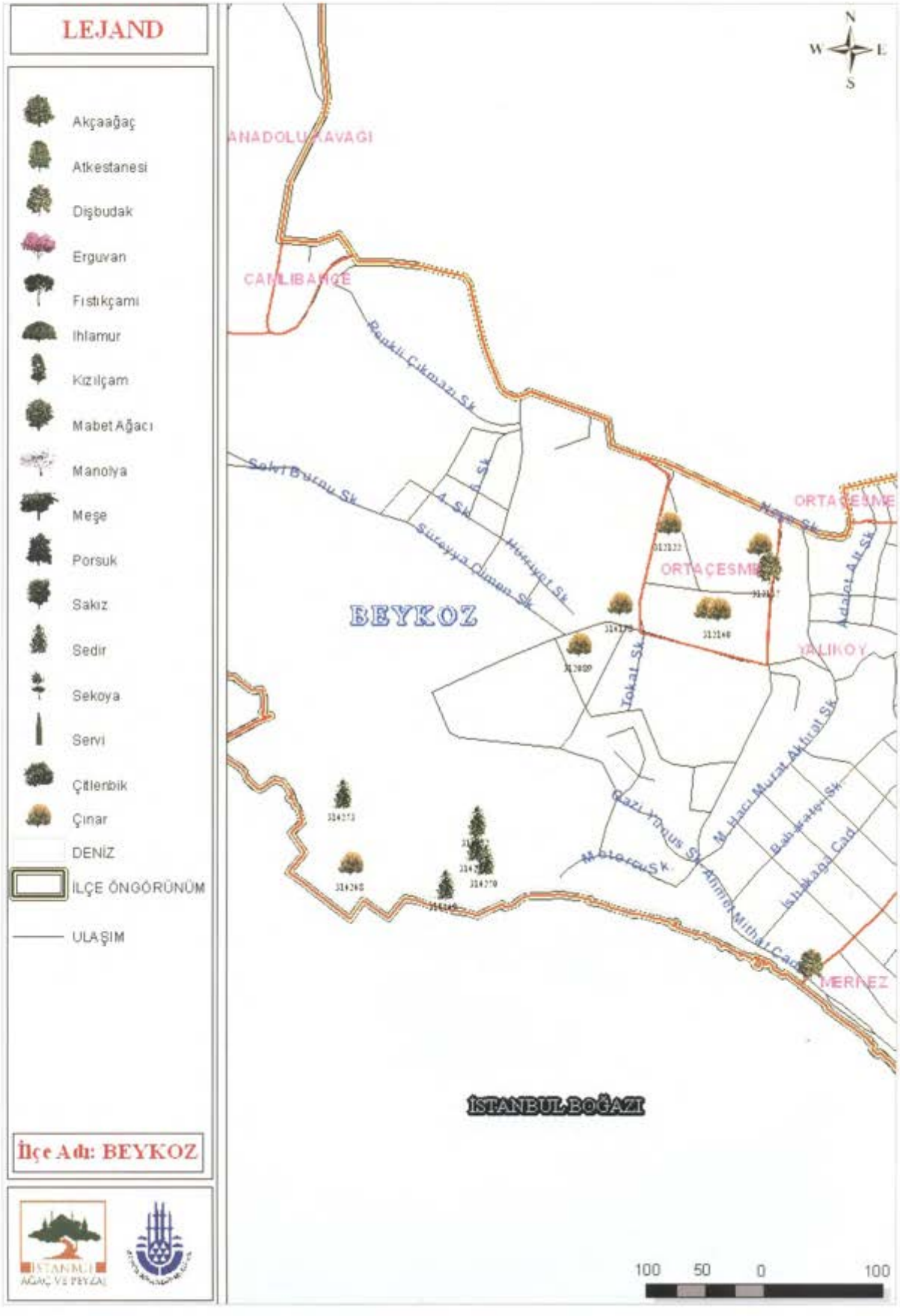
KONUMSAL DURUM VE ULAŞIM

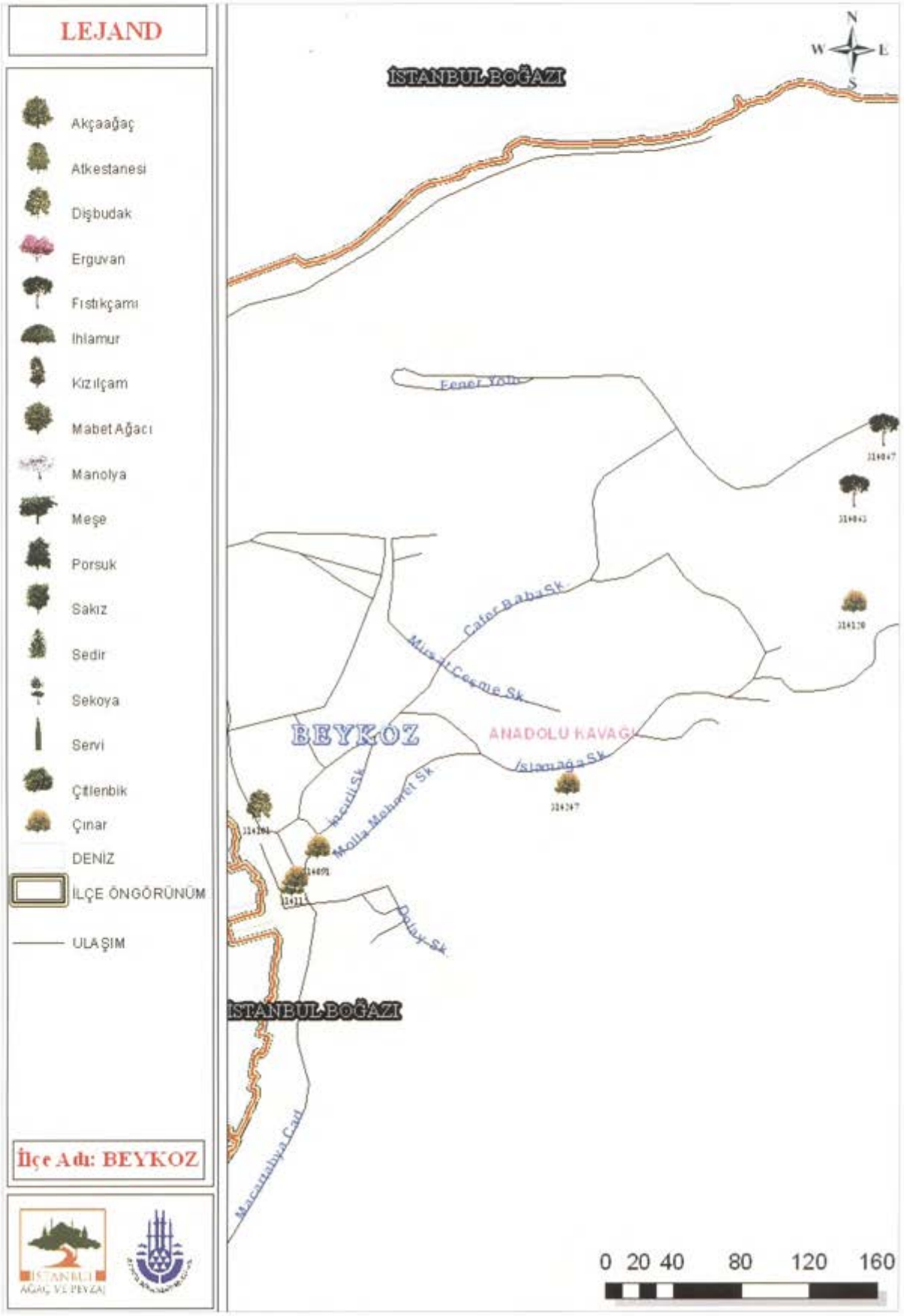
İlçe sınırları içinde bulunan anıt ağaçların lokal konumları Harita da gösterilmiştir. Doğa severlere, rehberlere, tur organizatörlerine ve ekoturizm ile uğraşan resmi ve sivil toplum kurum ve kuruluşlarına yardımcı olmak amacıyla, sadece anıt ağaçların ve ayrıca korunmaya değer ağaçlardan nadir görülen ve egzotik olanların ilçe içindeki konumsal durumlarının gösterildiği bu haritada olanaklar ölçüsünde ulaşım ağına da yer verilmiştir.

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı: BEYKOZ
İSTANBUL BOĞAZI
BEYKOZ
Cubuklu Kamica Yolu
Das Yolu
Hidiv Yolu
Kayaly Sk.
Kavacık Çiftlik Cad
0 55 110 220 330 440
N
W
E
S

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı: BEYKOZ
İSTANBUL BOĞAZI
BEYKOZ
PAŞABAHÇE
Paşabahçe Cubuklu Cad.
Yalı Ergun Sk.
Çamaltı Sk.
Çaglayan Sk.
Ahmetçavuş Sk.
Cemetery Sk.
Ihlamurlu Sk.
Yörükoğlu Sk.
Bağlar Yolu Sk.
Çınarlı Sk.
Çayır Sk.
Çağlar Yolu 2
Karagöz Sırrı Cad.
N
W
E
S
0 30 60 120 180 240

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı: BEYKOZ
İSTANBUL AĞAÇ VE PEYZAJ
N
W
E
S
ANADOLU YAVAĞI
CANLIBAHÇE
Renkli Çıkmazı Sk.
Sakı Burnu Sk.
Süreyya Çimen Sk.
Hürriyet Sk.
ORTAÇEŞME
Nane Sk.
Adalet Ak. Sk.
BEYKOZ
Tokat Sk.
YALIKÖY
Gazi Paşa Sk.
M. Hacı Murat Akkıral Sk.
Bahçıvan Sk.
Işıklağ Cad.
Ahmet Mithat Cad.
MERKEZ
İSTANBUL BOĞAZI
100 50 0 100

LEJAND
Akçaağaç
Atkestanesi
Dişbudak
Erguvan
Fıstıkçamı
Ihlamur
Kızılçam
Mabet Ağacı
Manolya
Meşe
Porsuk
Sakız
Sedir
Sekoya
Servi
Çitlenbik
Çınar
DENİZ
İLÇE ÖNGÖRÜNÜM
ULAŞIM
İlçe Adı: BEYKOZ
İSTANBUL AĞAÇ VE PEYZAJ
İSTANBUL BOĞAZI
N
W
E
S
Fener Yolu
Cafer Baba Sk.
Mus-i Çeşme Sk.
BEYKOZ
ANADOLU KAVAĞI
İslamağa Sk.
İncirli Sk.
Molla Mehmet Sk.
Dolay Sk.
İSTANBUL BOĞAZI
Macarabya Cad.
0 20 40 80 120 160

Sahil Sekoyası / Sarıyer

ANIT AĞAÇLARIN TESPİT, TESCİL VE KORUNMALARI

ANIT AĞAÇLARIN TESPİT, TESCİL VE KORUNMALARI

ANIT AĞAÇLARIN TESPİT VE TESCİLLERİ

Anıt ağaçların tespit, tescil ve bakımları, 2863 sayılı kanunun amir hükmüdür. Bu nedenle, Anakent Belediyesi'nin gerçekleştirdiği bu çalışmanın, yasal bir zorunluluk olduğu da dikkate alınarak, bu dört ilçe içindeki öngörünüm alanıyla sınırlı kalmaması ve tüm İstanbul'u kapsayacak biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmalarına dair 2863 sayılı kanun, orman alanları içindeki anıt ağaçların tespit ve korunmaları görevini Çevre ve Orman Bakanlığı'na, yerleşim alanları içindekilerin tespit ve korunmalarını belediyelere vermiştir. Tescil görevi ise Anıtlar Kurulu uhdesindedir.

ANIT AĞAÇLARI TEHDİT EDEN FAKTÖRLER

Gerek anıt ağaçların ve gerekse yeşil dokunun bütünleyicisi konumunda bulundukları için korunması gereken diğer ağaçların yaşamlarını tehdit eden zararlı faktörlerin başında insan zararları gelmektedir. İnsanların anıt ağaçlara verdiği zararları üç gurupta incelemek gerekir ki bunlar:

1. Gövdesi üzerine yazı yazmak veya şekiller çizmek,

2. Yol, bina, duvar vb.gibi inşaatlar ile bu ağaçların tepe ve kök gelişmelerini önlemek. Örneğin; anıt ağaçların çevresindeki yol ve asfaltlama çalışmaları sırasında, beton veya asfalt dökümünü kök boğazına kadar getirerek ağaçların su ve besin sirkülasyonlarını önlemek, veya ağaç gövdelerini duvar içine yada arasına alarak gelişmesini frenlemek.

3. Özellikle anıt ağaçlar üzerine kimi gizli işaret ve semboller yazarak, bu ağaçların diplerini kazmak ve gövdelerinde büyük oyuklar açmak.

Bu üç gurup zarardan ilk ikisini hemen her yerde görmek olasıdır. Üçüncü gurup zarar ise, hazine avcıları tarafından verilmektedir. şöyle ki;

Anıt ağaçlar sahip oldukları ilginç ve görkemli gövdeleri ile sadece çevrecilerin ve doğaseverlerin değil, hazine avcılarının da dikkatini çekmektedir. Bu kişiler anıt ağaçları kimi gizli sırların şifresi gibi algılamakta ve bu ağaçların bizatihi gövdelerinde veya hemen yakınlarında zengin hazinelerin gömülü olduğuna inanmaktadırlar. Bu anlayış ve beklenti nedeniyledir ki, Bursa Armutköy Mezarlığı içindeki anıt Meşenin altı ve yakın çevresi sürekli kazılmaktadır. Keza Demirköy-Sakagölü Longosu'ndaki anıt Meşenin görkemli gövdesi, motorlu testere ile oyulmuştur(ASAN, 1993, s.15).

Anıt ve korunmaya değer ağaçlara zarar veren ikinci gurup faktörler ise, hava kirliliği ve trafik baskısıdır. Özellikle büyük kent ve metropollerdeki ağaçlar, ormanlar ve kırsal alandakilere oranla bu zararlardan daha fazla etkilenmektedir. Endüstriyel atıklar, ev ve iş yerlerindeki ısınma sistemlerinden atmosfere bırakılan baca gazları ve nihayet taşıtların egzos gazları içindeki zehirli bileşiklerin hep birlikte neden olduğu asit yağışlar, tüm diğer bitkiler gibi anıtsal ve korunmaya değer ağaçlara da zarar vermektedir.

Anıt ağaçların hemen yanından geçen demir ve kara yolları, zehirli gazlar yanında titreşim yoluyla da ağaçlara zarar vermektedir. Her yanından araç geçişinde yinelenen bu titreşimler ağaçların doğal dengesini bozmakta, kök ile tepe arasındaki su ve mineral madde döngüsünü sekteye uğratmaktadır. Böylece, beslenme ilişkisi bozulan ağaç zaman içinde zayıf düşerek böcek ve mantarların hücumuna maruz kalmaktadır.

KORUMA ÖNLEMLERİ

Yukarıda sayılan zarar faktörlerini önlemek amacıyla alınabilecek önlemleri yasal, teknik ve sosyal olmak üzere üç grupta incelememiz gerekmektedir.

YASAL ÖNLEMLER

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 6. Maddesinde ifade edilen önlem ve işlemleri yapmak suretiyle, anıtsal ve korunmaya değer ağaçların olası insan zararlarına karşı korunmalarını yasal güvenceye kavuşturmaktır. Bu ağaçların korunmalarına ait görevler, ulaşım yolları ile meskün yerler ve yakınlarındakiler için ilgili belediyelere, diğerleri için Mahalli Orman Teşkilatı'na aittir (ASAN 1998). Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, bu madde gereğince alınan Yüksek kurul kararının g bendinde belirtilen "hastalıklı ve ölmeye yüz tutan ağaçların kesilerek yerine yenisinin dikilmesi " biçimindeki işlemin sadece korunmaya değer ağaçlarla sınırlı kalacağı ve anıt ağaçları kapsamayacağının ayırdına varılmasıdır. Örneğin, mistik ve folklorik yönü ile ün kazanmış ölü bir ağacı keserek yerine genç bir fidanın dikilmesi halinde, yeni dikilen fidanın kendisini izleyenler üzerinde eski ağacın bıraktığı etkiyi bırakmayacağı açıktır.

TEKNİK ÖNLEMLER

Anıt ağacın içinde bulunduğu koşulların iyileştirilmesi ve olanaklar ölçüsünde doğal yetişme ortamı koşullarının sağlanması biçiminde özetliyebileceğimiz teknik önlemleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Anıt ve korunmaya değer ağaçların kök yayılım alanlarında asfalt ve beton kaplama işlemi yapmamak, yapılmış olan varsa kaldırmak,
2. Bu ağaçların çevresini tahta veya demir parmaklıklar ile çevirerek, kök yayılış alanındaki ezilme, yaralanma ve toprak sıkışmalarını önlemek,
3. Mevcut yara yüzeylerini kimyasal koruyucularla işleme tabi tutmak,
4. Kovuk ve içi boş ağaçların çürük kısımlarını sağlam oduna kadar temizleyerek, üzerlerini koruyucu bileşikler ile kapladıktan sonra, ağacın boşluk kısmını çakıl ile doldurarak diş bölümünü beton ile sıvamak,
5. Her yıl yapılacak periyodik bakımlar ile ağaçların kuruyarak ölen dallarını budamak suretiyle, fırtınalı havalarda meydana gelen dal düşmesi sırasında her hangi bir kazayı peşinen önlemektir.

Teknik önlemlerin uygulama biçimleri ayrı bir bildiri konusu olduğu için burada ayrıntıya gidilmemiştir. Ancak, özellikle büyük kovukların göreceği işlemler anıt ağaçlarda önemli olduğu için bu konuda kısa bilgilerin üç başlık altında özetlenmesi gerekli görülmüştür.

a) Ağaç Yaralarının Tedavisi

Kıymetli ağaçlarda açığa çıkmış olan büyük yaraların macunla kapatılması önemli bir uygulamadır. Geniş yaraların macunlanmadan önce, sterilize edilmiş keskin bir aşı bıçağı ile yara yüzeyi düzgünleştirilmeli ve kenarları da keskinleştirilerek yaraya uzun oval bir şekil verilmelidir. Yaraya verilen oval şekil ve yapılan işlem kambiyum tabakasından beslenen yara dokusunun hızla kapanmasını sağlar (şekil 53). şayet yara yüzeyi kenarında yara dokusu teşekkül etmeye başlamış ise bu işleme gerek bulunmamaktadır.

Şekil 53: Anıt Ağaçlarda Yara Bakımı

Yara yüzeyine sürülen macunlar çeşitli tipte, özellikte ve karışımda hazırlanmaktadır. Kullanılan macun parazitlere toksik etki yapabilecek karışımda olmalı, fakat ağacın canlı dokularına zarar vermemelidir. Macun, yara dokusunun oluşumuna yardımcı olmalı, elastiki olmalı ve odunun çatlamasını engellemelidir.

Son yılarda Lacbalsam, Orange Schellac gibi yara macunları en fazla kullanılan koruyucudurlar. Bu macunlar yılda iki defa sürülerek yeni çatlaklar ve açığa çıkmalar kapatılmalıdır. Ayrıca Krezot+Zift karışımı, Krezot+Kömür Katranı karışımı, Bordo Boyası ve Poliüretan gibi koruyucu maddeler de vardır. Canlı olmayan dokular üzerine koruma amacıyla yağlı boya , asfalt koruyucu veya Efrenç de kullanılabilir. İhmal edilmiş eski yaralarda koruyucuların kullanılmasından bir fayda beklenilmemelidir.

Ağaç kabuklarında herhangi bir mekanik zarar sonucu yırtılmalar da olabilmektedir. Eğer kabuk yeni sıyrılmış ve henüz gövde ile irtibatlı ise, kabuk yerine oturtulup yayvan bağlı ince alüminyum çivilerle tutturulmalı ve açık kalan yere koruyucu madde sürülmelidir.

b) Ağaçların Bağlanması ve Desteklenmesi

Ağaçların gövdesinde bulunan V şeklindeki çatallanmalar, fırtınalı havalarda kalın ve ağır dalların yarılarak gövdenin parçalanmasına neden olabilmektedir (şekil 02). Bu çeşit yarılma tehlikesine karşı önlem olmak üzere, gövde veya dallar demir-çelik metal kemerlerle kuşaklanmalı veya dallar arasına gerilen çelik halatlarla yarılma tehlikesi önlenmelidir. Gerektiği durumlarda çeşitli desteklerle dal veya gövde ağırlıkları hafifletilmelidir.

Şekil 54: Anıt Ağaçlarda Tepe Küçültme

Şekil 55: Anıt Ağaçlarda Tepenin bağlanması ve Yara Bakımı

c) Kovukların Doldurulması ve Restorasyonu

Bir kovuğun doldurulmasında, kovuğun büyüklüğü, ağacın yaşı, türü, canlılığı ve mantar zararının derecesi etkili olur. Ağaç yaşlandıkça yara dokusunun oluşumu çok yavaşlayacağından bu durum mutlaka dikkate alınmalıdır.

Kovukların onarılmasında ilk işlem kovuğun iyice temizlenmesidir. Bunun için çürüklerin tamamı kazınıp atılır. Odunda renk değişimi olan kısımlarda alınmalıdır.Ağacın rengi değişmemiş kısmına kadar kazıma işlemi devam eder. Bu işlemlerde çeşitli aletler kullanılabilir (keski, matkap, oyma makineleri vb). Bu aletler her kullanıldığında dezenfekte edilmelidir. İç kovuklar üzerinde ve diğer kısımlarda suyun durabileceği yerler, suyun duramayacağı şekilde düzeltilir. Kovuk tamamen temizlenip şekillendirildikten ve ıslaklıklar giderildikten sonra bütün odun kısmı sterilize edilir. Bu işlemde, keskin bir bıçakla düzeltilen kenarlarda açıkta

kalan Kambiyum ve Kambiyum kenarları olarak bütün canlı hücrelerden oluşan kısımlar koruyucu madde sürülerek kapatılır. Geniş kovuklarda temizlemeden sonra kovuğun dağılma tehlikesi varsa çelik alaşımlı paslanmaz metal kuşaklar destek amacıyla kullanılabilir. Bunlar bağlama ve vidalama şeklinde olabilir (şekil 04 - a,b).

Şekil 56: Anıt Ağaçlarda Çürük ve Kovukların Temizlenmesi ve Tepe Dallarının Bağlanması

Kullanılacak dolgu maddesinin her şeyden önce dayanıklı olması, ani sıcaklık değişimlerinden fazla etkilenmemesi, ağacın yaşayan dokularına kimyasal etki ile zarar vermemesi ve rüzgarlı, fırtınalı havalarda esneklik gösterebilmesi gerekir. Ayrıca suyu da geçirmemelidir. Özellikle sert ve esneme yeteneği olmayan maddeler ile doldurulan ağaçlarda rüzgar ve diğer dış etkiler ile sallanma durumunda dolgu materyalinin esnemediği ve ağaca bir basınç uygulayarak zararlı etki (canlı dokuları ezme ve yaralama) yapabilmektedir.

Yaşlı çok büyük kovuklu ağaçlarda gerekli güçlendirmeler (metal elemanlarla) yapıldıktan sonra içi doldurulmaz ve açık kovuk şeklinde muhafaza edilebilirler. Ancak ağacın dış görünümüne daha doğal ve estetik bir görünüm kazandırmak için 'yalancı dolgu ' yapılabilir. Bu işlemde kovuk doldurulmamakla birlikte, bir tel kafes örgü ile dıştan kabuk gibi kapatılır. Üstüne yeteri kadar kalınlıkta dolgu ve koruyucu maddeler, kabukla aynı hizaya gelecek şekilde doldurulur ve sürülür (şekil 17).

Kovuk doldurmada kullanılabilecek dolgu maddeleri olarak asfalt karışımı veya bu amaç için üretilmiş özel maddeler kullanılabilir.

Şekil 57: Anıt Ağaçlarda Çürük ve Kovukların Temizlenmesi ve Gövde Restorasyonu

Odun, mantar ve kauçuk bloklar da dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır.

SOSYAL ÖNLEMLER

Bu grup önlemler arasında akla ilk gelen, anıt ağaçların doğal, kültürel, tarihsel, folklorik ve mistik yönü hakkında halkı sürekli bilinçlendirmek, yazılı ve görsel basının her türlü olanaklarını kullanarak, anıtsal ve korunmaya değer ağaçların doğa bilinci, çevre sağlığı ve soya bağlılık yönünden oynadığı rolleri kamuoyunun dikkatine sunmaktır.

Tanıtım Levhaları

Anıt ağacı tanıtım amacıyla, içeriği aşağıda gösterilen bir tanıtım levhasının ihata sınırından içeri doğru 1,5-2,0 m mesafeye konması gerekmektedir. Levha 50 x 70 cm boyutlarında ahşap ya da demir ferforje malzeme ile hazırlanmalı ve levha ortası yerden 1,5 m yukarıya (Göz hizası) isabet edecek biçimde ahşap ya da demir ayaklar üzerine monte edilmelidir. Ayakların dibi beton ile sabitlenmelidir.

Ağaç Türü *Tree Species*	Saplı Meşe *Quercus Robur*			
Mahalli Adı *Local Name*	Kaba Meşe			
Anıtsal Özellikleri *Monumental Features*	Olağanüstü fiziksel boyut ve görsel etki, mistik ve folklorik değerler *Extra ordinary phy sical dimensions, magnificent visual effect, mystical and folkloric values*			
Fiziksel Boyutlar *Physical Dimensions*				
1,3m de çevre (m) Circumference at 1,3 m	1,3m de Çap (m) Diameter at 1,3 m	Tepe Çapı (m) Crown Diameter	Boy (m) Crown Height	Tahmini Yaş (Yılı) Estimated Age
14,10	4,49	18,5	23,5	2005 yılında 400 Yıl *400 Years Old in 2005*

ANIT AĞAÇLARDA BAKIM VE MUHAFAZA

DİKİL KURU (ÖLÜ) AĞAÇLARIN MUHAFAZASI

Anıt ve korunmaya değer ağaçlarda muhafazanın temel ilkesi, zaten doğal yaşların sınırına dayanmış olan bu ağaçların yaşamını bütün teknik olanakları kullanarak olabildiğince uzatmaktır. Ancak, canlı varlık olmanın temel özelliği zamanı geldiğinde ölüm olduğu için, ne kadar yaşarsa yaşasın anıt ağaçların da bir gün ölmesi kaçınılmazdır. Ancak, özellikle tarihsel açıdan önemli olan bazı anıt ağaçların kuşaklar arasında mesaj iletme fonksiyonunu öldüğü tarihten sonra da devam ettirmesi beklenir. Bu durumda yapılacak iş, ölü ağaçta doğal çürüme ve ayrışarak dağılmanın geciktirilmesidir.

Ölü ağaçlarda doğal çürümenin hızı bulunduğu ortamın rutubet ve sıcaklığına bağlıdır. Kuru ve serin bir ortam çürüme hızını azaltmasına karşın, sıcak ve rutubetli bir ortamda ham odun ve ahşabın çürüyerek dağılması çok kısa zamanda gerçekleşmektedir. Bu nedenle, anıt ağaçların ölü gövdelerini uzun süre muhafazası edebilmenin temel koşulu, bunların serin, kuru ve gölge bir yerde tutulmasıdır. Hiç kuşkusuz bu ortamın sağlanması ölü ağaç gövdesinin dikili ya da devrik olmasına göre değişir.

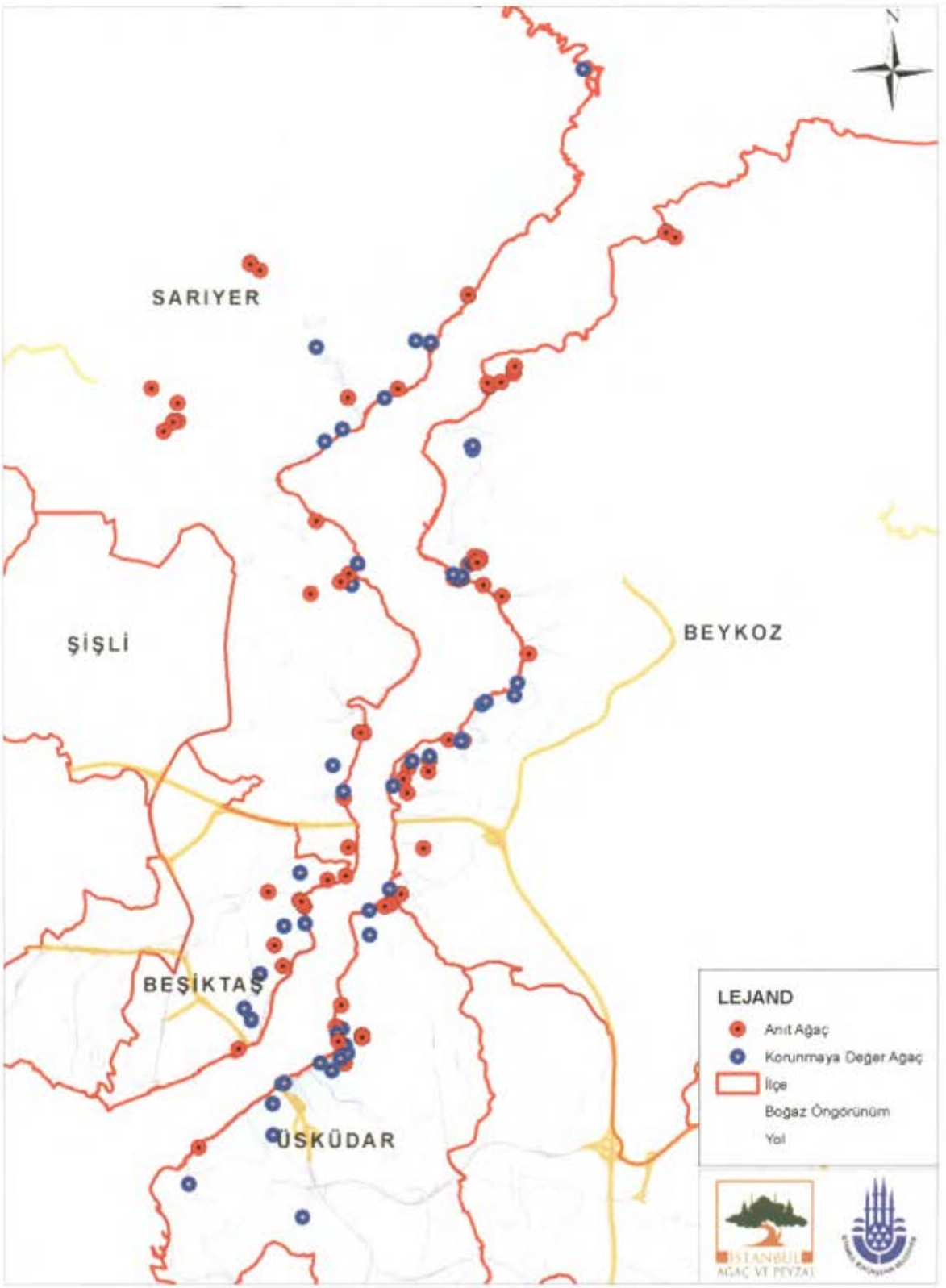
Ağaç dikili durumda ise yapılacak işler aşağıda belirtildiği gibidir:

1. Düşüp tehlike yaratacak ince ve çürük dalları keserek, ağacın özgün görünümünü bozmayacak biçimde tepe hacmini olabildiğince küçültmek;
2. Toprak üzerinde kalan tüm gövdenin çürük ve mantarlaşmış kısımlarını temizleyerek, üzerini hava ile teması kesecek biçimde vernik veya saydam silikon ile kaplamak;
3. Hem fırtınada devrilmeyi önlemek, hem de toprak ile teması kesmek amacıyla kök boğazından aşağı doğru 0,5 - 1,0 m derinliğe kadar olan toprağı boşaltarak gövde etrafına beton dökmek.

Ağaç devrik durumda ise yapılacak işler aşağıda açıklandığı gibidir:

1. Kök ve gövdenin ince ve çürük dallarını ağacın özgün görünümünü bozmayacak biçimde keserek kütle hacmini olabildiğince küçültmek;
2. Kalan tüm kütlede çürük ve mantarlaşmış kısımları temizleyerek, üzerini ince bir vernik veya saydam silikon ile kaplamak;
3. Güneş ve yağmurun bozucu etkisinden korumak amacıyla tüm kütleyi, zemini beton, üzeri altı veya sekiz köşeli, etrafı açık, ahşap bir sundurmanın altında tutmak.

BOĞAZİÇİ ÖNGÖRÜNÜM ALANINDAKİ ANIT VE KORUNMAYA DEĞER AĞAÇLAR

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ANONİM 2004: Mısralardan Gönüllere Üsküdar'ın Anıt Ağaçları. Üsküdar Belediyesi Yayınları ISBN 975-92019-1-7, 198 sayfa.

ANONİM 2010: Cahide Keskiner Atölyesi'nden İstanbul Minyatürleri. ISBN: 978-605-60853-8-3.

ANONİM, 2010: Aydın Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu 2000 - 2009 çalışmaları

ASAN, Ü. 1985: Doğayı Koruma Alanları ve Anıt Meşcereler. Orman Mühendisliği Dergisi, Sayı 1, Sahife 6 -8.

ASAN, Ü.; PEHLİVANOĞLU, N. 1985: Beydağları Yöresinin Yaşlı Sedir Ormanları. Çevre Koruma Dergisi, Sayı 4,s.10-11.

ASAN, Ü. 1986: Adını Antik Troya'dan Alan Bir Orman Ağacı:Kazdağı Göknarı.Çevre Koruma Dergisi,Cilt 34,S:16-17.

ASAN, Ü. 1986: Anıt Ormanlarımız.(1) Çevre ve Ormancılık Dergisi,Sayı 2,s.27-35.

ASAN, Ü. 1987: Anıt Ormanlarımız .(2) Doğu Karadeniz Yöresinin Anıt Ormanları. Çevre ve Ormancılık Dergisi, Sayı 3,S:28-33.

ASAN, Ü. 1987: Anıt Ormanlarımız(3).İbradının Dev Kestane Ağaçları. Çevre ve Ormancılık Dergisi,Cilt 3,S:34-40.

ASAN, Ü.; ARTAR, R. 1987: İbradı Kestaneleri. Orman Mühendisliği Dergisi , Sayı 10 , Sf. 24 - 25.

ASAN, Ü.1987: Güzelsu'nun Şamdan Sedirleri. Orman Mühendisliği Dergisi, Sayı 11 , Sf. 28 - 29.

ASAN, Ü.1987: Türkiye Ormanlarında Saptanabilen Anıt Nitelikteki Ağaçların Dünya'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi , Seri A , Cilt 37 , Sayı 2 , Sf. 47 - 68.

ASAN, Ü.1991: Doğal ve Kültürel Miraslarımızdan Anıt Ağaç ve Ormanlar .Yeşile Çerçeve Dergisi, Sayı 9 , s. 22 - 24.

ASAN, Ü.1992: Anıt Ağaçların Birey ve Toplum Psikolojisi Üzerindeki Etkileri.Yeşile Çerçeve Dergisi,Sayı 18,Sf. 18 - 19.

ASAN, Ü.1992: Monumental Trees.The Most Imposing Witnees of the Centuries.İlgi Dergisi,Sayı 71,Sf. 23-27.

ASAN, Ü. 1993: Mistik ve Folklorik Yönüyle Anıt Ağaçlarımız. Yeşile Çerçeve Dergisi,Sayı 23, Sf. 13-15.

ASAN, Ü. 1994: Dünyada ve Ülkemizde Anıt Ağaç ve Ormanlar. Doğal Değerlerin Korunması ve Kurumlaşma Stratejileri Ulusal Seminerine Tebliğ. 7 sayfa.

ASAN, Ü.; UZUN, A. 1994: Marmara Bölgesindeki Doğal ve Kültürel Mirasımız: Anıt Ağaçlar. Doğal Değerlerin Korunması ve Kurumlaşma Stratejileri Ulusal Seminerine Tebliğ. 9 sayfa.

ASAN, Ü. 1998: Beykoz ve Üsküdar'ın Anıtsal Ağaçları. Beykoz İlçesi Çevre Sorunları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı. Türk Deniz Araştırmaları Vakfı Yayınları, No 3. S.34-42. 1998.

ASAN, Ü. 1998: Anıtsal Meşeler. Kasnak Meşesi ve Türkiye Florası Simpozyumu Bildirileri, s. 610-621

ASAN, Ü.1999: Çevre Koruma ve Anıt Ormanlarımız. Tabiat ve İnsan Dergisi,Sayı 2, s.17-26.

ASAN, Ü.1999: Anıtsal Karaçamlar.1st International Symposiun on Protection of Natural Environment And Ehrami Karaçam Bildirileri s. 611-622.

ASAN, Ü. 2001: Monumental trees and Forests of Turkey Proceedings of The Third Balkan Scientific Conference Volume II, pp. 389 - 399. ISBN 954-90896-3-0.

ASAN, Ü. 2007: Anıtsal Agaçların Tanımı, Teknik Özellikleri ve Korunmaları. Kent Ağaçları ve Süs Bitkilerinde Bakım ve Budama Esasları Semineri, s157-168. İBBB Basımevi, İstanbul

ASAN, Ü. 2007: Barış ve Mutluluğun Evrensel Simgesi: Anıt Ağaçlar. Laminat Dergisi, İstanbul

ASAN, Ü. 2009: Bilge Ağaçlar. National Geographic, Türkiye. No 102, s. 118-121

AYTUĞ, B.1970: Arkeolojik Araştırmaların Işığında İç Anadolu Stebi. İ.Ü.Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Sayı 1, S.127-143. AYTÜRK, N. Ve ALTAN B. 1990: Türkiye'de Dini Ziyaret Yerleri. Ankara

BEDİl, Faik 1951: Ağaç. Orman ve Av Dergisi, Sayı: 8, S. 227. BROSSE, J. 1977: Atlas des Arbres de France et D'europe Occidentale. Bordas France239 sayfa

BOYDAK, M. ; ASAN, Ü.1990: Monumental Forest And Trees of Cedrus Libani ın Turkey. Uluslararası Sedir Sempozyumu Tebliğleri, Sf.847-853.

BOYDAK, M. ; ASAN, Ü. 1993: Ülkemizin Anıt Sedir ve Ormanları.Turing Dergisi.Sayı 81-360;Sf.31-33.

BOYDAK, M.; ASAN, Ü. 1994:Türkiye'nin Doğal Değerleri İçinde Sedir ve Diğer İğne Yapraklı Anıt Ağaç ve Ormanlar. Doğal Değerlerin Korunması ve Kurumlaşma Stratejileri Ulusal Seminerine Tebliğ 11 sayfa.

BOYDAK, M.; ASAN, Ü. 1995: Ya•ayan Kültür Mirasımız: Anıt Ağaç ve Ormanları.Turing Dergisi.Sayı 83-362;S. 46-52.

BOYDAK, M. 1998: Türkiye'de Sedir, Ardıç ve Kızılçam'da Yeni Saptanan Anıt Orman ve Ağaçlar . İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, 38 A(2)54-68.

CAMPBEL, J. 1992: İlkel Mitoloji, Tanrının Maskeleri. Çeviren; Kudret EMİROĞLU, Ankara

ÇAKIROĞLU, İ.S. 1947: Ormanların Fransız Edebiyatı'ndaki Yeri. Orman ve Av Dergisi. Sayı 11, S. 228-230

DALGIÇ, G. Ve YALTIRIK, F. 1999: Trakya'nın Anıtsal ve Korunması Gereken Ağaçları. Edirne Valiliği Yayınları No: 11 78 sayfa.

ELBİR, N. : 1952. Ormanlarımızda Taxus baccata.Orman ve Av Dergisi, Sayı: 12, S. 304-305.

ELİÇİN, G. : 1967. Dünyanın Muhtelif Bünyelerinde Yetişen Bazı Tarihi Ağaçlar. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, seri B,Sayı:1, S. 136-142.

ERDOES, R. ve ORTIZ, A. 1994: Kızılderili Efsaneleri. (Çeviren Aydan ULUÇER ve Selim YENİÇERİ) İstanbul.

ERGUN, P. 2004: Türk Kültüründe Ağaç Kültü. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, ISBN: 975-16-1735-9, 879 sayfa.

EVCİMEN, B.S. 1968: Türkiye'nin Yaşlı Sedirleri. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Sayı:1, S.64-72.

FREZER,J.G. 1991: Altın Dal, Dinin ve Folklorun Kökleri. (Çeviren Mehmet H. DOĞAN) İstanbul.

GENÇ, M. ve GÜNER, İ.T. 2003: Göller Bölgesi'nin Anıt Ağaçları. Isparta Valiliği İl Özel İdare Yayınları ISBN: 975-585-325-1, 322 sayfa

GÖKBERK, M.A. 1948 /a: Türk Edebiyatında Ağaç ve Orman I. Orman ve Av Dergisi, Sayı: 232, S. 71-77.

GÖKBERK, M.A. 1948 /b: Türk Edebiyatında Ağaç ve Orman II. Orman ve Av Dergisi, Sayı: 233, S. 95-98.

HAMBIS, L. 1955: Marco Polo. Paris

HOOKE, S.H. 1993: Ortadoğu Mitolojisi; Mezopotamya, Mısır, Filistin, Hitit, Musevi, Hristiyan Mitosları. Ankara.

KANTARCI, D. : 1984. Türkiye'nin En Yaşlı Sedir Ağacı. Ambar Katran. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Sayı:2, S. 49-58.

KARA, R. 1993: Erzincan Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. Ankara

KARADAVUT, Z. 1992: Yozgat Efsaneleri. Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Konya

KELEŞ, N. 2001: Isparta-Yalvaç, Pısıdıa Antıocheıa Antik Kenti Ve Yakın Çevresinin Peyzaj Mimarlığı Ve Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi A.Ü.Fan Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisanas Tezi.

KIZILDAĞLI, E. 1972: Hatay'da Halk İlaçları ve İnançları.

KOZANOĞLU, M.T. 1994: Yunan Mitolojisi İstanbul.

KÖPRÜLÜ, F. 1926: Türk Edebiyatı Tarihi. Milli Matbaa, İstanbul

MARRIOT, A.C ve RACHLIN, K. 1994: Kızılderili Efsaneleri. (Çeviren Ünsal ÖZÜNLÜ) Ankara.

OLGUN, Y. 1989: Tarihi Bursa Efsaneleri. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Bursa

ORARUM 1990: Marmara Bölgesi ve İstanbul Yöresindeki Anıt Ağaçlar. Proje Raporu, 73 sayfa.

ÖGEL, B. 1993: Türk Mitolojisi I. Ankara.

ÖRNEK, S.V. 1972: Budunbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara.

ÖZEK, A.; KARAMAN, H.; TURGUT, A.; ÇAĞIRICI, M., DÖNMEZ, İ.K.; GÜMÜŞ, S. 2003: Kur'anı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meali. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 603 sayfa.

ROUX, J.P.1959: Le Chameau en Asie Centrale

ROUX, J.P.2005: Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar. (Çevirenler: Aykut KAZANCIGİL ve Lale ARSLAN) Kabalcı Yayınevi İstanbul. 440 sayfa.

RUŞEN, E. 1938: Boğaziçi, İstanbul

SARI, Z. 1994: Hatay'da Efsane ve Menkıbeler. Antakya

SECERLİ , Ö. 1953: Tarihi Ağaçları Tanıyalım. Orman ve Av Dergisi, Sayı 9, s.287-288.

TAYHAN, A. 1999: Domaniç'teki Anıt Karaçam Üzerinde Dendrokronolojik ve Dendroklimatolojik Araştırmalar. 1st International Symposium on Protection of Natural Environment and Ehrami Karaçam, 23-25 September 1999, Kütahya, 259-268.

TDK 1988: Türkçe Sözlük. Ankara

YAMAN, B. ve SARIBAŞ, M. 2007: Zonguldak-Dirgine Ormanlarında Yeni Bir Anıt Ağaç: Elemen Karaçamı. Çev-Kor Ekoloji Dergisi, No 63, s. 62-68.

YALTIRIK, F.; ASAN, Ü. ; UZUN, A. 1994: Marmara Bölgesinde ve Özellikle İstanbul'daki Tarihi ve Anıtsal Ağaçların Envanteri.

ORARUM Proje No:1990/002. 73 sayfa

YALTIRIK, F.1994: Tarihi ve Anıtsal Nitelikte Ağaç ve Ormanlarımız. Sandoz Dergisi. 1994/4, s.11-18 .

YUND, K. 1940 /a: Türkiye'de Meşhur Ağaçlar. Orman ve Av Dergisi. Sayı:4, S. 111-118.

YUND, K. 1940 /b: Türklerde Mukaddes A•açlar. Orman ve Av Dergisi. Sayı:5, S. 147-153.

YUND, K. 1947: Prehistorik ve İlk Çağlarda Türklerde Ağaç Medeniyeti. Orman ve Av Dergisi. Sayı:8, S. 148-16.1

YUND, K. 1954: Felsefe ve Mitolojide Ağaç. Orman ve Av Dergisi. Sayı:7, S. 227-228.